

401.41
ศษว
๖๖

มอบให้ อาจารย์สุไร พงษ์ทอง เสร็จ ด้วยความเคารพพร้อมอย่างยิ่ง.

ศกส.กษณ วิริยะสมน
25 ธันวาคม 2528

การศึกษาแบบแผนในการสื่อสารของชาวไทยใหญ่ในหมู่บ้านแม่อาน้อย
ตำบลแม่อาน้อย อำเภอแม่อาน้อย
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปริญญาโท

ของ

ศกส.กษณ วิริยะสมน

๒๖ ส.ค. 2531

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

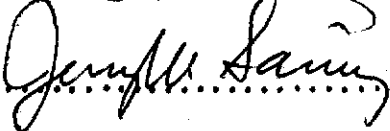
กรกฎาคม 2528

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

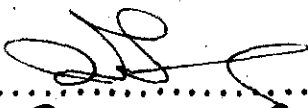
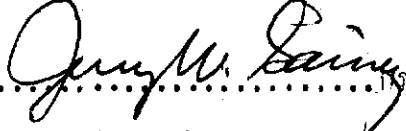
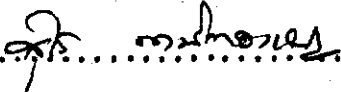
165413

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวผู้สมัครและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาอนุญาตให้
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาด้านจิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

..... ประธาน

..... กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

..... กรรมการ

..... กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาโทพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จผลได้ด้วยดีโดยได้รับความช่วยเหลือ คำแนะนำ ตลอดจนการตรวจแก้ไขอย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพาศน์ พงษ์ธิประภา ประธานกรรมการควบคุมปริญญาโทพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ Jerry W. Cainey กรรมการควบคุมปริญญาโทพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำเพิ่มเติม และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องปริญญาโทพนธ์ ส่วนหนึ่งของความสำเร็จในการวิจัยครั้งนี้ มาจากชาวไทยใหญ่ในหมู่บ้านแมลัน้อยที่มีส่วนเกี่ยวข้องของทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือและร่วมมืออย่างดียิ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

คุณความดีและประโยชน์ของปริญญาโทพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้การสนับสนุนและคอย เป็นกำลังใจ รวมทั้งให้การอุดหนุนในด้านการทุนทรัพย์ ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้ปริญญาโทพนธ์ฉบับนี้ประสบความสำเร็จอย่างสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ สำหรับบุคคลที่ไม่สามารถเอ่ยชื่อนามไว้ ณ ที่นี้ ได้มีส่วนช่วยเหลือ และให้กำลังใจในการทำปริญญาโทพนธ์จนสำเร็จ เรียบร้อยด้วยดี ผู้วิจัยขอจดจำความดีนี้ไว้ตลอดไป

ศุภลักษณ์ วิริยะสุมน

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	10
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	10
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	10
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
วิชามานุษยคดีด้านการสื่อสาร	13
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
กฎสารที่เกี่ยวกับการสื่อสาร	16
ผลงานวิจัยหรือผลการศึกษเกี่ยวกับ ภาษาไทยใหญ่	18
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	20
วิธีดำเนินการศึกษา	20
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	20
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	21
4 ผลการศึกษาค้นคว้า	29
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะองค์ประกอบ ในการสื่อสารของแต่ละสถานการณ	29

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ ต่าง ๆ ของแต่ละสถานการณ	52
ตอนที่ 3 ผลการศึกษาในเรื่องแบบแผนในการสื่อสารของแต่ละ สถานการณ	70
ตอนที่ 4 ผลการเปรียบเทียบแบบแผนในการสื่อสารของแต่ละ สถานการณกับรูปแบบทางทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่าง องค์ประกอบและผลการเปรียบเทียบระหว่างแบบแผนในการ สื่อสารทั้ง 5 แบบ	80
5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	82
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	82
วิธีดำเนินการศึกษา	82
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	82
วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	83
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	84
อภิปรายผล	96
ข้อเสนอแนะทั่วไป	99
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	100
บรรณานุกรม	101
ภาคผนวก	104

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 รูปแบบทางทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสื่อสาร ..	24
2 แบบแผนในการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวขณะที่กำลัง รับประทานอาหารเย็น	71
3 แบบแผนในการทักทายกันระหว่างสมาชิกในชุมชนที่ตลาดสด	73
4 แบบแผนในการร้องขายสินค้าที่ตลาดสด	75
5 แบบแผนในการไปร่วมทำบุญที่วัดของสมาชิกในชุมชน	77
6 แบบแผนในการสนทนาระหว่างสมาชิกในชุมชนขณะที่ไปร่วมทำบุญ	79
7 หัตถ์การทฤษฎีของวิชามานุษยคดีด้านการสื่อสาร	97

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ชนชาติไทยเป็นชนชาติใหญ่ที่อยู่บนเนื้อที่อันแผ่กว้างใหญ่ไพศาล มีภาษาและวัฒนธรรมเป็นของตนเองมานานนับเป็นพันปีล่วงมาแล้ว ดังที่ วิลเลียม คลิฟตัน คอคคัก (คลิฟตัน คอคคัก 2518 : 1) ได้กล่าวไว้ว่า

ชนชาติไทยในดินแดนซึ่งตั้งอยู่เวลานี้ ถ้าจะนำมากล่าวก็คงเป็นเรื่องน่ารู้เรื่องหนึ่ง จนเหล่านี้นักภาษาศาสตร์เรียกกันว่า มณฑลที่ต่อพรหมแดนฝ่ายเหนือของประเทศไทยขึ้นไป คือมณฑลเสฉวนตอนใต้ และมณฑลไกวเจาตอนตะวันออกเฉียงใต้แห่งประเทศจีน ที่จริงชนชาติไทยซึ่งถ้านับตามภาษาศาสตร์แล้ว มีถิ่นกำเนิดอยู่กว้างใหญ่มาก และอยู่ในเขตความปกครองของรัฐบาลถึง 4 รัฐบาล คือ รัฐบาลไทย รัฐบาลอังกฤษในเขตพม่าและอินเดียน รัฐบาลจีนในเขตมณฑลฝ่ายใต้ และรัฐบาลฝรั่งเศสในเขตแคว้นลาวและตั้งเกี้ยว

ชนชาติไทยที่มีถิ่นที่อยู่และถิ่นกำเนิดที่คนละแห่งกันนั้น จะมีการเรียกชื่อที่แตกต่างกันออกไป ถึงแม้จะมีชื่อเรียกต่างกันไป ก็ถือว่าเป็นชนชาติไทยเหมือนกัน มีภาษาและวัฒนธรรมที่เป็นพื้นฐานคล้ายคลึงกัน ไทยใหญ่เป็นชนชาติไทยสาขาหนึ่ง ปัจจุบันอาศัยอยู่ในรัฐชาน ประเทศพม่า ซึ่งมีเชียงใหม่เป็นเมืองหลวง พวกนี้มักนิยมเรียกตนเองว่า ไต (Tai)

ไทยใหญ่มีคำเรียกกันว่า "ชาน" หรือ "ฉาน" คำว่า "ชาน" เป็นภาษาพม่า หมายถึง "ไทย" นั่นเอง ไทเรียกคนไต (ไทย) ที่อยู่ในพม่า ภายหลังฝรั่งเรียกตามเป็น "Shan" แต่หมายรวมทั้งคนไตในมณฑลอันตัม ประเทศอินเดียน มณฑลยูนนาน กวางสี ประเทศจีนและพม่าด้วย

ตามประวัติ พวกขานมีภูมิลำเนาเดิมอยู่แถบตะวันตกของอาณาจักรน่านเจ้า
ที่เรียกว่า "งายลาว" คนไทยและชนพวกอื่นที่อยู่นอกเขตพม่า จึงเรียกพวกขานหรือ
ไทยตะวันตกนี้ว่า "เงี้ยว" (Ngiao) คำว่า "เงี้ยว" จึงเป็นอีกชื่อหนึ่งซึ่งถือว่าเป็น
ชื่อเฉพาะสำหรับเรียกพวกไทยในเขตพม่าเท่านั้น เพื่อให้ต่างไปจากพวกไทยอื่น ๆ
(คลีฟตัน คอคคัล 2518 : 163)

รูปร่างลักษณะและการแต่งกายของชาวไทหรือไทยใหญ่ตามคำบรรยายของ
บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ 2503 : 562 - 564) คือ

รูปร่างลักษณะของผู้ชายชาวไท คล้ายคลึงกับชาวไทยในภาคเหนือของประเทศ
ไทยเรา ผิวค่อนข้างขาว รูปร่างลำสันและผิวดำ ว่องไว เกิมไว้มวย
เกล้าเป็นมวยอย่างผู้หญิง ไชยาโพกศีรษะ...สวมเสื้อแขนสั้นไว้รองเหงื่อ
ข้างใบ ส่วนเสื้อชั้นนอกแขนยาว นิยมใช้ผ้าฝ้ายสีน้ำตาลอ่อน ผ่าอก คีคคุม
กางเกงหลวม ๆ กนหยอน... เข็มขัดผ้ากว้างและหนามีพู่หยอนลงมา มี
ถุงย่ามสพาย พกมีดสั้นที่เอว สพายคาบที่ขา... ทุกคนจะมีรอยสักหมึกตาม
ร่างกาย บางคนสักถึงต้นคอ ถึงข้อมือ ถือว่าเป็นการคงกระพันชาตรี
ผู้หญิงชาวไทมีรูปร่างลักษณะสวยงาม ผิวเนื้อขาวละเอียด ไฝ้มมวยเกล้า
โพกศีรษะด้วยผ้ายาว... ส่วนมากชอบสวมเสื้อผ้าสีน้ำเงินจวนดำ สีดำและ
สีขาว แขนกระบอกจกดข้อมือ เลือรักตัว... นิยมใช้หมวกสานใบใหญ่

ชาวไทหรือชาวไทยใหญ่เป็นคนรักสงบ ซื่อสัตย์ จริงใจ เรียบร้อย สงบเสงี่ยม
มีกิริยาท่าทางที่งดงาม นอกจากนั้น ยังมีนิสัยรักความสะอาด ใจคอโอบอ้อมอารี ต้อนรับ
ขับส่งแขกทุกคนที่ไปถึงบ้านด้วยน้ำใจจริง (Seidenfaden. 1967 : 34)

ลักษณะของชาวไทยใหญ่ ตามความรู้สึกของ บรรจบ พันธุเมธา (บรรจบ
พันธุเมธา 2522 : 38) ซึ่งได้ศึกษาภาคสนามในรัฐชาน ประเทศพม่าอย่างละเอียด
คือ

ชาวไทยใหญ่มีลักษณะเด่นที่เป็นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นกิริยา ท่าทาง นิสัย ใจคอ หรือความรู้สึกนึกคิด ซึ่งพูดไปตามจริงแล้ว คุณคนมาทางไทย ๆ อย่างเดียวกับเรามากยิ่งกว่าจะเหมือนพม่า ผู้ที่อยู่ใกล้ชุกกันมานานนับร้อย ๆ ปี และลักษณะที่สำคัญเด่นควรกล่าวถึงก็คือ การอ่อนน้อมกลมตัว และความโอบอ้อมอารี

ในอดีตนั้น ชาวไทยใหญ่เป็นคนไทยเผ่าหนึ่งของชนชาติไทย ซึ่งรักภูมิลำเนาเดิม แต่เพราะเหตุการณ์ทางการเมือง จึงทำให้ชาวไทยใหญ่เสียอิสรภาพ และต้องตกไปเป็นเมืองขึ้นของพม่า ชาวไทยใหญ่กลุ่มหนึ่งจึงได้อพยพเข้ามาในเขตประเทศไทยทางภาคเหนือ แถบชายแดนไทย เช่น ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ และเชียงราย ส่วนจังหวัดอื่นก็มี เช่น ที่จังหวัดตาก จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดพิจิตร รวมแล้วมีผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในประเทศไทยไม่ต่ำกว่าหมื่นคน (เรื่องเคช บันเชื่อนชิตย 2525 : 38)

ชาวไทยใหญ่หรือเงี้ยว นั้น ได้อพยพล่าถอยหลบหนีความไม่สงบ เพราะเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางพม่าเข้ามาในบริเวณจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นเวลาหลายร้อยปีมาแล้ว ตามประวัติกล่าวว่า พวกไทยใหญ่ทางเขตพม่าตามชายเขตแดนได้เข้ามาตั้งกระท่อมหากินชั่วคราว ชั่วฤดู และอยู่กันห่าง ๆ ยังไม่ได้ตั้งหลักฐานมั่นคงถาวร ต่อมาเจ้าแก้วเมืองมา ได้รวบรวมพวกไทยใหญ่ให้ตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นหลักแหล่งสองแห่ง คือ ที่บ้านปางหมกกับบ้านแม่ฮ่องสอน ต่อมาเมืองไทยใหญ่เกิดจลาจล พลเมืองได้รับความเดือดร้อน จึงอพยพเข้ามาอยู่ในเขตแม่ฮ่องสอนเพิ่มมากขึ้น และได้ไปตั้งบ้านชุมชนขึ้นบนเขาริมแม่น้ำยวม (สารานุกรมภูมิศาสตร์ 2514 : 1347 - 1348)

ส่วนประวัติการอพยพของชาวไทยใหญ่ที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านแม่อาน้อย ตำบลแม่อาน้อย อำเภอแม่อาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น ไม่มีหลักฐานบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่จากคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ที่อยู่ในหมู่บ้านมาเป็นเวลานาน พอสรุปความได้ว่า ชาวไทยใหญ่ในหมู่บ้านแม่อาน้อยนี้ได้อพยพจากถิ่นเดิม มาตั้งรกรากแทนที่ชาวเขาเผ่าลัวะ

เมื่อประมาณ 100 กว่าปีมาแล้ว โดยมากบุกเบิกที่ท่าเรือ ท่านา และท่าสวน และได้ตั้งบ้านเรือนขึ้น ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านแม่สัวะออน ต่อมาได้ออกเสียงเพี้ยนไปเป็น บ้านแม่ลาออน และเมื่อประมาณ 60 ปีที่ผ่านมาก็ได้เปลี่ยนชื่อเป็น หมู่บ้านแม่ลาน้อย มาจนถึงปัจจุบัน

X ภาษาเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง และมีบทบาทสำคัญที่แสดงถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ มนุษย์ทุกหมู่เหล่าต่างก็ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ทำความเข้าใจกัน รวมทั้งใช้ภาษาในการถ่ายทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิชาการ และความเจริญในด้านต่าง ๆ ภาษาของชนแต่ละชาติมีบทบาทสำคัญดังกล่าวเหมือนกันทั้งสิ้น

การที่มนุษย์จะติดต่อสื่อสาร ทำความเข้าใจกันได้เหมาะสมภายในชุมชนหนึ่ง ๆ นั้น มนุษย์จำเป็นจะต้องมีความรู้ ซึ่ง ซาวิลล์-ทรอยคี (Saville-troike. 1982 : 2 - 3) กล่าวว่า

ความรู้และทักษะใด ๆ ก็ตามที่จำเป็นต้องนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์นั้น ก็คือ ความรู้ความสามารถในการสื่อสาร (Communicative competence) นั้นเอง ความรู้ที่จำเป็นนั้น ไม่ได้หมายรวมเฉพาะกฎในการสื่อสาร และกฎในการปฏิสัมพันธ์ที่จะต้องมีส่วนร่วมเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงกฎทางด้านวัฒนธรรม และความรู้ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์สำหรับปรับและเนื้อหาของสถานการณ์ในการสื่อสาร (Communicative events) ด้วย

ในชุมชนภาษาหนึ่ง ๆ นั้น ต่างก็มีแบบแผนในการสื่อสาร (Patterns of Communication) เป็นของตนเอง ซึ่งจะสัมพันธ์กับวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ดังนั้น การที่สมาชิกในชุมชนจะสามารถสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมนั้น จำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องของวัฒนธรรม เพราะภาษากับวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ออก

จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางเหนือสุด คอนไปทางตะวันตกของประเทศไทย มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดและประเทศใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับประเทศพม่า
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับประเทศพม่า

แบ่งการปกครองออกเป็น 5 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ คือ

1. อำเภอเมือง
2. อำเภอขุนยวม
3. อำเภอปาย
4. อำเภอแม่อาย
5. อำเภอแม่ออน
6. กิ่งอำเภอสบเมย

ประวัติจังหวัดแม่ฮ่องสอน

เมื่อปี พ.ศ. 2374 เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ โปรดฯ ให้เจ้าแก้วเมืองมา ยกพลมาครองช้างป่าในแถบพื้นที่ปากตะวันตกของนครเชียงใหม่ เจ้าแก้วเมืองมาได้ยกพลเดินทางเรื่อยมาจนถึงบ้านโป่งหมู จึงตั้งปางคล้องช้างอยู่ที่นั่นเป็นแห่งแรก และได้พิจารณาเห็นว่า เป็นชัยภูมิที่ดี จึงให้รวบรวมชาวไตที่อยู่กระจัดกระจายกันเข้ามารวมกันเป็นชุมชนใหญ่ ตั้งหัวหน้าขึ้นปกครอง และที่นี่เองคือจุดเริ่มต้นของเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งบ้านโป่งหมูแห่งนี้ปัจจุบันมีชื่อว่า บ้านปางหมู

เจ้าแก้วเมืองมานำไพร่พลออกคล้องช้างเรื่อยไป จนมาพบชัยภูมิที่ดีอีกแห่งหนึ่ง อยู่ที่บ้านโป่งหมูลงมา มีลำธารสายใหญ่ เป็นที่ฝึกสอนช้าง ซึ่งต่อมาเรียกลำธารสายนี้ว่า แม่ออน เพราะใช้ฝึกสอนช้างนั่นเอง เจ้าแก้วเมืองมาจึงให้รวบรวมชาวไตที่อยู่ในแถบถิ่นนี้ มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ริมห้วยแม่ออน จนเป็นชุมชนใหญ่อีกแห่งหนึ่งมีชื่อว่า บ้านแม่ออน ซึ่งก็คือตัวเมืองแม่ฮ่องสอนในทุกวันนี้ และคำว่า แม่ฮ่องสอนก็มาจาก

แมฮ่องสอนนั่นเอง เพราะคนเมืองออกเสียง ร รักษา เป็น ฮ นกยูง

แมฮ่องสอนถือกำเนิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2374 ค่ายแห่งนี้ สำหรับประวัติศาสตร์
โฉมใหม่ของแมฮ่องสอนเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2443 เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว โปรดฯ ให้รวมเมืองแมฮ่องสอน เมืองปาย เมืองขุนยวม และเมืองยวม
(แม่สะเรียง) ตั้งขึ้นเป็น "บริเวณเชียงใหม่ตะวันตก" โดยแรกที่เคียวตั้งที่ว่าการอยู่ที่
ขุนยวมและย้ายมาที่เมืองยวม (แม่สะเรียง) จนถึงปี พ.ศ. 2453 จึงได้ย้ายที่ว่าการ
เมืองมาอยู่ที่แมฮ่องสอน

อำเภอแมลานอย

อำเภอแมลานอยตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอแม่สะเรียง มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ
1,337 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอขุนยวม จังหวัดแมฮ่องสอน
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแมฮ่องสอน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแมฮ่องสอน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแมฮ่องสอน และสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า

ประวัติความเป็นมา

ในท้องที่ซึ่งเป็นที่ตั้งของอำเภอแมลานอยในปัจจุบันนี้ แต่เดิมเป็นที่อยู่ของชนเผ่า
"ลัวะ" หรือ "ละว้า" ซึ่งเป็นชาวไทยภูเขาเผ่าหนึ่ง อาศัยตั้งถิ่นฐานรกรากตามสองฝั่ง
ลำน้ำสองสายที่ไหลมาจากเทือกเขาเดียวกัน ลำน้ำสายหนึ่งไหลผ่านตำบลแม่ลาหลวงเป็น
ลำน้ำสายใหญ่ และอีกสายหนึ่งไหลผ่านตำบลแมลานอยซึ่งเป็นสายเล็ก ชาวเขาเผ่าลัวะ
ได้เพาะปลูกทำมาหาเลี้ยงชีพตามที่ราบริมฝั่งน้ำสองสายนี้ จึงเรียกชื่อสายน้ำที่เป็นสายใหญ่ว่า

"แม่ลัวะหลวง" และเรียกสายน้ำที่เป็นสายเล็กกว่า "แม่ลัวะน้อย" ต่อมาชาวเขาเผ่าลัวะได้พากันอพยพไปพำนักที่ถิ่นอื่น ชาวไทยใหญ่หรือ "เงี้ยว" จึงได้อพยพจากถิ่นเดิมมาตั้งรกรากพำนักที่ของชาวลัวะ คำว่า "ลัวะ" ไทยใหญ่หรือเงี้ยวได้ใช้สำเนียงเรียกเป็น "ลา" ในที่สุดแม่น้ำสายใหญ่ซึ่งเป็นที่ตั้งของตำบลแม่ลาหลวงได้เรียกว่า "ลำน้ำแม่ลาหลวง" ส่วนลำน้ำสายเล็กได้เรียกว่า "ลำน้ำแม่ลาน้อย" ซึ่งไหลผ่านหมู่บ้านที่เป็นตำบลแม่ลาน้อยปัจจุบัน

พ.ศ. 2510 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศรวมเขตตำบลแม่ลาหลวง ซึ่งอยู่ในปกครองของอำเภอขุนยวม และตำบลแม่ลาน้อยซึ่งอยู่ในการปกครองของอำเภอแม่สะเรียง ตั้งขึ้นเป็นกิ่งอำเภอเรียกว่า "กิ่งอำเภอแม่ลาน้อย" โดยมีตำบลแม่ลาน้อยและตำบลแม่ลาหลวงเพียง 2 ตำบล เป็นกิ่งอำเภอ

พ.ศ. 2515 กระทรวงมหาดไทยได้อนุมัติแยกตำบลแม่ลาหลวงออกเป็นอีก 1 ตำบล ชื่อว่าตำบลแม่โต และแยกตำบลแม่ลาน้อยออกเป็นตำบลท่าพาน้ำอีก 1 ตำบล กิ่งอำเภอแม่ลาน้อยจึงมีตำบลในความปกครองรวม 4 ตำบล

เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2518 กระทรวงมหาดไทยได้ตราพระราชกฤษฎีกายกฐานะกิ่งอำเภอแม่ลาน้อยเป็นอำเภอแม่ลาน้อย และใน พ.ศ. 2526 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศตั้งตำบลเพิ่มขึ้นอีก 2 ตำบล คือ ตำบลห้วยหอม และตำบลแม่น้ำจาง ปัจจุบันนี้จึงมีตำบลที่อยู่ในการปกครองของอำเภอแม่ลาน้อยทั้งสิ้น 6 ตำบล

ตำบลแม่ลาน้อย

เป็นตำบลตั้งอยู่ทางทิศใต้ของตำบลแม่ลาหลวง เป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอ มี 13 หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่ 1

บ้านแม่ลาน้อย

หมู่ที่ 2

บ้านป่าหมาก, ห้วยริน, ห้วยมะไฟ

หมู่ที่ 3	บ้านแม่สะปั้งบน, ลากง, ไต
หมู่ที่ 4	บ้านห้วยคิง, แม่หุ, วาสุนีปากกล้วย
หมู่ที่ 5	บ้านวังคัน, แม่สะเพ็ง
หมู่ที่ 6	บ้านแม่แลบ
หมู่ที่ 7	บ้านแงะ
หมู่ที่ 8	บ้านท่าสองแคว
หมู่ที่ 9	บ้านทุ่งสารภี
หมู่ที่ 10	บ้านทุ่งรวงทอง
หมู่ที่ 11	บ้านแม่ละมอญ
หมู่ที่ 12	บ้านขุนแม่ดางิ้ว
หมู่ที่ 13	บ้านพระบาทห้วยนั่ง

หมู่บ้านแม่ลาน้อย

หมู่บ้านแม่ลาน้อย เป็นหมู่บ้านที่ 1 ของตำบลแม่ลาน้อย มีบ้านเรือน 348 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 1,681 คน เป็นชาย 870 คน เป็นหญิง 817 คน อาชีพส่วนใหญ่ คือ ทำนา ทำไร่ ทำสวน และรับจ้าง นับถือศาสนาพุทธ มีวัดพุทธศาสนา 2 วัด สำนักสงฆ์ 3 แห่ง โรงเรียนประชาบาล 1 โรงเรียน และสถานีอนามัย 1 แห่ง

ประชากรในหมู่บ้าน เป็นชาวไทยใหญ่เกือบทั้งหมด คือประมาณร้อยละ 90 นอกนั้น เป็นชาวพื้นเมืองภาคเหนือและชาวกะเหรี่ยง ชาวไทยใหญ่ในหมู่บ้านนี้พูดภาษาไทยใหญ่ในชีวิตประจำวัน และส่วนใหญ่จะพูดภาษาพื้นเมืองภาคเหนือ (ภาษาคำเมือง) ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้บางคนยังสามารถพูดภาษากะเหรี่ยงได้อีกด้วย

ชาวไทยใหญ่มีการละเล่นพื้นเมืองเป็นมรดกตกทอดมาจนทุกวันนี้ คือ เพลงพื้นเมือง ภาษาไทยใหญ่เรียกว่า "เฮ็ดความ" มีเครื่องดนตรีอยู่ 2 ชุด ชุดที่ 1 ประกอบด้วยกลองยาว (ประมาณ 1 วา) มีฆ้องเล็กของใหญ่อย่างละ 1 ชุด ชุดที่ 2 มีฆ้องเล็กใหญ่ประมาณ

6 - 7 ลูก และฉาบ 1 คู่ การเล่นเอ้คความ คือตีกลองร้องเพลงสลับกันไป เนื้อร้องเป็นการบรรยายเกี่ยวกับงานที่จัดขึ้น เช่น ขวชนาค เป็นการหยอกล้อกันเพื่อความครึกครื้น ผู้ขับร้องเป็นชาย นอกจากนี้ยังมีการละเล่นในงานวัด งานประจำปี งานวันออกพรรษา งานแห่เทียนพันเล่ม (เทียนเหิง) เช่น เต้นสิงโต รำนางนก ผีเสื้อแดง ฟ้อนดาบ มีเครื่องดนตรีวงเล็กประกอบ คือ กลอง ฉิ่ง และฉาบ

การคมนาคมติดต่อกับอำเภอหรือจังหวัดอื่น ๆ โดยทางบก มีทางหลวงแผ่นดินสาย 108 จากจังหวัดเชียงใหม่ ผ่านอำเภอหางดง สันป่าตอง จอมทอง ฮอด แม่สะเรียง แม่ลาน้อย ชุนยวม ถึงจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 354 กิโลเมตร มีรถโดยสารประจำทางจากจังหวัดเชียงใหม่ถึงแม่ฮ่องสอน

การคมนาคมในอำเภอ การเดินทางไปยังตำบลหมู่บ้านต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเดินค้ำยเท้า ติดตามค้ำยคนหาบหาม ขึ้นเขาลงเขาลัดเลาะไปตามลำธาร เพราะมีถนนลูกรังเข้าหมู่บ้านได้เพียงไม่กี่หมู่บ้าน

ในชุมชนที่ตั้งอำเภอแม่ลาน้อย ไม่มีบริการขนส่งมวลชนใด ๆ แต่มีรถยนต์โดยสาร 2 แถว บริการขนส่งมวลชนระหว่างอำเภอแม่ลาน้อย - อำเภอแม่สะเรียง

ดังได้กล่าวแล้วว่า ภาษาเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ฉะนั้นที่ชาวไทยใหญ่จะติดต่อสื่อสารกันได้อย่างเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์นั้น จำเป็นที่จะต้องทราบแบบแผนในการสื่อสาร (Patterns of Communication) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม เป็นที่น่าสนใจว่าชาวไทยใหญ่เหล่านี้สื่อสารในสถานการณ์ประเภทต่าง ๆ อย่างไร มีแบบแผนในการสื่อสารอะไรบ้าง และมีลักษณะองค์ประกอบอย่างไรบ้าง การศึกษาทางมานุษยคดีด้านการสื่อสาร (Ethnography of Communication) จะตอบคำถามดังกล่าวได้

ปัจจุบัน ในเมืองไทยยังไม่มีการศึกษาวิจัยเรื่องราวเกี่ยวกับภาษาในแนวนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาระบบเสียงและระบบไวยากรณ์ ดังนั้น การศึกษาแบบแผนในการสื่อสารของชาวไทยใหญ่ จึงอาจเป็นแนวทางให้นักภาษา และผู้ที่มีความสนใจทั่วไปได้มี

โอกาสศึกษาค้นคว้าแบบแผนในการสื่อสารในชุมชนอื่น ๆ ต่อไป เพื่อจะได้ทราบแบบแผนในการสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนภาษา ในการสอนภาษาไทยมาตรฐาน ตลอดจนการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Cross - cultural Communication) กันอีกด้วย

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาแบบแผนในการสื่อสาร (Patterns of Communication) ของชาวไทยใหญ่
2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะองค์ประกอบในการสื่อสารของชาวไทยใหญ่

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบแบบแผนในการสื่อสารของชาวไทยใหญ่
2. ทำให้ทราบลักษณะองค์ประกอบในการสื่อสารของชาวไทยใหญ่
3. เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าแบบแผนในการสื่อสารในชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาแบบแผนในการสื่อสารของชาวไทยใหญ่นี้ จะศึกษาเฉพาะสถานการณ์ 3 สถานการณ์ต่อไปนี้เป็น การสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวขณะที่กำลังรับประทานอาหารเย็น การสื่อสารของสมาชิกในชุมชนที่ตลาดสดตอนเช้า และการสื่อสารของสมาชิกในชุมชนที่วัดขณะที่ไปร่วมทำบุญและจะเน้นทางด้านการศึกษาและการใช้ภาษาของชาวไทยใหญ่ในหมู่บ้านแมลานอย ตำบลแมลานอย อำเภอแมลานอย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เท่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. แบบแผนในการสื่อสาร (Patterns of Communication)
หมายถึง วิธีการสื่อสารทางด้านการพูดและการใช้ท่าทาง ซึ่งมีกฎเกณฑ์ทางสังคมและวัฒนธรรมบังคับ
2. องค์ประกอบในการสื่อสาร (Components of Communication)
หมายถึง องค์ประกอบที่สำคัญ 10 องค์ประกอบต่อไปนี้
  - 2.1 ประเภทของสถานการณ์ (genre) หมายถึง ชนิดต่าง ๆ ของเหตุการณ์ที่มีการสื่อสารเกิดขึ้น
  - 2.2 หัวข้อ (topic) หมายถึง เรื่องที่สนทนากัน
  - 2.3 จุดประสงค์หรือหน้าที่ (purpose or function) หมายถึง จุดประสงค์ในการสื่อสารโดยทั่ว ๆ ไป และจุดประสงค์ในการปฏิสัมพันธ์ของผู้มีส่วนร่วมแต่ละคน
  - 2.4 สภาพการณ์ (setting) หมายถึง สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของเหตุการณ์ ซึ่งรวมถึงสถานที่ เวลา ฤดูกาล และลักษณะทางกายภาพของเหตุการณ์
  - 2.5 ผู้มีส่วนร่วม (participants) หมายถึง บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในการสื่อสาร โดยพิจารณาถึงอายุ เพศ เชื้อชาติ สถานภาพทางสังคม และความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
  - 2.6 รูปแบบของข่าวสาร (message form) หมายถึง ลักษณะของข่าวสารทั้งที่เป็นคำพูด (verbal) และไม่เป็นคำพูด (nonverbal) ซึ่งส่งออกไปทั้งในลักษณะที่ออกเสียง (vocal) และไม่ออกเสียง (nonvocal)
  - 2.7 เนื้อหาของข่าวสาร (message content) หมายถึง เรื่องราวหรือใจความที่สื่อสารกัน ตลอดจนความหมายที่แฝงอยู่ในข่าวสาร
  - 2.8 ลำดับของกิจกรรม (act sequence) หมายถึง ลำดับของการสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ

2.9 กฎของการปฏิสัมพันธ์ (rules for interaction) หมายถึง กฎในการใช้ภาษาพูด ในการแสดงพฤติกรรม และวจีปฏิบัติ (Communicative act) ซึ่งเกี่ยวข้องกับค่านิยมร่วมกันของชุมชนภาษา

2.10 แบบฉบับแห่งการตีความ (norms of interpretation) หมายถึง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนภาษา วัฒนธรรมหรือความเข้าใจที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งสมาชิกของชุมชนภาษามีร่วมกัน

3. สถานการณ์ในการสื่อสาร (Communicative events) หมายถึง เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีการใช้ภาษาในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแบบแผนในการสื่อสารของชุมชนภาษาใดก็ตาม จำเป็นที่จะต้องทราบ รายละเอียดเกี่ยวกับวิชามานุษยคดีด้านการสื่อสารเสียก่อน เพื่อให้เข้าใจหลักการทฤษฎี จุดมุ่งหมาย และวิธีการศึกษา อันจะเป็นแนวทางให้สามารถศึกษาค้นคว้าเรื่องของแบบแผน ในการสื่อสารได้ต่อไป นอกจากนี้เอกสารที่เกี่ยวกับการสื่อสาร ตลอดจนผลงานวิจัยหรือ ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยใหญ่ ก็มีผลสำคัญต่อการศึกษาในเรื่องดังกล่าว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะได้กล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังต่อไปนี้

วิชามานุษยคดีด้านการสื่อสาร (Ethnography of Communication)

การศึกษาทางมานุษยคดีด้านการสื่อสาร หมายถึง การศึกษาแบบแผนของพฤติกรรม ในการสื่อสารภายในชุมชนภาษาหนึ่ง ๆ ซาวิลล์-ทรอยคีย์ (Saville-troike. 1982 : 3) กล่าวไว้ว่า

จุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษาทางมานุษยคดีด้านการสื่อสารก็คือ ชุมชนภาษา วิธีสร้างแบบแผนในการสื่อสารขึ้นภายในชุมชนภาษา วิธีการรวบรวมแบบแผน ขึ้นเป็นระบบของสถานการณ์ในการสื่อสาร และวิธีที่ระบบเหล่านี้มีปฏิสัมพันธ์กับ ระบบอื่น ๆ ของวัฒนธรรม

คำว่า "ชุมชนภาษา" (Speech Community) มีผู้ให้คำนิยามไว้ต่าง ๆ เช่น โลออนส์ (Lyons) ให้นิยามว่า ชุมชนภาษา หมายถึง ชุมชนที่มีการใช้ภาษา

ร่วมกัน

ส่วน ไฮม์ส (Hymes) อธิบายไว้ว่า ชุมชนภาษา หมายถึง ชุมชนที่มีกฎในการพูด และกฎในการตีความการใช้ภาษาร่วมกัน

สำหรับ ลาบอฟ (Labov) ให้ความหมายว่า ชุมชนภาษา หมายถึง ชุมชนที่มีทัศนคติและค่านิยมในเรื่องรูปแบบ และการใช้ภาษาร่วมกัน

และ เซอร์เซอร์ (Sherzer) อธิบายว่า ชุมชนภาษา หมายถึง ชุมชนที่มีความเข้าใจกันวัฒนธรรมสังคม และมีข้อสมมุติล่วงหน้าเกี่ยวกับภาษาร่วมกัน

เมื่อประมวลความหมายต่าง ๆ ข้างต้นแล้ว จึงสรุปได้ว่า ชุมชนภาษา หมายถึง ชุมชนที่มีรูปแบบภาษา การใช้ภาษา ตลอดจนวัฒนธรรมร่วมกัน

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า จุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษาทางมานุษยคดีด้านการสื่อสารคือชุมชนภาษา ดังนั้น การศึกษาจะต้องเริ่มด้วยการกำหนดชุมชนภาษาที่จะศึกษาก่อน พยายามทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดระเบียบทางสังคม และลักษณะที่สำคัญอื่น ๆ ของวัฒนธรรม และกำหนดสมมุติฐานที่เป็นไปได้เกี่ยวกับวิธีการต่าง ๆ ที่ปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมสังคมจะมีความสัมพันธ์กับแบบแผนต่าง ๆ ในการสื่อสาร การศึกษาทางมานุษยคดีนั้น ไม่จำเป็นต้องศึกษาวิจัยเฉพาะชุมชนภาษาอื่นเท่านั้น ชุมชนภาษาของตนเองก็ศึกษาให้เป็นประโยชน์ได้เช่นกัน

การศึกษาทางมานุษยคดีในวัฒนธรรมอื่น จะต้องมีการปฏิบัติงานภาคสนามเป็นอันดับแรก รวมทั้งมีการสังเกต การสัมภาษณ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม และการตรวจสอบความเที่ยงตรงในเรื่องความเข้าใจของผู้วิจัย เทียบกับความรู้สึกของคนในท้องถิ่น

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลทางมานุษยคดีนั้น ไม่มีวิธีใดที่ดีที่สุด วิธีการสังเกตโดยเข้าไปมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เป็นวิธีการเบื้องต้นที่สุดที่ใช้ในการศึกษา และรวบรวมข้อมูลทางมานุษยคดี แต่อาจจะใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลแบบอื่น ๆ ที่เหมาะสมก็ได้ เช่น การสังเกตและการสัมภาษณ์ เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับชุมชนภาษาที่กำลังศึกษา ประเภทของข้อมูลที่จะเก็บรวบรวม และสถานการณ์เฉพาะที่กำลังปฏิบัติงานภาคสนาม

ในการวิเคราะห์สถานการณ์ในการสื่อสาร แต่ละสถานการณ์นั้น จะต้องเริ่มต้น
 ควบคู่การวิเคราะห์ลักษณะองค์ประกอบในการสื่อสารเสียก่อน สำหรับองค์ประกอบในการ
 สื่อสารที่สำคัญ ๆ มีทั้งหมด 10 องค์ประกอบดังนี้คือ

1. ชนิดหรือประเภทของสถานการณ์ (genre or type of event) หมายถึง ชนิดต่าง ๆ ของเหตุการณ์ที่มีการสื่อสารเกิดขึ้น เช่น การทักทาย การสนทนา และการอำลา เป็นต้น
2. หัวข้อ (topic) หมายถึง เรื่องที่สนทนากัน
3. จุดประสงค์หรือหน้าที่ (purpose or function) หมายถึง จุดประสงค์ในการสื่อสารโดยทั่วไป ของสถานการณ์นั้น ๆ และจุดประสงค์ในการปฏิสัมพันธ์ของ ผู้มีส่วนร่วมแต่ละคน
4. สภาพการณ์ (setting) หมายถึง สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของเหตุการณ์ ซึ่งได้แก่ วัน เวลา ฤดูกาล สถานที่ ลักษณะทางกายภาพของเหตุการณ์ ลักษณะการรวมกลุ่ม ของผู้มีส่วนร่วมแต่ละคน (เช่น เ็นแถว รอบโต๊ะ บนพื้น ตรงกลางห้อง) ลักษณะการจัด ตำแหน่งที่นั่งของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น
5. ผู้มีส่วนร่วม (participants) หมายถึง บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ สถานการณ์ในการสื่อสาร โดยพิจารณาถึงอายุ เพศ เชื้อชาติ สถานภาพทางสังคม และ ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
6. รูปแบบของข่าวสาร (message form) หมายถึง ลักษณะของข่าวสาร ทั้งที่เป็นคำพูดหรืออวัจนสาร (verbal) และไม่เป็นคำพูดหรืออวัจนสาร (nonverbal) ซึ่งส่งออกไปทั้งในลักษณะที่ออกเสียง (vocal) และไม่ออกเสียง (nonvocal)
7. เนื้อหาของข่าวสาร (message content) หมายถึง เรื่องราวหรือ ใจความที่สื่อสารกัน ตลอดจนความหมายที่แฝงอยู่ในข่าวสารทั้งที่เป็นอวัจนสารและอวัจนสาร
8. ลำดับของกิจกรรม (act sequence) หมายถึง ลำดับของการสื่อสาร ในสถานการณ์ต่าง ๆ สำหรับสถานการณ์ที่เป็นแบบแผน จะมีลำดับของกิจกรรมที่ค่อนข้างจะ ตายตัว เช่น การทักทาย การอำลา และการแสดงความเสียใจ เป็นต้น

9. กฎของการปฏิสัมพันธ์ (rules for interaction) หมายถึง กฎในการใช้ภาษาพูด ในการแสดงพฤติกรรม และวจีปฏิบัติ (Communicative act) ซึ่งเกี่ยวข้องกับค่านิยมร่วมกันของชุมชนภาษา

10. แบบฉบับแห่งการตีความ (norms of interpretation) หมายถึง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนภาษา วัฒนธรรม หรือความเข้าใจที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งสมาชิกของชุมชนภาษามีร่วมกัน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็นในการที่จะเข้าใจสถานการณ์ในการสื่อสาร

ผลที่ได้จากงานวิจัยทางมานุษยคดี คือ ทราบแบบแผนในการสื่อสารและการตีความหมาย กฎเกณฑ์ในการใช้ภาษาและการพูด ตลอดจนค่านิยมและทัศนคติต่าง ๆ เกี่ยวกับภาษา อันจะเป็นประโยชน์แก่คนที่ยืนนอกชุมชนที่จะเข้าใจวิธีการที่จะสื่อสาร และเข้าไปมีส่วนร่วมในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร

เรื่องการสื่อสารนี้ ผู้วิจัยจะได้กล่าวในหัวข้อที่ว่าความหมายของการสื่อสาร และวิถีทางของการสื่อสาร ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ความหมายของการสื่อสาร

สุมิตร คุณากร (สุมิตร คุณากร 2519 : 1) ให้คำจำกัดความของการสื่อสารไว้ว่า การสื่อสาร หมายถึง การถ่ายทอดความหมายและอารมณ์จากบุคคลคนหนึ่งไปสู่บุคคลอีกคนหนึ่ง โดยใช้สื่ออะไรสักอย่าง สื่อที่ใช้กันโดยทั่ว ๆ ไป ได้แก่ ภาษา ภาษาที่ใช้กันได้แก่ ภาษาพูดและภาษาเขียน สำหรับภาษาเขียนนั้นหมายรวมถึงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องหมาย เช่น เครื่องหมายจราจร หรือที่เป็นรูปภาพต่าง ๆ ด้วย

ส่วน ลออ หุทางกูร (ลออ หุทางกูร 2524 : 1) ให้ความหมายไว้ว่า การสื่อสาร หมายถึง การส่งความคิด ความรู้สึกของคนออกสู่ผู้อื่น และรับสิ่งเหล่านั้นจากผู้อื่น

1.2 วิถีทางการสื่อสาร (Means of Communication)

การสื่อสารนั้นทำได้หลายทาง ซึ่งสามารถแบ่งเป็นหมวดใหญ่ ๆ ได้ 2 หมวด คือ

1.2.1 การสื่อสารแบบวจนสาร (Verbal Communication)

ได้แก่ การสื่อสารที่อาศัยภาษาพูด จะโดยการพูดโดยตรง โดยการเขียน โทรเลข โทรศัพท์ หรืออื่น ๆ ก็ได้

1.2.2 การสื่อสารแบบอวจนสาร (Nonverbal Communication)

ได้แก่ การสื่อสารด้วยการใช้ท่าทาง สีหน้า สายตา น้ำเสียง ระดับเสียง รูปภาพ สัญลักษณ์ และอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากภาษาพูด

ในการสื่อสารโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว มนุษย์เราใช้ภาษาพูดหรือวจนสารเสียเป็นส่วนใหญ่ จนเกิดความรู้สึกว่า ถ้าจะสื่อสารหรือสื่อความหมายอะไรแล้ว มักจะต้องอาศัยภาษาพูดเสมอ ซึ่งความจริงมิได้เป็นเช่นนั้น เราสื่อสารกันด้วยคำพูด การเขียน รูปภาพ สัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้มากมาย นอกจากนี้ เรายังใช้กิริยาท่าทาง เพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวันอีกด้วย ซึ่งเราใช้อยู่เสมอโดยไม่รู้ตัว เช่น ในการพบกับคนอื่น เรามีได้ฟังแต่คำพูดของเขาเท่านั้น กิริยาท่าทาง น้ำเสียง สีหน้าของผู้พูดจะมีอิทธิพลต่อผู้ฟังไปด้วยในขณะเดียวกัน

สุมิตร กุณากร (สุมิตร กุณากร 2519 : 2) เรียกการสื่อความหมายด้วยกิริยาท่าทางว่า ภาษาท่าทาง และอธิบายว่า ภาษาท่าทาง หมายถึง การใช้ท่าทางเป็นเครื่องมือสื่อความหมาย หรือเป็นภาษาในการถ่ายทอดความหมายและอารมณ์ระหว่างบุคคล หรือระหว่างสัตว์ หรือระหว่างสัตว์กับคน หรือคนกับสัตว์

การส่งภาษาท่าทางและการเข้าใจภาษาท่าทาง มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมด้วย ในแต่ละวัฒนธรรมจะมีกิริยาท่าทางที่แสดงออกถึงความรู้สึกของคนที่แตกต่างกันออกไป

ตัวอย่างลักษณะการส่งภาษาท่าทาง เช่น การยิ้ม การจิกระยะระหว่างบุคคล และการสัมผัส เป็นต้น

2. ผลงานวิจัยหรือผลการศึกษากเกี่ยวกับภาษาไทยใหญ่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยใหญ่ในประเทศไทยได้มีผู้ศึกษาและวิจัยไว้เพียงท่านเดียว และเป็นการศึกษาภาษาไทยใหญ่ที่อยู่นอกเขตประเทศไทย กล่าวคือ งานศึกษาวิจัยของ บรรจบ พันธุเมธา (บรรจบ พันธุเมธา 2507 : 146 - 148) ทำให้ทราบลักษณะภาษาไทยใหญ่ และลักษณะภาษาไทยใหญ่ในส่วนที่เหมือนกันและต่างกับกับภาษาไทยกรุงเทพฯ ในด้านเสียงสระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์ พบว่า เสียงสระมี 21 เสียง เสียงพยัญชนะมี 18 เสียง และเสียงวรรณยุกต์มี 5 เสียง และนอกจากนี้ยังได้ศึกษาเรื่องการผสมเสียง การสร้างคำ การเรียงลำดับคำ และการสร้างราชาศัพท์ ตลอดจนภาษาสุภาพด้วย

สำหรับลักษณะภาษาไทยใหญ่ในส่วนที่เหมือนและต่างกับกับภาษาไทยกรุงเทพฯ นั้น ผลการวิจัยพบว่า ทั้งสองภาษามีเสียงสระ เสียงพยัญชนะ และเสียงวรรณยุกต์ ทั้งที่ตรงกันและไม่ตรงกัน นอกจากนี้ยังได้ศึกษาเรื่องความหมาย การสร้างคำใหม่ และโครงสร้างของภาษาคาว

และนอกจากนั้น บรรจบ พันธุเมธา (บรรจบ พันธุเมธา 2504 : 364 หน้า) ยังได้บันทึกเหตุการณ์เกี่ยวกับการไปสำรวจ และสอบภาษาไทยในรัฐอัสสัม ประเทศอินเดีย การสำรวจพบว่า มีชาวไทยใหญ่อยู่หลายคน เป็นต้นว่า ไทยอาหม ไทยคำตี้ ไทยลุง (ไทยใหญ่) ไทยคำยั้ง ไทยนอรา ไทยพ่าเก ไทยรง และไทยอายตน

ส่วนการศึกษาที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งของ บรรจบ พันธุเมธา (บรรจบ พันธุเมธา 2522 : 277 หน้า) คือ การศึกษาภาษาไทยใหญ่ในรัฐชาน ประเทศพม่า ผลการศึกษาพบว่า ภาษาไทยใหญ่ในปัจจุบันมีคำภาษาพม่าเข้าไปปะปนอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ภาษาสุภาพ หรือราชาศัพท์ ภาษาศาสนาหรือภาษาวรรณคดี ซึ่งต่างก็มีคำพม่าปะปน และมักจะออกเสียงตามตัวเขียนมากกว่าออกเสียงตามการออกเสียงแบบพม่า บางคำก็เปลี่ยนแปลงเสียงให้ออกง่ายขึ้น

นอกจากนี้ การวางรูปประโยค ตลอดจนถ้อยคำสำนวนต่าง ๆ ก็ได้รับอิทธิพลจากภาษา
พม่าเช่นกัน

นอกเหนือจากที่ได้กล่าวแล้ว ไม่ปรากฏงานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษา
ไทยใหญ่ ดังนั้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแบบแผนในการสื่อสารของชาวไทยใหญ่
ในทางมานุษยคดี้านการสื่อสาร เพื่อความก้าวหน้าในการศึกษาวิชาภาษาศาสตร์เชิง
สังคมวิทยาต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาแบบแผนในการสื่อสารของชาวไทยใหญ่ครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยใหญ่ ในหมู่บ้านแมลานอย ตำบลแมลานอย อำเภอแมลานอย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสัมภาษณ์คนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้าน
2. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับ ความรู้ทางมนุษยคดีด้านการสื่อสาร (Ethnography of communication) ซึ่งผู้วิจัยได้ยึดเป็นแนวในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้
3. ติดต่อกับบุคคลากรฝ่ายต่าง ๆ เพื่อขอความร่วมมือ และให้ช่วยอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะศึกษา สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลที่บ้านนั้น ผู้วิจัยได้อาศัยความร่วมมือจากกำนันในการติดต่อกับครอบครัวชาวไทยใหญ่ ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่วัดนั้น ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากท่านเจ้าอาวาสวัด
4. กำหนดระยะเวลาของการปฏิบัติงานภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 1 เดือน คือตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน ถึง 15 ธันวาคม 2527

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การสังเกตโดยเข้าไปมีส่วนร่วม (Participant observation)
ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่มีการสื่อสาร 5 สถานการณ์คือ การสนทนาระหว่างสมาชิกในครอบครัวขณะที่กำลังรับประทานอาหารเย็น การหักหย่าระหว่างสมาชิกในชุมชนที่

ตลาดสดตอนเช้า การร้องขายสินค้าของสมาชิกในชุมชนที่ตลาดสดตอนเช้า การไปร่วมทำบุญของสมาชิกในชุมชนที่วัด และการสนทนาระหว่างสมาชิกในชุมชนที่วัดขณะที่ไปร่วมทำบุญ โดย

- 1.1 สังเกตพฤติกรรมในการสื่อสารที่เกิดขึ้น และบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
- 1.2 บันทึกตัวอย่างคำพูดที่ใช้ในสถานการณ์การสื่อสารด้วยเครื่องบันทึกเสียงแบบใช้แถบบันทึกเสียง
2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
3. วิเคราะห์ตัวอย่างคำพูดที่ใช้ในสถานการณ์การสื่อสารโดยนำแถบบันทึกเสียงที่บันทึกไว้ไปถอดเป็นอักษรภาษาไทยให้ใกล้เคียงกับเสียงที่ได้ยิน
4. ตรวจสอบความถูกต้องในการวิเคราะห์ข้อมูลกับผู้บอกข้อมูล (Informants)

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์องค์ประกอบในการสื่อสารต่อไปนี้
  - 1.1 ชนิดหรือประเภทของสถานการณ์ (Genre of type of event) หมายถึงชนิดต่าง ๆ ของเหตุการณ์ที่มีการสื่อสารเกิดขึ้น ในที่นี้ได้แก่การสนทนาระหว่างสมาชิกในครอบครัว ขณะที่กำลังรับประทานอาหารเย็น การทักทายกันระหว่างสมาชิกในชุมชนที่ตลาดสด การร้องขายสินค้าที่ตลาดสด การไปร่วมทำบุญที่วัดของสมาชิกในชุมชน และการสนทนาระหว่างสมาชิกในชุมชน ขณะที่ไปร่วมทำบุญ
  - 1.2 หัวข้อ (Topic) หมายถึงเรื่องที่สนทนากัน ในที่นี้ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับอาหาร ดินฟ้าอากาศ โรคภัยไข้เจ็บ งานบุญ งานกุศล และเรื่องทั่ว ๆ ไป
  - 1.3 จุดประสงค์หรือหน้าที่ (Purpose or function) หมายถึงจุดประสงค์ในการสื่อสารโดยทั่ว ๆ ไปของสถานการณ์นั้น ๆ และจุดประสงค์ในการปฏิสัมพันธ์ของผู้มีส่วนร่วมแต่ละคน ในที่นี้ได้แก่ จุดประสงค์เพื่อสร้างบรรยากาศในการ

รับประทานอาหาร เพื่อเป็นยั้งและรักษาความสัมพันธ์อันดีที่มีต่อกัน เพื่อชักชวนให้คนซื้อสินค้า เพื่อความสุขทางใจ เพื่อสร้างกุศลบุญ เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว เพื่อสอบถามสารทุกข์สุขดิบ และแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน

1.4 สภาพการณ์ (Setting) หมายถึงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของเหตุการณ์ ในที่นี้ได้แก่ที่โต๊ะอาหารตอนเย็น เวลาประมาณ 17.00 - 18.00 น. ที่ตลาดสดตอนเช้าเวลา ประมาณ 5.00 - 7.00 น. และที่วัดในวันพระเวลาประมาณ 8.00 - 9.00 น.

1.5 ผู้มีส่วนร่วม (Participants) หมายถึงบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ สถานการณ์ในการสื่อสาร โดยพิจารณาถึง เพศ อายุ เชื้อชาติ สถานภาพทางสังคม และ ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในที่นี้ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว สมาชิกในชุมชนทั้งชาวไทยใหญ่ และชาวไทยพื้นเมืองภาคเหนือ

1.6 รูปแบบของข่าวสาร (Message form) หมายถึงลักษณะของข่าวสาร ทั้งที่เป็นคำพูดหรือวจนสาร (Verbal) และไม่เป็นคำพูด หรืออวจนสาร (Nonverbal) ซึ่งส่งออกไปทั้งในลักษณะที่ออกเสียง (Vocal) และไม่ออกเสียง (Nonvocal) ในที่นี้ ได้แก่ คำพูดภาษาไทยใหญ่ ภาษาพื้นเมืองภาคเหนือและการใช้ท่าทาง

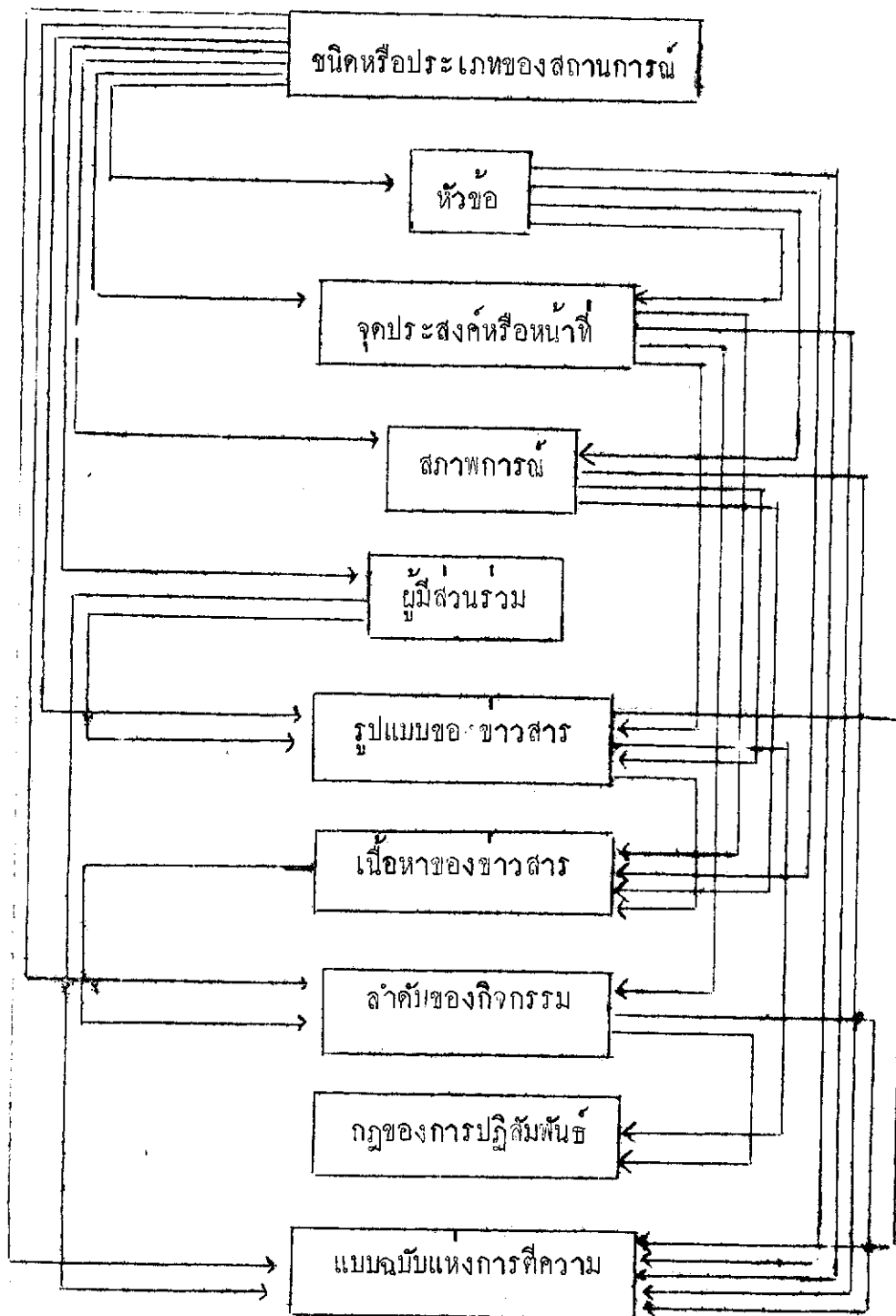
1.7 เนื้อหาของข่าวสาร (Message content) หมายถึงเรื่องราว หรือใจความที่สื่อสารกันตลอดจนความหมายที่แฝงอยู่ในข่าวสารทั้งที่เป็นวจนสาร และอวจนสาร ในที่นี้ได้แก่ เรื่องของอาหารที่กำลังรับประทาน เรื่องเกี่ยวกับเวลาที่ไป - กลับตลาด การ ชักถามหรือมอกกล่าวหาว่าซื้ออะไรได้บ้าง เรื่องดินฟ้าอากาศ เรื่องการเจ็บไข้ได้ป่วย เรื่องงานบุญ งานกุศลต่าง ๆ และเรื่องทั่ว ๆ ไป

1.8 ลำดับของกิจกรรม (Act sequence) หมายถึงลำดับของการ สื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งในที่นี้สถานการณ์ที่เป็นแบบแผนจะมีลำดับของกิจกรรมที่ค่อนข้าง จะตายตัว เช่นการหักท่าย การไปร่วมทำบุญ และการร้องขายสินค้า ส่วนสถานการณ์ที่ไม่เป็น แบบแผนจะมีลำดับของกิจกรรมแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ในการสื่อสารของผู้พูดใน สถานการณ์นั้น ๆ

1.9 กฎของการปฏิสัมพันธ์ (Rules for interaction) หมายถึงกฎในการใช้ภาษาพูด ในการแสดงพฤติกรรมและวจีปฏิบัติ (Communicative act) ซึ่งเกี่ยวข้องกับค่านิยมร่วมกันของชุมชนภาษา

1.10 แบบฉบับแห่งการตีความ (Norms of interpretation) หมายถึงความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนภาษา วัฒนธรรม หรือความเข้าใจที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งสมาชิกของชุมชนภาษามีร่วมกัน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็นในการที่จะเข้าใจสถานการณ์ในการสื่อสาร

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อหาแบบแผนในการสื่อสารสำหรับองค์ประกอบในการสื่อสารทั้ง 10 องค์ประกอบนั้นมีรูปแบบของความสัมพันธ์ตามหลักทฤษฎี ดังแสดงให้เห็นด้วยภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 รูปแบบทางทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสื่อสาร

จากภาพประกอบ 1 จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบต่างก็มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ใ้หลายองค์ประกอบ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า องค์ประกอบอะไรสัมพันธ์กับองค์ประกอบอะไรบ้าง และสัมพันธ์กันอย่างไร ส่วนตัวอย่างความสัมพันธ์ให้ดูจากข้อมูลในยหที่ 4 ตอนที่ 2

คำอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ มีดังต่อไปนี้

1. ประเภทของสถานการณ์สัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้
  - 1.1 สัมพันธ์กับหัวข้อ ในสถานการณ์ประเภทหนึ่ง ๆ นั้น จะมีขอบเขตจำกัดในเรื่องของหัวข้อที่จะพูดถึง เช่น ในสถานการณ์การเล่าเรื่องตลก ก็จะมีขอบเขตจำกัดว่า จะเล่าเรื่องตลกเกี่ยวกับอะไรไ้บ้าง
  - 1.2 สัมพันธ์กับจุดประสงค์ ในสถานการณ์แต่ละประเภทต่างก็มีจุดประสงค์ในการสื่อสารแตกต่างกันไป เช่นการเล่าเรื่องตลกจะมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความบันเทิง
  - 1.3 สัมพันธ์กับสภาพการณ์ สถานการณ์ประเภทหนึ่ง ๆ นั้นจะเกิด ณ ที่ใดที่หนึ่ง หรือเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น คือต้องเหมาะสมและถูกต้องตามกาลเทศะ
  - 1.4 สัมพันธ์กับผู้มีส่วนร่วม ประเภทของสถานการณ์จะเป็นตัวกำหนดว่าผู้มีส่วนร่วมควรจะเป็นใคร และมีความสัมพันธ์กันอย่างไร
  - 1.5 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร รูปแบบของข่าวสารควรจะเป็นอะไร และมีลักษณะอย่างไร เช่นเป็นคำพูดหรือไม่เป็นคำพูด ออกเสียงหรือไม่ออกเสียง เป็นต้น จะต้องขึ้นอยู่กับประเภทของสถานการณ์ซึ่งจะเป็นตัวกำหนด
  - 1.6 สัมพันธ์กับลำดับของ กิจกรรม สถานการณ์บางประเภทเป็นสถานการณ์ที่เป็นแบบแผน ฉะนั้นจึงมีลำดับของกิจกรรมที่แน่นอนตายตัว
  - 1.7 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ในการตีความคำพูดหรือประโยคของผู้พูดว่ามีความหมายอย่างไรนั้น จะต้องพิจารณาถึงประเภทของสถานการณ์เป็นหลักด้วย

2. หัวข้อสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

2.1 สัมพันธ์กับจุดประสงค์ จุดประสงค์เป็นตัวกำหนดว่าควร จะพูดถึงหัวข้ออะไรบ้าง จึงจะบรรลุจุดประสงค์ที่ต้องการ

2.2 สัมพันธ์กับสภาพการณ์ วัน เวลา สถานที่ และลักษณะทางกายภาพของเหตุการณ์ จะมีอิทธิพลต่อการเลือกหัวข้อที่จะสื่อสาร

2.3 สัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร หัวข้อเป็นตัวกำหนดว่า เนื้อหาของข่าวสารควรจะมีลักษณะอย่างไร และประกอบด้วยอะไรบ้าง

2.4 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ หัวข้อ เป็นคำการตีความหมายให้อยู่ภายใต้หัวข้อนั้น ๆ เท่านั้น

3. จุดประสงค์หรือหน้าที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

3.1 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร จุดประสงค์เป็นตัวกเลือกรูปแบบของข่าวสารในลักษณะใด จึงจะทำให้การสื่อสารนั้นบรรลุจุด

3.2 สัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร เนื้อหาของข่าวสารจะต้องมีความสมเหตุ และสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ จึงจะประสบผลสำเร็จในการสื่อสาร

3.3 สัมพันธ์กับลำดับของกิจกรรม ลำดับก่อนหลังของกิจกรรมจะขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้มีส่วนร่วมแต่ละคน

3.4 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ การตีความหมายคำพูด หรือข้อความใด ๆ จะต้องคำนึงถึงจุดประสงค์ของผู้พูด

4. สภาพการณ์สัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

4.1 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร สภาพการณ์จะเป็นตัวกำหนดว่า ควรจะเลือกรูปแบบของข่าวสารอย่างไร จึงจะเหมาะสม

4.2 สัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร สภาพการณ์จะเป็นตัวกำหนดว่า เนื้อหาของข่าวสาร ควรจะมีลักษณะอย่างไร และเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไรบ้าง

4.3 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ สภาพการณ์เมื่อพิชิตต่อ การตีความ ถ้าเปลี่ยนสภาพการณ์ การตีความหมายก็จะเปลี่ยนไปเป็นอีกอย่างหนึ่ง

5. ผู้มีส่วนร่วมสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

5.1 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร การเลือกรูปแบบของข่าวสารใน ลักษณะต่าง ๆ นั้น ต้องคำนึงถึง อายุ เพศ เชื้อชาติ สถานภาพทางสังคม และความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกัน

5.2 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ในการตีความหมายต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนร่วมเป็นประการสำคัญ

6. รูปแบบของข่าวสารสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

6.1 สัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร การเลือกรูปแบบของข่าวสารให้ เหมาะสมกับเนื้อหาของข่าวสารนั้น เป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้การสื่อสารในเรื่องนั้น ๆ สื่อความหมายได้

6.2 สัมพันธ์กับกฎของการปฏิสัมพันธ์ กฎของการปฏิสัมพันธ์จะเป็นตัวกำหนด ว่าควรจะใช้รูปแบบของข่าวสารลักษณะใดจึงจะถูกตองและเหมาะสม

6.3 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ การใช้รูปแบบของข่าวสารที่แตกต่าง กันในสถานการณ์เดียวกัน จะทำให้การตีความเปลี่ยนไปด้วย

7. เนื้อหาของข่าวสารสัมพันธ์กับลำดับของกิจกรรม ลำดับของกิจกรรมจะขึ้นอยู่กับ เนื้อหาของข่าวสารว่าอะไรควรจะเกิดขึ้นก่อนอะไรควรจะเกิดขึ้นตามมา

8. ลำดับของกิจกรรมสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

8.1 สัมพันธ์กับ กฎของการปฏิสัมพันธ์ กฎของการปฏิสัมพันธ์จะเป็นตัวกำหนด ลำดับก่อนหลังของกิจกรรม

8.2 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ถ้าเปลี่ยนหรือสลับที่ลำดับของกิจกรรม จะมีผลต่อการตีความ คือจะทำให้ความหมายเปลี่ยนไปเป็นอีกความหมายหนึ่ง

3. สรุปรูปแบบแผนในการสื่อสารตามประเภทของสถานการณ์

4. เปรียบเทียบแบบแผนในการสื่อสารของแต่ละสถานการณ์กับรูปแบบทาง
ทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสื่อสารตามหลักทฤษฎีและเปรียบเทียบ
ระหว่างแบบแผนในการสื่อสารทั้ง 5 แบบ

5. รายงานผลโดยการพรรณนาและใช้ภาพประกอบ ประกอบคำอธิบาย

ผลการศึกษาค้นคว้า

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสื่อสารของชาวไทยใหญ่ในหมู่บ้านแม่ลาน้อย ตำบลแม่ลาน้อย อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งผู้วิจัยได้แยกออกเป็นการสื่อสารในบ้านกับการสื่อสารในชุมชนนั้น ได้ผลการศึกษาในเรื่องแบบแผนในการสื่อสารของชาวไทยใหญ่ นำมาเสนอเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้คือ

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะองค์ประกอบในการสื่อสารของแต่ละสถานการณื

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของแต่ละสถานการณื

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาในเรื่องแบบแผนในการสื่อสารของแต่ละสถานการณื

ตอนที่ 4 ผลการ เปรียบเทียบแบบแผนในการสื่อสารของแต่ละสถานการณื กับรูปแบบทางทฤษฎีของความสัมพันธืระหว่างองค์ประกอบในการสื่อสาร และผลการเปรียบเทียบระหว่างแบบแผนในการสื่อสารทั้ง 5 แบบ

ผลการศึกษาในแต่ละตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะองค์ประกอบในการสื่อสารของแต่ละสถานการณื

ในเรื่องลักษณะองค์ประกอบในการสื่อสารนั้น ผู้วิจัยได้แยกการสื่อสารออกเป็นการสื่อสารในบ้านกับการสื่อสารในชุมชน

สำหรับการสื่อสารในบ้าน ได้แก่ การสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวขณะที่กำลังรับประทานอาหาร เย็น

ส่วนการสื่อสารในชุมชนนั้น ได้แก่ การสื่อสารของสมาชิกในชุมชนที่ตลาดสด ตอนเช้า และที่วัดขณะที่ไปร่วมทำบุญ

ในการบรรยาย ผู้วิจัยได้บรรยายแยกตามประเภทของสถานการณืแต่ละประเภท ดังกล่าวข้างต้น ตามลำดับดังนี้

1. การสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวขณะที่กำลังรับประทานอาหารเย็น

ข้อมูลได้มาจากการสังเกตโดยเข้าไปมีส่วนร่วมในครอบครัว จำนวน 3 ครอบครัว ครอบครัวละ 3 ครั้ง

องค์ประกอบในการสื่อสารของสถานการณ์ประเภทนี้มีทั้งหมด 10 องค์ประกอบ และแต่ละองค์ประกอบมีลักษณะดังนี้

1.1 ชนิดหรือประเภทของสถานการณ์ (genre or type of event) : การสนทนาในครอบครัว

1.2 หัวข้อ (topic) : เรื่องที่สนทนากันส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับอาหารที่รับประทานในมื้อนั้น ซึ่งนับว่าเป็นหัวข้อหลักในการสนทนา ส่วนหัวข้อรอง ๆ ลงไปก็แตกต่างกันไปในแต่ละครอบครัว ซึ่งจะเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น เรื่องที่โรงเรียน เรื่องที่สมาชิกประสบพบเห็นมาในวันนั้น

1.3 จุดประสงค์หรือหน้าที่ (purpose or function) :

จุดประสงค์ทั่วไป : เพื่อสร้างบรรยากาศในการรับประทานอาหาร
จุดประสงค์เฉพาะของผู้มีส่วนร่วมแต่ละคน : เพื่อบอกกล่าว เชิญชวน ชม ออกตัว สอบถาม เอาให้ฟัง

1.4 สภาพการณ์ (setting) :

ที่โต๊ะอาหารในบ้าน ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณใกล้ ๆ กับที่ประกอบอาหาร เวลาประมาณ 17.00 - 18.00 น. สำหรับเวลานั้น ส่วนใหญ่จะเป็นช่วงเวลาดังกล่าว แต่อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม คือ อาจจะก่อนหรือหลังช่วงเวลาดังกล่าวก็ได้ ส่วนระยะเวลาตั้งแต่เริ่มรับประทานอาหาร จนกระทั่งรับประทานอาหารเสร็จเรียบร้อยนั้น ใช้เวลาโดยเฉลี่ยประมาณ 10 นาที

ลักษณะการนั่งรับประทานอาหารมี 2 ลักษณะ คือ การนั่งบนเก้าอี้รอบโต๊ะอาหาร และการนั่งกับพื้นรอบโต๊ะกลมเตี้ย ๆ

ในการนั่งกับพื้นนั้น ผู้ชายจะนั่งขัดสมาธิ ผู้หญิงจะนั่งพับเพียบหรือ
 ขัดสมาธิก็ได้ แต่โดยทั่ว ๆ ไปแล้วมักจะนั่งพับเพียบ ส่วนเด็กทั้งผู้ชายและผู้หญิงจะนั่ง
 ขัดสมาธิเป็นส่วนใหญ่

สำหรับตำแหน่งที่นั่งนั้น ไม่มีการกำหนดไว้ว่า สมาชิกแต่ละคนต้อง
 นั่งตรงไหน ใครจะนั่งตรงไหนก็ได้ และเมื่อนั่งตรงที่ใดที่หนึ่งแล้ว ที่เหล่านั้นก็จะกลายเป็น
 ที่นั่งประจำของสมาชิกแต่ละคนไปโดยปริยาย ซึ่งที่นั่งเหล่านั้นอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ตาม
 ความเหมาะสม

1.5 ผู้มีส่วนร่วม (participants) :

- ครอบครัวที่ 1 ผ 1 - พ่อ
 ผ 2 - แม่
 ผ 3 - ลูกสาวคนโต
 ผ 4 - ลูกสาวคนกลาง
 ผ 5 - ลูกสาวคนเล็ก
- ครอบครัวที่ 2 ผ 1 - แม่
 ผ 2 - ป้า
 ผ 3 - ลูกสาว
- ครอบครัวที่ 3 ผ 1 - พ่อ
 ผ 2 - แม่
 ผ 3 - หลานสาว
 ผ 4 - สาวใช้

1.6 รูปแบบของข่าวสาร (message form) :

วจนสาร (verbal) ในที่นี้คือ ภาษาพูด ได้แก่ ภาษาไทยใหญ่

อวจนสาร (nonverbal) ในที่นี้คือ กิริยาท่าทาง ได้แก่ การยิ้ม

การมอง การพยักหน้า

1.7 เนื้อหาของข่าวสาร (message content) :

เรื่องราวที่สมาชิกในครอบครัวพูดคุยกันระหว่างรับประทานอาหาร ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของอาหารที่กำลังรับประทานอยู่ในขณะนั้น นอกนั้นเป็นเรื่องทั่วไป

1.8 ลำดับของกิจกรรม (act sequence) :

เนื่องจากเรื่องที่สมาชิกในครอบครัวพูดคุยและสนทนากันมีหลายเรื่อง และจุดประสงค์ในการสื่อสารของสมาชิกแต่ละคนก็แตกต่างกันไป ดังนั้น ลำดับของกิจกรรมในการสื่อสารแต่ละเรื่องจึงไม่เหมือนกัน ซึ่งสามารถแยกออกตามจุดประสงค์ของผู้พูดได้ดังนี้

กรณีที่ 1	ผู้พูดต้องการบอกความให้สมาชิกรับรู้
ตัวอย่างที่ 1	จากครอบครัวที่ 2
ลำดับของกิจกรรม	<p>ผ 3 (ลูกสาว) : พูดบอกความ "พักหมน เมอเจาอะ" (แกงพักตั้งแต่ตอนเช้าแล้ว)</p> <p>ผ 2 (ป้า) : เงยหน้าละจากงานข้าว มองไปที่ ผ 3 แล้ว หันกลับมารับประทานอาหารต่อ</p>
ตัวอย่างที่ 2	จากครอบครัวที่ 3
ลำดับของกิจกรรม	<p>ผ 2 (แม่) : หยิบผักชีจากจาน แล้วพูดบอกความ "พักก็ลุงตอณา" (ผักชีนี้ซื้อมาจากลุงตอณา)</p> <p>ผ 1 (พ่อ) : ละสายตาจากงานข้าวของตน เหลือบตามองไปที่ จานผักชี แล้วเงยหน้าขึ้นมองไปที่ ผ 2</p>

ตัวอย่างที่ 3 จากครอบครัวที่ 3
 ลำดับของกิจกรรม ผ 2 (แม่) : ตักแกงบอนรับประทานไปได้ 1 คำ ก็พูดขึ้นว่า
 "แกงบอนโค้ส้มไปอ่อน"
 (แกงบอนเปรี้ยวไปหน่อย)
 ผ 1 (พ่อ) และ ผ 4 (สาวใช้) ต่างก็มองไปที่ ผ 2 แล้วหัน
 มารับประทานอาหารต่อ

กรณีที่ 2 ผู้ปกครองการชมอาหารที่รับประทานในมือนั้น

ตัวอย่าง จากครอบครัวที่ 2
 ลำดับของกิจกรรม ผ 2 (ป้า) : ตักแกงผักไปรับประทาน แล้วกล่าวชมว่า
 "ผักหม่นนี้หวานเจี๊ม"
 (ผักนี้หวานอร่อย)
 ผ 1 (แม่) : พูคว่า
 "หวานเจี๊มฮา"
 (หวานอร่อยเหออ)
 ผ 3 (ลูกสาว) : บอก ผ 2 (ป้า) ว่า
 "กินตึก ๆ แล"
 (กินเยอะ ๆ ซึ่)
 ผ 1 (แม่) : กล่าวเสริมอีกว่า
 "กินตึก ๆ อ่า ข้าวเปอะเลอะ"
 (กินเยอะ ๆ นะ ข้าวมีเยอะแยะ)

- กรณีที่ 3 ผู้พูดเอยตามความต้องการของผู้ฟัง
- ตัวอย่างที่ 1 จากครอบครัวที่ 2
- ลำดับของกิจกรรม ผ 3 (ลูกสาว) : ตาม ผ 2 (ป้า)
 "เอาฮาโกเน่า"
 (เอาถั่วเน่ามัย)
 ผ 2 (ป้า) : พักหน้า
 ผ 3 : ยื่นถั่วเน่าให้ ผ 2
- หมายเหตุ ถั่วเน่าเป็นอาหารชนิดหนึ่งของทางภาคเหนือ ทำจากถั่วเหลืองซึ่งนำมาหมักจนขึ้นรา แล้วนำมาบดจากนั้นจึงทำเป็นแผ่นกลม ๆ ตากแห้ง
- ตัวอย่างที่ 2 จากครอบครัวที่ 3
- ลำดับของกิจกรรม ผ 2 (แม่) : ตาม ผ 4 (สาวไซ)
 "น้อง ซ้าว"
 (น้อง เอาข้าวอีกมัย)
 ผ 4 (สาวไซ) : ทอบ
 "บเอาเจ้า"
 (ไม่เอาคะ)
- ตัวอย่างที่ 3 จากครอบครัวที่ 3
- ลำดับของกิจกรรม ผ 2 (แม่) ตาม ผ 1 (พ่อ)
 "เอาแกมมะข้าว"
 (เอาข้าวอีกนะ)
 ผ 1 (พ่อ) : พักหน้า แล้วส่งจานข้าวให้ ผ 2

- กรณีที่ 4 ผู้ปกครองการชักชวนใหญ่ผู้รับประทานอาหาร
- ตัวอย่างที่ 1 จากครอบครัวที่ 3
- ลำดับของกิจกรรม ผ 2 (แม่) เอยชักชวน ผ 3 (หลานสาว) พร้อมกับชี้ไปที่ข้าวบนโต๊ะ
- "น้อง กินเนี่ยอะน้อง"
(น้อง กินนี่สิ่น้อง)
- ผ 3 (หลานสาว) : มองดูกับข้าวที่นั่นสักครู่ จึงตักกับข้าวที่มารับประทาน
- ตัวอย่างที่ 2 จากครอบครัวที่ 3
- ลำดับของกิจกรรม ผ 1 (พ่อ) : เอยชวน ผ 3 (หลานสาว)
- "น้อง กินน้ำพริก น้ำปู๋เหาะ"
(น้องกินน้ำพริก น้ำปู๋สิ)
- ผ 3 : มองที่ถาดน้ำพริก แล้วก็รับประทานอาหารต่อ
- กรณีที่ 5 ผู้ครองชวนเพื่อนบ้านที่บังเอิญผ่านมา
- ตัวอย่าง จากครอบครัวที่ 3
- ลำดับของกิจกรรม ผ 2 (แม่) : มองไปที่หน้าต่างห้องครัว เห็นเพื่อนบ้านคนหนึ่งกำลังเดินมา จึงร้องบอกไปว่า
- "มากินกับเฮา กินแกงบอน"
(มากินข้าวกับเรา กินแกงบอน)
- เพื่อนบ้านพูดเป็นเชิงถาม
- "แกงบอน"
(แกงบอนเหวอ)

๘ 2 : ตอบยืม ๆ

“ชื่อ”

เพื่อนบ้านยืมไปแล้วเดินจากไป ๘ 2 ขึ้นมารับประทานอาหารต่อ

1.9 กฎของการปฏิสัมพันธ์ (Rules for Interaction) :

1.9.1 การพูดเพื่อบอกความใหญ่ฟังรับรู้นั้น ผู้พูดไม่ได้เจาะจงว่าจะพูดกับใครเป็นการพูดขึ้นมาลอยๆ ดังนั้น จึงไม่มีการตอบสนองด้วยคำพูดจากผู้ฟัง แต่ผู้ฟังจะต้องตอบสนองด้วยการเงยหน้าขึ้นจากงานข่าว แลวมองหน้าผู้พูด

1.9.2 ในการพูดชมความอร่อยของอาหาร ผู้ฟังซึ่งไม่เจาะจงว่าเป็นใครจะต้องมีการตอบสนองคำชมนั้นด้วยคำพูด และจะต้องมอกลี้นผู้รับประทานอาหารนั้นมาก ๆ ด้วย

1.9.3 ในการถามความต้องการนั้น การตอบตัวเองจะมี 2 ลักษณะ ลักษณะที่หนึ่งคือ ผู้ตอบมีความมากกว่า การตอบจะใช้วิธีหยักหน้า ถ้าต้องการ และส่ายหน้า ถ้าไม่ต้องการ ลักษณะที่สองคือ ผู้ตอบมีความน้อยกว่า การตอบจะต้องตอบด้วยคำว่า เอา หรือไม่เอา ต้องการหรือไม่ต้องการ

1.9.4 ในการถามความต้องการนั้น ผู้ถามคือแม่บ้าน ซึ่งมีหน้าที่คอยดูแลเอาใจใส่ในเรื่องอาหาร และคอยสอบถามความต้องการของสมาชิก หรือลูกๆ ก็คือเป็นผู้บริการนั่นเอง

1.9.5 การพูดชักชวนให้รับประทานอาหารแต่ละอย่างนั้น ผู้พูดต้องเป็นผู้ใหญ่ (พ่อหรือแม่) พูดชักชวนให้เด็กเล็ก ๆ (ลูกหรือหลาน) รับประทานอาหาร การตอบสนองที่เกิดขึ้นก็คือ ถ้าเด็กชอบอาหารนั้น เด็กก็จะตักรับประทาน แต่ถ้าไม่ชอบ เด็กก็จะไม่ตักรับประทาน

1.9.6 เมื่อมีเพื่อนบ้านหรือใครก็ตามปรากฏกายขึ้นมาในขณะที่กำลังรับประทานอาหาร แม่บ้านหรือพ่อบ้านคนใดคนหนึ่งหรือสองคนจะต้องร้องชวนให้มา รับประทานอาหารด้วยกัน พร้อมทั้งบอกไปด้วยว่ารับประทานข่าวกับอะไร โดยไม่ต้องรอให้มีการถาม

1.10 แบบฉบับแห่งการตีความ (norms of interpretation) :

1.10.1 บรรยากาศในการรับประทานอาหาร มีความเป็นกันเอง ไม่มีพิธีรีตรองเกินไป

1.10.2 ใครอ้อมก่อนลุกออกจากวงไปได้เลย

1.10.3 ครอบครัวที่นิยมใช้มือเปิบข้าว สมาชิกทุกคนต้องใช้ช้อนกลางตักกับข้าวมาใส่จานข้าวตัวเอง จะใช้มือหยิบไม่ได้ ส่วนครอบครัวที่นิยมใช้ช้อนเวลาตักกับข้าว ก็ต้องใช้ช้อนกลางเช่นเดียวกัน

1.10.4 การพูดบอกความนั้น ผู้พูดมีจุดประสงค์จะให้ผู้ฟังรับรู้ข้อมูลบางสิ่งบางอย่าง ดังนั้นผู้ฟังจะต้องแสดงอาการรับรู้ และการที่ผู้ฟังจะเสียดายตามมาจากที่ใดที่หนึ่งหรือจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วมองไปที่ผู้พูด นั้นแสดงว่า ผู้ฟังได้รับรู้ข้อมูลจากคำบอกกล่าวของผู้พูดแล้ว

1.10.5 ผู้ที่ทำหน้าที่จัดการในเรื่องอาหารการกิน ก็คือแม่บ้าน ดังนั้นแม่บ้านจึงมีหน้าที่อำนวยความสะดวก และคอยบริการสมาชิกทุกคนให้รับประทานอาหารกันอย่างอ้อมหน้าสำราญ ตลอดจนการเก็บสำรับกับข้าว เมื่อรับประทานอาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว

1.10.6 ในครอบครัวที่มีเด็กเล็ก ๆ ผู้ใหญ่จะต้องคอยบอกคอยชวนให้เด็กรับประทานอาหาร ทั้งนี้เพราะเด็กมักจะเลือกอาหาร

1.10.7 ในขณะที่กำลังรับประทานอาหารนั้น ถ้าเข็ญมีเพื่อนบ้านผ่านมา เจ้าของบ้านต้องร้องเชิญให้มารับประทานอาหารด้วย เพราะถือเป็นมารยาทของเจ้าของบ้านที่พึงแสดง และในขณะเดียวกัน เจ้าของบ้านจะต้องบอกไปด้วยว่ารับประทานข้าวกับอะไร โดยไม่ต้องรอให้เพื่อนบ้านตามเสียดก่อน ทั้งนี้เพราะเจ้าของบ้านย่อมทราบดีว่า เพื่อนบ้านจะต้องตามอย่างแน่นอน

1.10.8 ในกรณีที่หัวหน้าครอบครัวกำลังทำงานหรือทำธุระบางอย่าง คิดพินอยู่ในขณะที่ได้เวลารับประทานอาหาร และต้องการจะทำงานหรือธุระนั้นให้เสร็จก่อน จึงจะรับประทานอาหาร สมาชิกคนอื่น ๆ สามารถลงมือรับประทานอาหารไปพลาง ๆ ก่อนได้

แต่จะต้องตัดกับข้าวแต่ละอย่างใส่ไว้ในจานข้าวของหัวหน้าครอบครัวเสียก่อน เมื่อหัวหน้าครอบครัวทำงานหรือธุระเสร็จ ก็จะมารวมวงรับประทานอาหารต่อไปตามปกติ แต่ถ้าหัวหน้าครอบครัวไปทำธุระนอกบ้าน ใช้นาน แม่บ้านก็จะแบ่งกับข้าวแต่ละอย่างใส่จานหรือชามไว้ตรงหาก แล้วจึงลงมือรับประทานอาหาร

2. การสื่อสารของสมาชิกในชุมชนที่ตลาดสดตอนเช้า

ข้อมูลได้จากการไปสังเกตการสื่อสารที่ตลาดสดตอนเช้าเป็นจำนวน 9 ครั้ง สำหรับการสื่อสารที่ตลาดสดนี้ ผู้วิจัยได้แยกสถานการณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ การหักทนายและการร้องขายสินค้า

และในการบรรยายลักษณะองค์ประกอบในการสื่อสาร ผู้วิจัยได้บรรยายแยกตามประเภทของสถานการณ์ ดังนี้

2.1 การหักทนาย

จากการสังเกต ทำให้ทราบลักษณะองค์ประกอบในการสื่อสารทั้งหมด 9 องค์ประกอบ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีลักษณะดังนี้

2.1.1 ชนิดหรือประเภทของสถานการณ์ (genre or type of event) : การหักทนาย

2.1.2 จุดประสงค์หรือหน้าที่ (purpose or function) : เพื่อยืนยันและรักษาความสัมพันธ์อันดีที่มีต่อกันและกัน ในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชนเดียวกัน และรู้จักมักคุ้นสนิทสนมกัน

2.1.3 สภาพการณ์ (setting) :

เกิดที่บริเวณตลาดสดของหมู่บ้านในตอนเช้า ช่วงเวลาประมาณ 6.00 - 7.00 น. บรรยากาศแจ่มใส มีทั้งเสียงสับหมู เสียงเพลง เสียงรถมอเตอร์ไซด์ เสียงร้องขายสินค้าของบรรดาพ่อค้าแม่ค้า ตลอดจนเสียงของพ่อบ้าน แม่บ้านที่มาจ่ายตลาด ผู้คนเดินกันขวักไขว่

2.1.4 ผู้มีส่วนร่วม (participants) :

ผู้มีส่วนร่วมในสถานการณ์ประเภทนี้มีลักษณะพิเศษ คือ ประกอบไปด้วยบุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะ และทุกอาชีพ ทั้งนี้ก็เพราะ ตลาดเป็นศูนย์รวมของสมาชิกในชุมชน ทุก ๆ เขาสมาชิกในชุมชนจะต้องไปตลาด

เนื่องจากผู้มีส่วนร่วมในสถานการณ์นี้มีจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงได้แบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ เพื่อให้มองเห็นภาพได้ชัดเจน ดังนี้

ผ 1 หมายถึง คนชายทั้งผู้ชายและผู้หญิง

ผ 2 หมายถึง คนซื้อทั้งผู้ชายและผู้หญิง

2.1.5 รูปแบบของข่าวสาร (message form) :

วจนสาร (verbal) ในพื้นที่คือภาษาพูด ได้แก่ ภาษาไทยใหญ่ ภาษาพื้นเมืองภาคเหนือ และการเงี้ยว

อวจนสาร (nonverbal) ในพื้นที่คือ กิริยาท่าทาง ได้แก่ การยิ้ม และการมอง

2.1.6 เนื้อหาของข่าวสาร (message content): และ

2.1.7 ลำดับของกิจกรรม (act sequence) :

องค์ประกอบทั้ง 2 ประการนี้ ผู้วิจัยได้บรรยายไปพร้อมกันดังต่อไปนี้

ลำดับของกิจกรรม เริ่มต้นด้วยการส่งยิ้มให้แกกันและกันก่อน ในพื้นที่ที่พบหน้ากัน จากนั้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็จะเปิดฉากทักทายด้วยคำพูดสั้น ๆ หรือด้วยการมอง อีกฝ่ายก็จะโต้ตอบไป ส่วนใครจะเป็นคนพูดก่อนและจะพูดว่าอย่างไรนั้น ไม่มีการกำหนดเป็นกฎเกณฑ์เอาไว้ ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับบริบท (context)

จากการสังเกตและจดบันทึกไว้อย่างละเอียด ทำให้สามารถรวบรวมลักษณะคำพูดทักทาย ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบท (context) นำมาเสนอไว้ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างคำพูดทักทาย

"วันนี้มาเช้า" (วันนี้มาแต่เช้า)

"วันนี้มาชวายเป็น" (วันนี้มาสาย)

"ได้อะไร" (ได้อะไร)

"ได้นม ไข่" (ได้นม ไข่)

"มะเขือเทศ ได้อะไร"

"ข้าวต้มกานี้" (ซื้อข้าวต้มกานี้)

"เมืออะไร" (กลับแล้วหรือ)

สำหรับบริบทของคำพูดทักทายดังกล่าวข้างต้น มีลักษณะดังนี้

"วันนี้มาเช้า" คำพูดนี้ใช้ในกรณีที่ผู้สนทนา มาตลาดแต่เช้าเหมือนกัน แต่คนพูด
ประโยคนี้อาจมาก่อน และแลเห็นว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เพิ่งมาถึง

"วันนี้มาชวายเป็น" คำพูดนี้ใช้ในกรณีที่ผู้พูด เห็นว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เพิ่งมาตลาด ซึ่ง
ขณะนั้นเป็นเวลาสายแล้ว

"ได้อะไร" คำพูดนี้ใช้เมื่อผู้พูด มองเห็นอีกฝ่ายหนึ่ง กำลังซื้อของและเมื่อซื้อของ

การหักทลายกันนี้ ผู้มีส่วนร่วมส่วนใหญ่ ได้แก่ ผ 2 (คนซื้อทั้งผู้ชายและผู้หญิง)
 ผ 1 (คนขายทั้งผู้ชายและผู้หญิง) มีส่วนรวมน้อย

สำหรับลำดับของกิจกรรม ตลอดจนเนื้อหาของข่าวสารที่เกิดขึ้นในการหักทลาย
 ตั้งแต่ต้นจนจบนั้น มีรายละเอียดดังนี้

1. ผ 2 (1) มองเห็น ผ 2 (2) กำลังเดินเข้ามาในตลาดตอนเช้ามืดและ
 เดินตรงมาที่ตนยืนอยู่ ทั้งสองยิ้มให้กัน

ผ 2 (1) : "วันนี้มาเจ้า"

ผ 2 (2) : "อ้อ/เจ้า/ครับ/วันนี้มาเจ้า"

2. ผ 1 หรือ ผ 2 (1) พบกับ ผ 2 (2) คนหนึ่งเพิ่งมาจ่ายตลาด ซึ่งใน
 ขณะนั้นเป็นเวลาสายแล้ว ทั้งสองฝ่ายยิ้มให้กัน

ผ 1 หรือ ผ 2 (1) : "วันนี้มาขาย"

ผ 2 (2) : "อ้อ/เจ้า/ครับ/พยกหน้าพร้อมทั้งพูดว่า
 วันนี้มาขาย"

3. ผ 2 (1) กำลังซื้อของ เมื่อซื้อของเสร็จก็หันมาเจอ ผ 2 (2) ซึ่งเดินผ่าน
 มาพอดี ทั้งสองยิ้มให้กัน แล้ว ผ 2 (2) ก็ทักขึ้นว่า

ผ 2 (2) : "ไต่อีสัง"

ผ 2 (1) : ก้มลงมองตะกร้าที่ถืออยู่ในมือ พลังทอบว่า
 "ไต่ไซ่/ไต่พัก/ไต่ป่า/ ฯลฯ"

4. ผ 2 (1) และ ผ 2 (2) ต่างก็กำลังเดินซื้อของและเดินมาพบกันเข้า
 เมื่อหักทลายกันด้วยรอยยิ้มแล้ว ผ 2 (1) ก็มองไปที่ตะกร้าของ ผ 2 (2) ซึ่ง ผ 2 (2)
 ก็ก้มลงมองตะกร้าของตนเอง แล้วพูดว่า

ผ 2 (2) : "ไต่เนื้อหมู ไต่พัก"

ผ 2 (1) : อาจจะบอกไปว่าตัวเองซื้ออะไรไต่บ้างหรือยังไม่ไต่อะไรเลย
 เพราะเพิ่งมาหรืออาจจะพยกหน้ารับรู้หรือยิ้มเป็นการรับรู้ก็ได้

5. ผ 2 (1) กำลังยื่นซื้อของอยู่ที่แม่ค้าเจ้าหนึ่ง ผ 2 (2) เดินเข้าไปยืนใกล้ ๆ ผ 2 (1) และมองดูของที่วางขายอยู่ ผ 2 (1) หันมาเห็น ผ 2 (2) เข้าก็ยิ้มให้ ผ 2 (2) ก็ยิ้มตอบ แล้วมองดูของที่ ผ 2 (1) กำลังเลือกซื้อ ผ 2 (1) จึงพูดขึ้นว่า

ผ 2 (1) : "บะเชื่อส้ม ไค้อีสั่ง"

ผ 2 (2) : "ตอบไปว่าไค้อะไร หรือถ้ายังไม่ได้จะไรก็จะบอกไปว่ายังไม่ได้"

6. ผ 2 (1) เดินจ่ายตลาดผ่านมาเห็น ผ 2 (2) กำลังยื่นซื้อของอยู่ จึงเดินตรงเข้าไปยืนใกล้ ๆ มองดูของที่ ผ 2 (2) กำลังซื้อ และทักขึ้นว่า

ผ 2 (1) : "(ซื้อ) ข้าวต้มกา (ปี้)"

ผ 2 (2) : "หันมามองหน้า ผ 2 (1) แล้วตอบยิ้ม ๆ ว่า
"ออ/เจ้า/ครับ/ซื้อข้าวต้ม"

7. ผ 2 (1) เพิ่งมาถึงตลาดเห็นคนรู้จักกัน ผ 2 (2) กำลังเดินหัวตะกั่วออกมาจากตลาด ทั้งสองสงยิ้มให้แกกัน แล้ว ผ 2 (1) ก็ทักขึ้นว่า

ผ 2 (1) : "เมออะฮา"

ผ 2 (2) : "ออ/เจ้า/ครับ/เมอละ/พยักหน้า"

2.1.8 กฎของการปฏิสัมพันธ์ (rules for interaction) :

2.1.8.1 เมื่อคนรู้จักกันเจอหน้ากัน จะต้องทักทายกันด้วยรอยยิ้มก่อนจากนั้นจึงทักทายกันด้วยคำพูด

2.1.8.2 คำพูดที่ทักทายกันนั้นจะต้องไม่เกิน 2 ประโยค และมักจะเป็นประโยคสั้น ๆ กะทัดรัด แต่ได้ใจความ

2.1.8.3 การทักทายกันนั้น บางครั้งก็เป็นการทักทายด้วยการใช้สายตาออกไปที่สิ่งของบ้างหรือที่ตะกร้าบ้าง อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องบอกไปเลยว่ากำลังซื้ออะไร หรือซื้ออะไรได้แล้วบ้าง

2.1.8.4 ใครจะเป็นฝ่ายหักทวงถามกัน ขึ้นอยู่กับบริบท
ตั้งใคร่ครวญแล้วข้างตน

2.1.8.5 ลักษณะกริยาของคู่สนทนาจะอยู่ในท่าทาง ๆ
กัน บางก็ยื่นหน้าเข้าหากัน บางก็ยื่นหน้าห่างเข้าหากัน

2.1.8.6 ภาษาที่ใช้พูดหักทวงกันนั้น จะใช้ภาษาไทยใหญ่
ถ้าเป็นการหักทวงระหว่างชาวไทยใหญ่กับชาวไทยใหญ่ แต่ถ้าเป็นการหักทวงระหว่างชาว
ไทยใหญ่กับชาวไทยพื้นเมืองภาคเหนือ จะใช้ภาษาพื้นเมืองภาคเหนือ

2.1.9 แบบฉบับแห่งการตีความ (norms of interpretation)

2.1.9.1 การยื่นหักทวงเป็นการแสดงให้เห็นถึงความ
สัมพันธ์ที่บุคคลมีต่อกันในฐานะที่รู้จักมักคุ้น สนิทสนมกัน และเป็นการแสดงถึงไมตรีจิต
มิตรภาพที่มีต่อกัน

2.1.9.2 การมองเป็นการถาม ซึ่งฝ่ายที่ถูกมอง
มักจะทราบคำถามจะตอบสนองไปด้วยคำพูดเช่นไร เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งหักทวงด้วยสายตา

2.1.9.3 ลักษณะของคำพูดหักทวง ไม่ว่าจะออกมา
ในรูปของการถามหรือการบอกกล่าวก็ตาม จะมีจุดประสงค์ และความหมายเหมือนกัน
หมด นั่นคือ การหักทวง

2.2 การร้องขายสินค้า

องค์ประกอบในการสื่อสารของสถานการณ์นี้มีทั้งหมด 9 องค์ประกอบ
และแต่ละองค์ประกอบมีลักษณะดังนี้

2.2.1 ชนิดหรือประเภทของสถานการณ์ (genre or type
of event) : การร้องขายสินค้า

2.2.2 จุดประสงค์หรือหน้าที่ (purpose of function) :
เพื่อดักชวนให้คนมาซื้อสินค้า

2.2.3 สภาพการณ์ (setting) :
เกิดขึ้นบริเวณตลาดสดของหมู่บ้านในตอนเช้า ช่วงเวลา
ประมาณ 6.00 - 7.00 น. บรรยากาศแจ่มใส มีทั้งเสียงขับขาน เสียงเพลง เสียงรถ
มอเตอร์ไซด์

เสียงร้องขายสินค้า ตลอดจนเสียงของพ่อบ้านแม่บ้านที่มาขายตลาด ผู้คนเดินกันขวักไขว่

2.2.4 ผู้มีส่วนร่วม (participants) :

เพื่อให้มองเห็นภาพได้ชัดเจน ผู้วิจัยได้แบ่งผู้มีส่วนร่วม

ในสถานการณ์นี้ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

ผ 1 หมายถึง คนขายทั้งผู้ชายและผู้หญิง

ผ 2 หมายถึง คนซื้อทั้งผู้ชายและผู้หญิง

2.2.5 รูปแบบของข่าวสาร (message form) :

วจนสาร (verbal) ในที่นี้คือภาษาพูด ได้แก่ ภาษาไทยใหญ่ และภาษาพื้นเมืองภาคเหนือ

อวจนสาร (nonverbal) ในที่นี้คือ กิริยาท่าทาง ได้แก่ การยิ้ม การขม้มือ การส่ายหน้า

2.2.6 เนื้อหาของข่าวสาร (message content) :

2.2.7 ลำดับของกิจกรรม (act sequence) :

สำหรับองค์ประกอบทั้ง 2 ประการนี้ ผู้วิจัยได้บรรยายไปพร้อมกัน ดังต่อไปนี้

ลำดับของกิจกรรม เริ่มจากการที่ ผ 2 (คนซื้อ) เดินดูสินค้าที่วางขายอยู่ บรรดา ผ 1 (คนขาย) เมื่อเห็น ผ 2 เดินผ่านมา และมองดูสินค้าที่ตนวางขาย ก็ร้องชวนให้ซื้อของตน สำหรับคำพูดร้องขายสินค้านั้น มีหลายแบบ ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

"ขนมบอ ข้าวต้มก็มี"

(ขนมมัย ข้าวต้มก็มี)

"หมะหนูนเนี้ยะ ก่องบาท"

(ขนุนเนี้ยะ ก่องละบาท)

“พักแรมบอ งาม งาม กำบาท”

(พักคำสั่งมัย งาม ๆ กำละบาท)

“จีนหมู บอเจ้า จีนแดงมี”

(เนื้อหมูมีคะ เนื้อแดงมี)

“กลวยบอ หวีบาท”

(กลวยมี หวีละบาท)

“บะถั่ว เนียะ มัดห้าสิบ ปูกคนเดียว”

(ถั่ว เนียะมัดห้าสิบ ปูกเอง)

ในขณะที่บรรดา ๘ ๑ (คนชาย) ร้องชายขึ้นกันนั้น เขาจะทำท่าทางประกอบไปด้วย เห็นกันว่า การชี้มือไปที่ของ การพยักเพยคหน้าไปที่ของให้คนล้อมองตาม การชูของให้ดู และการเอามือจับหรือวางบนของ

ฝ่าย ๘ ๒ (คนชื่อ) ถ้าสนใจหรือต้องการจะซื้อของนั้นก็จะมีคำซื้อ ถ้าไม่ต้องการก็จะส่ายหน้า หรือบอกว่าไม่เอา หรือไม่ก็เดินผ่านไปเฉย ๆ หรือยิ้มให้แล้วก็เดินผ่านไป

2.2.8 กฎของการปฏิสัมพันธ์ (rules for interaction) :

2.2.8.1 การร้องชายขึ้นกันของบรรดาพ่อค้าแม่ค้านั้น จะต้องใช้คำพูดสั้น ๆ แต่สื่อความหมายได้ครบถ้วน หรือจะต้องร้องบอกชื่อสินค้าที่ตนขาย แล้วตามด้วยการบอกราคาของสินค้านั้น ๆ แต่การร้องบอกราคานั้นจะบอกหรือไม่บอกก็ได้ ส่วนใหญ่มักจะร้องบอกราคาด้วย

2.2.8.2 ภาษาที่ใช้ในการร้องชายขึ้นกันนั้น จะใช้ภาษาไทยในกรณีที่ต้องการจะสื่อสารกับชาวไทยใหญ่ด้วยกัน และจะใช้ภาษาพื้นเมืองภาคเหนือ ในกรณีที่ต้องการจะสื่อสารกับคนหรือส่วนใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยชาวไทยใหญ่และชาวไทยพื้นเมืองภาคเหนือ

2.2.9 แบบฉบับแห่งการตีความ (norms of interpretation) :
 การที่คนขายร้องขายสินค้าโดยบอกราคาของสินค้าด้วยนั้น
 ก็เพราะต้องการให้ข้อมูลแก่คนซื้ออย่างครบถ้วน และเพราะหวังที่ว่าคนซื้อจะต้องถาม
 อีกประการหนึ่งก็เพราะต้องการให้คนซื้อทราบว่าสินค้าของตนมีราคาถูก

3. การสื่อสารของสมาชิกในชุมชนที่วัดขณะที่ไปร่วมทำบุญ

ข้อมูลได้มาจากการสังเกตโดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำบุญกับชาวไทยใหญ่
 ในวันพระ จำนวน 8 ครั้ง

เหตุผลที่ต้องไปเก็บข้อมูลเฉพาะในวันพระ ก็เพราะเป็นวันที่ชาวไทยใหญ่นิยมไปร่วมทำบุญ และรับศีลรับพรจากพระ ซึ่งถ้าเป็นวันปกติธรรมดาแล้ว ชาวไทยใหญ่นิยมเอาอาหารใส่บิณฑบาต แล้วต่างคนก็ต่างนำไปส่งที่วัด ถวายอาหารใส่ภาชนะของทางวัดเสร็จแล้วก็กลับบ้าน ไม่มีการไปร่วมรับศีลรับพรจากพระ จากกิจกรรมดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการสื่อสารเกิดขึ้นน้อยมาก และเป็นอวจนสารด้วย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกไปสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูลในวันพระ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนทั้งวจนสารและอวจนสาร

สำหรับการสื่อสารที่วัดนี้ ผู้วิจัยได้แยกสถานการณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ การไปร่วมทำบุญ และการสนทนากันในระหว่างที่ไปร่วมทำบุญ

และในการบรรยายลักษณะองค์ประกอบในการสื่อสาร ผู้วิจัยได้บรรยายแยกตามประเภทของสถานการณ์ ดังนี้

3.1 การไปร่วมทำบุญ

จากการสังเกต ทำให้ทราบลักษณะองค์ประกอบในการสื่อสารของสถานการณ์ประเภทนี้ ซึ่งมีทั้งหมด 8 องค์ประกอบ และแต่ละองค์ประกอบมีลักษณะ ดังนี้

3.1.1 ชนิดหรือประเภทของสถานการณ์ (genre or type of event) : การไปร่วมทำบุญ

3.1.2 จุดประสงค์หรือหน้าที่ (purpose or function) :
จุดประสงค์ทั่วไป : เพื่อประกอบกิจทางศาสนาในฐานะ
ที่เป็นพุทธศาสนิกชน

จุดประสงค์เฉพาะ : เพื่อความสุขทางใจ เพื่อสร้างกุศล
ผลบุญ หรือเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว

3.1.3 สภาพการณ์ (setting) :
ที่วัดแม่ลาน้อย ในวันพระ เวลาประมาณ 8.00 น.
พระที่เป็นเจ้าอาวาสวัด นั่งอยู่บนอาสนะ
ชาวบ้านที่ไปร่วมทำบุญ นั่งพับเพียบรวมกลุ่มกันอยู่ค่อนหน้าพระ
เว้นระยะห่างจากพระพอสมควร

การแต่งกาย ผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่น สวมเสื้อรัดตัว เอวลอย
บ้างก็กรุ เป็นลายดอกไม้ แขนกระบอกจกข้อมือ บ้างก็แขนสั้นและส่วนใหญ่จะเป็นเสื้อสีขาว
ส่วนผู้ชายสวมกางเกงขายาวหลวม ๆ และสวมเสื้อแขนยาวสีขาวเป็นส่วนใหญ่

3.1.4 ผู้มีส่วนร่วม (participants) :
ผ 1 - พระที่เป็นเจ้าอาวาสวัด
ผ 2 - ชาวบ้านที่ไปร่วมทำบุญทั้งผู้ชายและผู้หญิง ซึ่งส่วนใหญ่
จะเป็นผู้ที่อยู่ในวัยสูงอายุและเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย

3.1.5 รูปแบบของข่าวสาร (message form) :
วจนสาร (verbal) ในที่นี้คือภาษาพูด ได้แก่ ภาษา
ไทยใหญ่

อวจนสาร (nonverbal) ในที่นี้คือกิริยาท่าทาง ได้แก่
การกราบไหว้พระ และการนั่งอย่างสำรวม

3.1.6 ลำดับของกิจกรรม (act sequence) :

- ผ 2 กราบพระประธานและกราบ ผ 1
จากนั้นก็ประเคนภัตตาหาร ข้าวตอก
ดอกไม้และรูปเขียนแก่ ผ 1
- ผ 1 และ ผ 2 สนทนากันสักครู่
- ผ 1 บอกให้ ผ 2 สมาทานศีล
- ผ 2 กล่าวสมาทานศีล (ต่างคนต่างกล่าว)
- ผ 1 ให้ศีล ผ 2 ขณะนี้วิธีรับศีลและว่าตาม
- ผ 1 กล่าวคำกรวดน้ำ ผ 2 กรวดน้ำ
- ผ 1 บอกให้ ผ 2 สมาทานอีกครั้ง
- ผ 2 สมาทาน
- ผ 1 ไหว้พร ผ 2 ขณะนี้รับพร
- ผ 1 และ ผ 2 สนทนากันต่อสักสักครู่
- ผ 2 กล่าวลา ผ 1 แล้วกราบลา ผ 1
และพระประธาน จากนั้นก็แยกย้าย
กันกลับ

3.1.7 กฎของการปฏิสัมพันธ์ (rules for interaction) :

3.1.7.1 การนั่งต่อหน้าพระ สองนั่งพับเพียบด้วย

อาการสำรวม และนั่งห่างออกมาพอสมควร

3.1.7.2 การสนทนากันระหว่างชาวบ้านที่ไปทำบุญ
ด้วยกันเองหรือระหว่างชาวบ้านกับพระ ในร่างก่อนที่จะรับศีลรับพรนี้ พระจะเป็นผู้
ควบคุม และคอยดูว่าการสนทนาดำเนินไปพอสมควรแก่เวลาหรือยัง ส่วนการสนทนาใน
ช่วงหลังจากที่รับศีลรับพรแล้วชาวบ้านที่ไปร่วมทำบุญ จะเป็นผู้กำหนดความเหมาะสม
ของเวลา

3.1.7.3 พระจะเป็นผู้ตีหรือกำกับสนทนาในช่วงแรก
เมื่อเห็นว่าสมควรแก่เวลาแล้ว โดยการบอกให้ชาวบ้านที่ไปร่วมทำบุญเตรียมตัวรับศีล

3.1.7.4 ชาวบ้านที่ไปร่วมทำบุญจะเป็นผู้ยุติการสนทนา
ในวงหลังค้ำยกการกล่าวลากลับ

3.1.7.5 เมื่อถึงตอนที่รับศีล รับพร พระจะต้องบอก
แก่ชาวบ้านที่ไปร่วมทำบุญ

3.1.8 แบบฉบับแห่งการตีความ (norms of interpretation) :

3.1.8.1 การกราบพระในทันทีที่ไปถึงวัด เป็นการแสดง
ออกถึงความเคารพบูชาและเลื่อมใสศรัทธาในศรัทธา

3.1.8.2 การนั่งพับเพียบอย่างสำรวมคอกหน้าพระ แสดง
ให้เห็นถึงสถานภาพของพระว่าอยู่ในฐานะที่ควรเคารพบูชา

3.1.8.3 การที่พระบอกให้ชาวบ้านเตรียมตัวรับศีลนั้น
มีจุดประสงค์ที่แฝงอยู่คือ พระต้องการที่จะยุติการสนทนาไว้ชั่วคราวก่อน ส่วนจุดประสงค์
จริง ๆ คือ เพื่อให้ชาวบ้านปฏิบัติกิจได้อย่างถูกต้องตามลำดับขั้นตอน

3.1.8.4 การไปทำบุญที่วัด เป็นกิจอย่างหนึ่งของ
ชาวไทยใหญ่ที่พึงกระทำในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันพระ

3.1.8.5 ชาวบ้านที่ไปร่วมทำบุญทุกคนมีสีหน้ายิ้มแย้ม
แจ่มใส

3.2 การสนทนากันในระหว่างที่ไปร่วมทำบุญ

จากการสังเกต ทำให้ทราบถึงลักษณะองค์ประกอบในการสื่อสาร
ของสถานการณ์ประเภทนี้ทั้งหมด 10 องค์ประกอบ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีลักษณะ ดังนี้

3.2.1 ชนิดหรือประเภทของสถานการณ์ (genre or type
of event) : การสนทนา

3.2.2 หัวข้อ (topic) : เรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น เรื่อง
กินข้าวอากาศ การเจ็บไข้ได้ป่วย งานบุญ งานกุศลต่าง ๆ ฯลฯ

3.2.3 จุดประสงค์หรือหน้าที่ (purpose or function) :
เพื่อเล่าหรือสอบถามสารทุกข์สุกดิบ และแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน

3.2.4 สภาพการณ์ (setting) :

ที่วัดแม่ลาน้อยในวันพระ เวลาประมาณ 8.00 - 9.00 น.
พระที่เป็นเจ้าอาวาสวัด นั่งอยู่บนอาสนะ
ชาวบ้านที่ไปร่วมทำบุญ นั่งพับเพียบ รวมกลุ่มกันอยู่ตรง

หน้าพระ

ระยะเวลาที่ใช้ในการสนทนาในแต่ละช่วงประมาณ 7 นาที

3.2.5 ผู้มีส่วนร่วม (participants) :

ผ 1 - พระที่เป็นเจ้าอาวาสวัด

ผ 2 - ชาวบ้านที่ไปร่วมทำบุญ

3.2.6 รูปแบบของข่าวสาร (message form) :

วจนสาร (verbal) ในที่นี้คือ ภาษาพูด ได้แก่ ภาษา

ไทยใหญ่

อวจนสาร (nonverbal) ในที่นี้คือ กิริยาท่าทาง

ได้แก่ การพยักหน้า การมอง

3.2.7 เนื้อหาของข่าวสาร (message content) : และ

3.2.8 ลำดับของกิจกรรม (act sequence) :

องค์ประกอบทั้ง 2 ประการนี้ ผู้วิจัยได้บรรยายไปพร้อมกัน

โดยได้ยกตัวอย่างการสนทนาในหัวข้อเรื่อง การเจ็บไข้ได้ป่วยมาแสดง ซึ่งมีเนื้อหาของ
ข่าวสารและลำดับของกิจกรรม ดังนี้

ผ 1 (พระ) : "เป็นวัด ฮู้หลังคันนี้"

ผ 2 (ชาวบ้านคนที่ 1) : "ออ คัดจุมก"

ผ 1 (พระ) : "อื้อ คัด"

ผ 2 (ชาวบ้านคนที่ 2) : "ไอ ละนี้ไอ"

ผ 2 (ชาวบ้านคนที่ 1) : "ลงค้อ ลงค้อ อะฮ่า"

ผ 1 (พระ) : "ปอเจบแต่ ๆ อะกิ้นน้ำลาย
บไคนี้ เป็นตุ้มในคอ ปอเป้นตุ้ม
จะนั่น กิ้นน้ำลายบไคนี้ ยา...
อะสังอะ เตพตานี้คีนะ"

ผ 2 (ชาวบ้านคนที่ 1) : "ออ"

ผ 1 (พระ) : "เตทตาไคซินนี้ บุนจางชื่อไว้
เสียงกิ้นไปละ เตทตา ๆ"

ผ 2 (ชาวบ้านคนที่ 1,2) : "ออ ออ"

ผ 1 (พระ) : "ยากอบจักรวานนั้นนะ เป้น
เป้นแผล คี หนอง นีนาน"

ผ 2 (ชาวบ้านคนที่ 1) : "ออ ออ"

คำแปลเป็นภาษาไทย

ผ 1 (พระ) : "เป็นหวัด รุจุมกตัน"

ผ 2 (ชาวบ้านคนที่ 1) : "คะ คัดจุมก"

ผ 1 (พระ) : "ลือ คัด"

ผ 2 (ชาวบ้านคนที่ 2) : "ไอ ละนี่ไอ"

ผ 2 (ชาวบ้านคนที่ 1) : "ลงคอ นะเหร่อ"

ผ 1 (พระ) : "เจ็บจริง ๆ นะ กิ้นน้ำลาย
ไม่ได้ เป็นตุ้มในคอ พอเป็น
ตุ้มก็กิ้นน้ำลายไม่ได้ ยา-
อะไรนะ เตพตานี้คีนะ"

ผ 2 (ชาวบ้านคนที่ 1) : "คะ"

ผ 1 (พระ) : "เตทตาไคซินนี้ อาตมาชื่อไว้
หมดไปแล้ว เตทตา ๆ"

ผ 2 (ชาวบ้านคนที่ 1, 2) : "คะ คะ"

ผ 1 (พระ) : "ยาครอบจักรวาล
นั้นแหละเป็นแผล
นี่หนอนี่นะ"

ผ 2 (ชาวบ้านคนที่ 1) : "คะ คะ"

3.2.9 กฎของการปฏิสัมพันธ์ (rules for interaction) :

3.2.9.1 การเล่าหรือบอกกล่าวอะไรก็ตาม ผู้ฟัง
จะต้องตอบสนองด้วยคำพูด เพื่อแสดงการรับรู้ พร้อมทั้งมีการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมด้วย

3.2.9.2 การสอบถามเรื่องราวต่าง ๆ ผู้ฟังจะต้อง
ตอบสนองด้วยคำพูด

3.2.9.3 การพูดเป็นเชิงปรารภนั้น ผู้ฟังจะสนับสนุน
คำพูดนั้นด้วยการกล่าวซ้ำ

3.2.10 แบบฉบับแห่งการตีความ (norms of interpretation) :

การที่ผู้ฟังตอบสนองด้วยคำพูด เมื่อมีการเล่า บอกกล่าว
หรือสอบถามเรื่องราวต่าง ๆ นั้น เป็นการแสดงถึงความสนใจและความตั้งใจฟังของ
ผู้ฟังที่ดี รวมทั้งเป็นการให้เกียรติ และให้ความสำคัญแก่ผู้พูดด้วย

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของแต่ละสถานการณ์

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของแต่ละสถานการณ์
ได้ผลการศึกษา นำมาเสนอโดยแยกตามประเภทของสถานการณ์ ดังนี้

1. การสนทนากันระหว่างสมาชิกในครอบครัวขณะที่กำลังรับประทานอาหาร เป็น
จากการศึกษาพบว่า

1.1 ประเภทของสถานการณ์มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

1.1.1 สัมพันธ์กับหัวข้อ หัวข้อที่สมาชิกในครอบครัวมักจะพูดคุยกัน
ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับอาหารที่กำลังรับประทานกัน ทั้งนี้เพราะเป็นเหตุการณ์ที่
เกิดขึ้นในขณะที่กำลังรับประทานอาหาร

1.1.2 สัมพันธ์กับจุดประสงค์ จุดประสงค์ของการสนทนากันในระหว่าง
รับประทานอาหารคือ เพื่อให้บรรยากาศในการรับประทานอาหารมีชีวิตชีวา มีรสชาติ
เพิ่มขึ้น

1.1.3 สัมพันธ์กับสภาพการณ์ เนื่องจากเป็นการสนทนาในขณะที่
กำลังรับประทานอาหารเป็น สภาพการณ์จึงได้แก่ที่โต๊ะอาหารตอนเย็น

1.1.4 สัมพันธ์กับผู้มีส่วนร่วม เนื่องจากเป็นการสนทนา
ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ผู้มีส่วนร่วมจึงได้แก่สมาชิกในครอบครัวทุกคนที่ร่วมวงรับประทานอาหาร

1.1.5 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื่องจากเป็นการสนทนา
ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ดังนั้นจึงใช้ภาษาไทยใหญ่ในการสนทนา และใช้ท่าทางประกอบ
ด้วย

1.1.6 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ การตีความหมายพฤติกรรม
ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ต้องคำนึงถึงประเภทของสถานการณ์ด้วย เพื่อให้สื่อความหมายได้ตามความ
เป็นจริง

1.2 หัวข้อมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

1.2.1 สัมพันธ์กับจุดประสงค์ จุดประสงค์ของการสนทนากันนั้นก็เพื่อ
สร้างบรรยากาศในการรับประทานอาหาร ดังนั้นหัวข้อที่สนทนากันจึงเป็นเรื่องของอาหาร
เป็นส่วนใหญ่

1.2.2 สัมพันธ์กับสภาพการณ์ เนื่องจากสถานการณ์นี้เกิดขึ้นที่โต๊ะอาหารในระหว่างที่กำลังรับประทานอาหาร ดังนั้นหัวข้อหลักของการสนทนาจึงเป็นเรื่องของอาหาร

1.2.3 สัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร จะเห็นได้จากคำพูดบอกกล่าว ทิชม ถามความต้องการ และเชิญชวน ซึ่งล้วนเป็นเรื่องเกี่ยวกับอาหารทั้งสิ้น

1.2.4 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ เนื่องจากหัวข้อเป็นเรื่องของอาหาร ดังนั้นการตีความพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จึงอยู่ภายใต้ขอบเขตของหัวข้อเท่านั้น

1.3 จุดประสงค์มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

1.3.1 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื่องจากมีจุดประสงค์เพื่อสร้างบรรยากาศในการรับประทานอาหาร การเลือกใช้รูปแบบของข่าวสารไม่ว่าจะเป็นภาษาไทยใหญ่หรือการใช้ท่าทาง ในรูปแบบที่เหมาะสมจึงเป็นตัวนำไปสู่จุดประสงค์ที่ตั้งไว้

1.3.2 สัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร เนื่องจากมีจุดประสงค์เพื่อสร้างบรรยากาศในการรับประทานอาหาร ดังนั้น เนื้อหาของข่าวสารจึงเกี่ยวข้องกับเรื่องของอาหาร

1.3.3 สัมพันธ์กับลำดับของกิจกรรม ลำดับก่อนหลังของกิจกรรม จะเกิดขึ้นตามจุดประสงค์ของผู้มีส่วนร่วมแต่ละคน เช่น ในการถามความต้องการ ลำดับของกิจกรรมที่เกิดขึ้นก็คือ ผู้มีส่วนร่วมคนหนึ่งจะถามผู้มีส่วนร่วมอีกคนหนึ่งว่าต้องการข้าวอีกไหม ผู้ที่ถูกถามก็จะตอบไปว่าต้องการหรือไม่ต้องการ ในกรณีที่ต้องการ กิจกรรมที่เกิดขึ้นต่อมาก็คือ การส่งจานข้าวให้ เป็นต้น

1.3.4 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ การตีความหมายคำพูดหรือพฤติกรรมต่าง ๆ จะต้องพิจารณาจุดประสงค์ของผู้มีส่วนร่วมด้วย เช่น การร้องเชิญเพื่อนบ้านที่ผ่านมาให้มารับประทานอาหารด้วย เจ้าของบ้านมีจุดประสงค์เพื่อที่จะแสดงมารยาท

ที่ติดต่อเพื่อนบ้าน ฉะนั้นเพื่อนบ้านจะต้องแสดงมารยาทที่ดีต่อบ โดยกรกล่าวขอบคุณและ
ไม่เข้าไปร่วมรับประทานอาหาร ทั้งนี้เพราะเพื่อนบ้านตีความหมายคำเชิญชวนของ
เจ้าของบ้านได้ว่า เป็นคำเชิญชวนตามมารยาทเท่านั้น เป็นต้น

1.4 สภาพการณ์ที่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

1.4.1 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื่องจากสภาพการณ์คือ
ที่โต๊ะอาหารในบ้าน ฉะนั้นรูปแบบของข่าวสารที่ใช้จึงได้แก่ ภาษาไทยใหญ่ทั้งหมด และ
ใช้ท่าทางควย

1.4.2 สัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร เนื่องจากเป็นเหตุการณ์
ที่เกิดขึ้นที่โต๊ะอาหาร ฉะนั้นเรื่องราวที่สนทนากันจึงเกี่ยวข้องกับเรื่องของการเป็น
ส่วนใหญ่

1.4.3 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ลักษณะการกินไป คุยไป
เรื่อย ๆ ที่โต๊ะอาหารนั้น ตีความได้ว่าบรรยากาศในการรับประทานอาหารมีความเป็น
กันเอง

1.5 ผู้มีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

1.5.1 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื่องจากผู้มีส่วนร่วมได้แก่
สมาชิกในครอบครัวซึ่งเป็นชาวไทยใหญ่ ฉะนั้นจึงใช้ภาษาไทยใหญ่ในการสนทนา และใช้
ท่าทางประกอบด้วย

1.5.2 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ในการตีความหมาย
พฤติกรรมการต่าง ๆ จะต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนร่วมด้วย เช่น การพูด
ถามความต้องการ ถ้าผู้ถามอายุต่ำกว่าผู้ตอบ ผู้ตอบสามารถใช้ท่าทางตอบด้วยการพยักหน้า
ถ้าต้องการได้ ซึ่งเป็นการแสดงถึงสถานการณ์และความสัมพันธ์ของบุคคลทั้งสอง

1.6 รูปแบบของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

1.6.1 สัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร เนื้อหาของข่าวสารจะเป็น
ตัวกำหนดว่าควรจะใช้รูปแบบของข่าวสารลักษณะใดจึงจะเหมาะสม เช่น ในการพูดบอกความ

เมื่อผู้พูดพูดจบแล้ว ผู้ฟังจะต้องเงยหน้าขึ้นมองหน้าผู้พูดเพื่อเป็นการรับรู้ การมองหน้าผู้พูดนี้ถือว่าการใช้รูปแบบของข่าวสารที่เป็นอวัจนสารที่เหมาะสมกับเนื้อหาของข่าวสาร

1.6.2 สัมพันธ์กับกฎของการปฏิสัมพันธ์ เช่น การพูดชักชวนให้เด็กรับประทานอาหาร รูปแบบของการตอบสนองที่เกิดขึ้นก็คือ ถ้าเด็กชอบ เด็กก็จะรับประทาน ถ้าไม่ชอบก็จะไม่รับประทาน

1.6.3 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ เช่น การที่เด็กตักอาหารไปรับประทาน เมื่อผู้ใหญ่พูดชักชวนนั้น สามารถตีความได้ว่า เด็กชอบอาหารนั้น แต่ถ้าไม่รับประทานก็แสดงว่าเด็กไม่ชอบอาหารนั้น

1.7 เนื้อหาของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับลำดับของกิจกรรม เช่น ในการพูดชักชวนให้เด็กรับประทานอาหาร เมื่อพูดแล้ว กิจกรรมที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ เด็กตักอาหารหรือไม่ตักอาหาร

1.8 ลำดับของกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

1.8.1 สัมพันธ์กับกฎของการปฏิสัมพันธ์ เช่น ในการพูดบอกความ ผู้พูดจะต้องพูดบอกความเสียก่อน แล้วจึงจะมีการตอบสนองจากผู้ฟังด้วยการมองหน้าผู้พูดเกิดขึ้นตามมา

1.8.2 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ในการตีความนั้นจะต้องตีความไปตามลำดับของกิจกรรมที่เกิดขึ้น เช่น ในการพูดบอกความ เมื่อพูดแล้วจะต้องมีการตอบสนองจากผู้ฟังด้วยการมองหน้า จึงจะตีความได้ว่า ผู้ฟังรับรู้คำพูดนั้นแล้ว

หมายเหตุ คู่มือแบบแผนในการสนทนาได้จากภาพประกอบ 2 หน้า 71

2. การสื่อสารของสมาชิกในชุมชนที่ตลาดสดขอนแก่น

การสื่อสารที่ตลาดสดนั้น ผู้วิจัยได้แยกเป็น 2 ประเภท คือ การทักทาย และการร้องขายสินค้า ด้วยเหตุนี้ในการเสนอผลการศึกษาก็เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงได้เสนอแยกตามประเภทของเหตุการณ์ ดังต่อไปนี้

2.1 การทักทาย

จากการศึกษาพบว่า

2.1.1 ประเภทของสถานการณ์มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

2.1.1.1 สัมพันธ์กับจุดประสงค์ เนื่องจากเป็นการทักทาย จึงมีจุดประสงค์เพื่อเป็นยันและรักษาความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

2.1.1.2 สัมพันธ์กับสภาพการณ์ เนื่องจากสภาพการณ์คือ ตลาดสด ดังนั้นเมื่อคนรู้จักกันมาพบกัน จึงต้องมีการทักทายกัน

2.1.1.3 สัมพันธ์กับผู้มีส่วนร่วม เนื่องจากผู้มีส่วนร่วมได้แก่ สมาชิกในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะรู้จักกันดี ดังนั้นเมื่อคนรู้จักกันมาพบกัน จึงต้องมีการทักทายกันเกิดขึ้น

2.1.1.4 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื่องจากเป็นการทักทาย ฉะนั้นรูปแบบของข่าวสารที่ใช้จึงได้แก่ การยิ้มและการทักทายกันด้วยคำพูดสั้น ๆ

2.1.1.5 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ เช่น เมื่อคนรู้จักกันมาพบกัน แล้วฝ่ายหนึ่งมองไปที่ตะกร้าของอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วฝ่ายที่ถูกมองก็จะตอบไปนั้น สามารถตีความหมายของการมองไปที่ตะกร้าได้ว่า ผู้มองนั้นทักทายว่าซื้ออะไรได้แล้วบ้าง ซึ่งเป็นการทักทายด้วยภาษาท่าทาง

2.1.2 จุดประสงค์มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

2.1.2.1 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื่องจากมีจุดประสงค์เพื่อยืนยันและรักษาความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ดังนั้นรูปแบบของข่าวสารที่ใช้จึงได้แก่ การยิ้มหรือการทักทายด้วยคำพูดสั้น ๆ

2.1.2.2 สัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร จะเห็นได้จากคำพูดที่ทักทายกันจะมีลักษณะที่มีความหมายเหมือนกันหมด คือ หมายถึงการทักทาย ไม่ได้มีความหมายตามคำพูดที่พูดออกไปจริง ๆ ทั้งนี้เพราะมีจุดประสงค์เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ไม่ได้พูดหรือถามเพราะต้องการบอกให้ทราบหรือต้องการทราบจริง ๆ

2.1.2.3 สัมพันธ์กับลำดับของกิจกรรม ลำดับของกิจกรรมจะเป็นไปตามจุดประสงค์ กล่าวคือ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทักทายก่อนแล้ว อีกฝ่ายหนึ่งก็จะทักทายตอบเพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

2.1.2.4 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ในการตีความหมายคำพูดทักทาย ไม่ว่าจะเป็นคำพูดลักษณะใด จะตีความหมายได้เหมือนกันหมด คือหมายถึงการทักทาย ทั้งนี้เพราะผู้พูดมีจุดประสงค์เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

2.1.3 สภาพการณ์มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

2.1.3.1 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื่องจากสภาพการณ์คือตลาดสด รูปแบบของข่าวสารที่ใช้จึงใช้ทั้งภาษาไทยใหญ่และภาษาพื้นเมืองภาคเหนือ ทั้งนี้เพราะผู้ที่ไปชุมนุมกันที่ตลาดสดนั้นมีทั้งชาวไทยใหญ่และชาวไทยพื้นเมืองภาคเหนือ

2.1.3.2 สัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร เนื้อหาของข่าวสารที่ปรากฏอยู่ในคำพูดทักทายกัน มักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับเวลาที่ไป-กลับตลาด และการชกถามหรือบอกกล่าวว่าจะทำอะไรได้บ้าง ทั้งนี้เพราะสภาพการณ์คือ ที่ตลาดสดตอนเช้า

2.1.3.3 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ เนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่ตลาดสดตอนเช้า ฉะนั้นในการตีความหมายพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะต้องเกี่ยวข้องกับตลาดทั้งหมด

2.1.4 ผู้มีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

2.1.4.1 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื่องจากผู้มีส่วนร่วมประกอบด้วยชาวไทยใหญ่และชาวไทยพื้นเมืองภาคเหนือ ดังนั้นจึงใช้ทั้งภาษาไทยใหญ่และภาษาพื้นเมืองภาคเหนือ และใช้ท่าทางประกอบ

2.1.4.2 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ในการตีความหมายต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนร่วมด้วย เพื่อให้สื่อความหมายได้ตามความเป็นจริง

2.1.5 รูปแบบของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

2.1.5.1 สัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร เนื่องจากเนื้อหาของข่าวสาร เป็นเรื่องเกี่ยวกับเวลาที่ไป-กลับตลาด และการบอกกล่าวหรือซักถามว่าซื้ออะไรได้บ้าง ดังนั้นรูปแบบของข่าวสารจึงเป็นคำพูดสั้น ๆ ซึ่งได้แก่ ภาษาไทยใหญ่และภาษาพื้นเมืองภาคเหนือ

2.1.5.2 สัมพันธ์กับกฎของการปฏิสัมพันธ์ กฎของการปฏิสัมพันธ์เป็นตัวกำหนดลักษณะรูปแบบของข่าวสาร เช่น เมื่อพบกันจะต้องทักทายกันด้วยภาษาท่าทางก่อน ซึ่งภาษาท่าทางที่เหมาะสมที่จะใช้ในการทักทายก็คือ การยิ้ม เป็นต้น

2.1.5.3 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ การยิ้มให้กันเมื่อพบหน้ากันนั้น ตีความหมายได้ว่า บุคคลเหล่านั้นรู้จักกัน

2.1.6 เนื้อหาของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับลำดับของกิจกรรม เมื่อฝ่ายหนึ่งทักทายก่อนด้วยคำพูดหรือพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง อีกฝ่ายหนึ่งก็จะทักทายตอบไปด้วยคำพูดหรือพฤติกรรมที่สอดคล้องกับฝ่ายแรก

2.1.7 ลำดับของกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ

ดังนี้

2.1.7.1 สัมพันธ์กับกฎของการปฏิสัมพันธ์ ลำดับของกิจกรรมจะต้องเป็นไปตามกฎของการปฏิสัมพันธ์ กล่าวคือจะต้องหักทลายด้วยการบีบก่อน แล้วจึงหักทลายด้วยคำพูด

2.1.7.2 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ลำดับของกิจกรรม ซึ่งเริ่มด้วยการบีบแล้วจึงพูดหักทลายนั้น ตีความได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการหักทลาย

หมายเหตุ คู่มือแผนในการหักทลายได้จากภาพประกอบ 3 หน้า 73

2.2 การร้องขายสินค้า

จากการศึกษาพบว่า

2.2.1 ประเภทของสถานการณ์มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ

ดังนี้

2.2.1.1 สัมพันธ์กับจุดประสงค์ กล่าวคือจุดประสงค์ของการร้องขายสินค้า ก็เพื่อชักชวนให้คนมาซื้อสินค้า

2.2.1.2 สัมพันธ์กับสภาพการณ์ เนื่องจากสภาพการณ์คือ ตลาดสด ซึ่งมีพ่อค้า แม่ค้า นำสินค้ามาขายมากมาย ฉะนั้นการที่จะขายสินค้าได้ที่นั้น

2.2.1.5 สัมพันธ์กับลำดับของกิจกรรม ในการร้องขาย
สินค้านั้น คนชายจะเป็นคนเริ่มกิจกรรมก่อนทุกครั้ง

2.2.1.6 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการศึกษา ในการ
ร้องขายสินค้า ที่ความหมายได้ว่า สินค้าที่ร้องขายนั้นน่าซื้อและราคาถูก

2.2.2 จุดประสงค์มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

2.2.2.1 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื่องจากมี
จุดประสงค์เพื่อชักชวนให้คนซื้อสินค้า ดังนั้นรูปแบบของข่าวสารที่ใช้จึงใช้ทั้งภาษาไทยใหญ่
และภาษาพื้นเมืองภาคเหนือและใช้หาทางประกอบด้วย

2.2.2.2 สัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร เนื้อหาของข่าวสาร
ซึ่งได้แก่ ชื่อสินค้า + (ราคา) นั้น มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับจุดประสงค์ที่จะชักชวน
ให้คนมาซื้อสินค้าอย่างชัดเจน

2.2.2.3 สัมพันธ์กับลำดับของกิจกรรม กล่าวคือ มี
จุดประสงค์เพื่อชักชวนให้คนซื้อสินค้า ฉะนั้นลำดับของกิจกรรมจึงต้องเริ่มที่คนชายก่อนเสมอ

2.2.2.4 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการศึกษา การร้อง
ขายสินค้าเพื่อชักชวนให้คนมาซื้อสินค้านั้น ที่ความได้ว่าคนชายต้องการขายสินค้าให้ได้มาก ๆ

2.2.3 สภาพการณ์มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

2.2.3.1 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื่องจาก
สภาพการณ์คือตลาดสด ภาษาที่ใช้จึงต้องใช้ทั้งภาษาไทยใหญ่และภาษาพื้นเมืองภาคเหนือ
ในรูปแบบที่สั้น กระชับ ใ้ใจความ

2.2.3.2 สัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร เนื่องจาก
สภาพการณ์คือ ตลาดสด ฉะนั้นเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในคำพูดร้องขายสินค้าจึงเป็นเรื่องของ
สินค้าทั้งหมด

2.2.3.3 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการศึกษา การร้อง
ขายสินค้าที่ตลาดสดนั้นที่ความถี่ว่า เพื่อที่จะแข่งขันกันขายสินค้าให้ได้มาก เพราะที่
ตลาดสดนั้นย่อมจะมีพ่อค้า แม่ค้าที่ขายสินค้าเหมือน ๆ กันหลายราย

2.2.4 ผู้มีส่วนร่วมสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

2.2.4.1 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื่องจากผู้
มีส่วนร่วมประกอบด้วยชาวไทยใหญ่และชายไทยพื้นเมืองภาคเหนือ ฉะนั้นรูปแบบของข่าวสาร
ที่ใช้จึงได้แก่ ภาษาไทยใหญ่และภาษาพื้นเมืองภาคเหนือ

2.2.4.2 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการศึกษา ในการ
ตีความหมายจะต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนร่วมด้วย เพื่อให้สื่อความหมาย
ได้ตามความเป็นจริง

2.2.5 รูปแบบของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ
ดังนี้

2.2.5.1 สัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร เนื่องจาก
เนื้อหาของข่าวสาร ได้แก่ ชื่อสินค้า + (ราคา) ฉะนั้นรูปแบบของข่าวสารที่ใช้จึงมี
ลักษณะเป็นคำพูด และต้องสื่อสารได้กับคนชื่อส่วนใหญ่ ซึ่งก็คือภาษาไทยใหญ่และภาษา
พื้นเมืองภาคเหนือ

2.2.5.2 สัมพันธ์กับกฎของการปฏิสัมพันธ์ กฎของการ
ปฏิสัมพันธ์จะเป็นตัวกำหนดลักษณะรูปแบบของข่าวสาร เช่น ต้องเป็นคำพูดและออกเสียง
ไปดัง ๆ

2.2.5.3 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการศึกษา การที่
คนขายร้องขายสินค้าโดยใช้ภาษาไทยใหญ่หรือภาษาพื้นเมืองภาคเหนือ และมีการทำท่าทาง
ประกอบไปด้วยนั้น ตีความหมายได้ว่า คนขายต้องการเรียกร้องความสนใจจากคนซื้อให้
มากที่สุด

2.2.6 เนื้อหาของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับลำดับของกิจกรรม กล่าวคือ เมื่อคนขายร้องขายสินค้าแล้ว พฤติกรรมของคนซื้อที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ถ้าคนซื้อสนใจสินค้านั้นก็จะหยุดซื้อ ถ้าไม่สนใจก็จะเดินผ่านไปเฉย ๆ หรือบอกว่าไม่เอา แล้วก็เดินผ่านไป หรือบางคนก็ส่ายหน้าแล้วเดินผ่านไป

2.2.7 ลำดับของกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

2.2.7.1 สัมพันธ์กับกฎของการปฏิสัมพันธ์ ลำดับของกิจกรรมเป็นไปตามกฎของการปฏิสัมพันธ์ กล่าวคือกิจกรรมจะเริ่มด้วยการที่คนขายร้องขายสินค้าก่อนเสมอ และกิจกรรมที่เกิดขึ้นตามมาก็ขึ้นอยู่กับคนซื้อว่าจะซื้อสินค้านั้น ๆ หรือไม่

2.2.7.2 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ การที่คนซื้อหยุดหรือไม่หยุดซื้อสินค้า หลังจากที่คนขายร้องขายสินค้าแล้วนั้น ที่ความได้ว่า คนซื้อสนใจและต้องการ หรือไม่สนใจและไม่ต้องการที่จะซื้อสินค้านั้น ๆ

หมายเหตุ คู่มือแบบแผนในการร้องขายสินค้าได้จากภาพประกอบ 4 หน้า 75

3. การสื่อสารของสมาชิกในชุมชนที่วัดขณะที่ไปร่วมทำบุญ

สำหรับการสื่อสารที่วัดนี้ ผู้วิจัยได้แยกเป็น 2 ประเภท คือ การไปร่วมทำบุญและการสนทนากันในระหว่างที่ไปร่วมทำบุญ ดังนั้น ในการเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงได้เสนอแยกตามประเภทของสถานการณ์ ดังนี้คือ

3.1 การไปร่วมทำบุญ

จากการศึกษาพบว่า

3.1.1 ประเภทของสถานการณ์มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ

ดังนี้

3.1.1.1 สัมพันธ์กับจุดประสงค์ กล่าวคือ การไปทำบุญ
นั้น ผู้ที่ไปทำบุญต่างก็มีจุดประสงค์ทั่วไปเพื่อประกอบกิจทางศาสนาในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน

3.1.1.2 สัมพันธ์กับสภาพการณ์ พิจารณาได้จากความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ซึ่งในที่นี้คือ การไปร่วมทำบุญ กับสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ ซึ่งในที่นี้
ได้แก่วัด จะเห็นได้ว่าจะมีความเกี่ยวข้องกัน ทั้งนี้เพราะการไปร่วมทำบุญนั้น จะต้องไปทำที่วัด

3.1.1.3 สัมพันธ์กับผู้มีส่วนร่วม เนื่องจากเป็นสถานการณ์ของการไปร่วมทำบุญ ฉะนั้นผู้มีส่วนร่วมจึงได้แก่ พระและผู้ที่ไปร่วมทำบุญเท่านั้น

3.1.1.4 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร ดังจะเห็นได้จากรูปแบบของข่าวสารที่เป็นอวัจนสาร ซึ่งในที่นี้ได้แก่ การกราบไหว้พระ และการนั่ง
อย่างสำรวมของผู้ที่ไปร่วมทำบุญ

3.1.1.5 สัมพันธ์กับลำดับของกิจกรรม เนื่องจากเป็นการไปร่วมทำบุญ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เป็นแบบแผน ดังนั้นจึงมีลำดับของกิจกรรมที่แน่นอน
ตายตัว

3.1.1.6 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ในการตีความพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จะต้องคำนึงถึงประเภทของสถานการณ์ว่าเป็นการไป
ร่วมทำบุญด้วย เพื่อให้สื่อความหมายได้ตามความเป็นจริง

3.1.2 จุดประสงค์มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

3.1.2.1 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื่องจากมีจุดประสงค์เพื่อประกอบกิจทางศาสนา ฉะนั้นรูปแบบของข่าวสารที่ใช้จึงต้องสอดคล้อง
และเหมาะสมกับจุดประสงค์ ดังจะเห็นได้จากอวัจนสารที่ใช้ ซึ่งได้แก่ การกราบไหว้พระ
และการแสดงกิริยาท่าทางอย่างสำรวม

3.1.2.2 สัมพันธ์กับลำดับของกิจกรรม เนื่องจากมีจุดประสงค์เพื่อประกอบกิจทางศาสนา ฉะนั้นจึงมีลำดับของกิจกรรมที่แน่นอนตายตัว

3.1.2.3 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ในการตีความหมายพฤติกรรมการสื่อสารที่เกิดขึ้นต้องพิจารณาถึงจุดประสงค์ด้วย

3.1.3 สภาพการณ์มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

3.1.3.1 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื่องจากสภาพการณ์คือวัด ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา เป็นสถานที่ควรเคารพบูชา ฉะนั้นรูปแบบของข่าวสารที่ใช้ในกรณีที่เป็นอวจนสารจึงได้แก่ การแสดงกิริยาท่าทางที่สำรวม และการกราบไหว้พระ

3.1.3.2 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ในการตีความพฤติกรรมการสื่อสารที่เกิดขึ้นต้องพิจารณาสภาพการณ์เป็นส่วนประกอบด้วย

3.1.4 ผู้มีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

3.1.4.1 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เมื่อพิจารณาคูผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ จะเห็นว่าผู้มีส่วนร่วมที่มีความสำคัญจะขาดเสียมิได้ก็คือ พระสงฆ์ ฉะนั้น เมื่อมีการสื่อสารเกิดขึ้นระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านที่ไปร่วมทำบุญ จึงต้องมีการเลือกใช้รูปแบบของข่าวสารให้ถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งในกรณีนี้รูปแบบของข่าวสารที่ใช้มีทั้งวจนสารและอวจนสาร สำหรับวจนสารนั้น ได้แก่ ภาษาไทยใหญ่ เพราะผู้มีส่วนร่วมทั้งหมดเป็นชาวไทยใหญ่ ส่วนอวจนสารนั้น ได้แก่ การแสดงกิริยาท่าทางอย่างสำรวมและการกราบไหว้พระ

3.1.4.2 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ในการตีความหมายพฤติกรรมการสื่อสารต่าง ๆ ต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนร่วมด้วย เพื่อให้สื่อความหมายได้ตามความเป็นจริง

3.1.5 รูปแบบของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

3.1.5.1 สัมพันธ์กับกฎของการปฏิสัมพันธ์ กฎของการปฏิสัมพันธ์จะเป็นตัวกำหนดว่าควรจะใช้รูปแบบของข่าวสารในลักษณะใดจึงจะเหมาะสม เช่น การนั่งต่อหน้าพระ ต้องนั่งพับเพียบด้วยอาการสำรวม และนั่งห่างออกมาพอประมาณ

3.1.5.2 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ในการตีความหมายพฤติกรรมต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงลักษณะรูปแบบของข่าวสารด้วย เพื่อจะได้ตีความหมายได้ถูกต้องตามความเป็นจริง

3.1.6 ลำดับของกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

3.1.6.1 สัมพันธ์กับกฎของการปฏิสัมพันธ์ ลำดับของกิจกรรมจะเป็นไปตามกฎของการปฏิสัมพันธ์ กล่าวคือ ลำดับของกิจกรรมจะเริ่มด้วยการกราบพระประธานและพระสงฆ์ จากนั้นก็ประเคนภัตตาหาร ข้าวตอก ดอกไม้ และชูปเทียน กิจกรรมลำดับต่อจากนี้ให้ดูรายละเอียดจากตอนที่ 1

3.1.6.2 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ในการตีความหมายพฤติกรรมที่เกิดขึ้น จะต้องพิจารณาลำดับของกิจกรรมด้วย

หมายเหตุ คู่มือแผนในการไปร่วมทำบุญได้จากภาพประกอบ 5 หน้า ๗๗

3.2 การสนทนากันในระหว่างที่ไปร่วมทำบุญ
จากการศึกษาพบว่า

3.2.1 ประเภทของสถานการณ์มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

3.2.1.1 สัมพันธ์กับหัวข้อ เนื่องจากเป็นการสนทนาในระหว่างที่ไปร่วมทำบุญ หัวข้อในการสนทนาส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น เรื่องคินฟ้าอากาศ โรคภัยไข้เจ็บ งานบุญ งานกุศลต่าง ๆ ฯลฯ

3.2.1.2 สัมพันธ์กับจุดประสงค์ เนื่องจากมีจุดประสงค์ เพื่อเล่าหรือสอบถามสารทุกข์สุขดิบและแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน ดังนั้นจึงต้องมีการสนทนากัน

3.2.1.3 สัมพันธ์กับสภาพการณ์ สภาพการณ์คือวันพระ ซึ่งเป็นวันที่มีชาวบ้านไปร่วมทำบุญที่วัด และการที่มีคนไปชุมนุมกันก็จะต้องมีการสื่อสารเกิดขึ้น ซึ่งในกรณีนี้ก็คือ การสนทนากันนั่นเอง

3.2.1.4 สัมพันธ์กับผู้มีส่วนร่วม เนื่องจากเป็นการสนทนากันในระหว่างที่ไปร่วมทำบุญ เพราะฉะนั้น ผู้มีส่วนร่วมในสถานการณ์นี้จึงหมายถึงพระและผู้ที่ไปร่วมทำบุญเท่านั้น

3.2.1.5 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื่องจากเป็นการสนทนาในระหว่างที่ไปร่วมทำบุญ ซึ่งผู้มีส่วนร่วมเป็นชาวไทยใหญ่ ดังนั้นรูปแบบของข่าวสารที่ใช้จึงได้แก่ ภาษาไทยใหญ่และชาติทางประกอบ

3.2.1.6 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ในการตีความหมายพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จะต้องคำนึงถึงประเภทของสถานการณ์ด้วยว่าเป็นการสนทนาเพื่อให้สื่อความหมายได้ตามความเป็นจริง

3.2.2 หัวข้อมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

3.2.2.1 สัมพันธ์กับจุดประสงค์ เมื่อพิจารณาจุดจุดประสงค์ และหัวข้อแล้ว จะเห็นว่าหัวข้อนั้นมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ทุกประการ นั่นคือมีจุดประสงค์ เพื่อเล่าหรือสอบถามสารทุกข์สุขดิบ และแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน ส่วนหัวข้อได้แก่ เรื่องคินฟ้าอากาศ โรคภัยไข้เจ็บ งานบุญ งานกุศลต่าง ๆ

3.2.2.2 สัมพันธ์กับสภาพการณ์ เนื่องจากการสนทนาที่เกิดขึ้นที่วัดในวันพระ หัวข้อเรื่องที่สนทนากันจึงเป็นเรื่องงานบุญ งานกุศลและเรื่องทั่ว ๆ ไป

3.2.2.3 สัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร เมื่อพิจารณา
คุณลักษณะเนื้อหาของข่าวสารแล้ว จะเห็นว่ามีความสอดคล้องกับหัวข้อทุกประการ

3.2.2.4 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ในการ
ตีความหมายพฤติกรรมใด ๆ ที่เกิดขึ้น จะต้องพิจารณาด้วยว่าเป็นหัวข้อเกี่ยวกับอะไร
และการตีความก็ต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของหัวข้อนั้น ๆ เท่านั้น

3.2.3 จุดประสงค์มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

3.2.3.1 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื่องจากมี
จุดประสงค์เพื่อเล่าหรือสอบถามสารทุกข์สุขดิบ และแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน
ฉะนั้น รูปแบบของข่าวสารที่ใช้จึงต้องเป็นภาษาพูด ซึ่งในที่นี้ได้แก่ ภาษาไทยใหญ่และ
มีการใช้ท่าทางประกอบด้วย

3.2.3.2 สัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร เมื่อพิจารณา
คุณลักษณะเนื้อหาของข่าวสาร ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับคินฟ้าอากาศ โรคภัยไข้เจ็บ งานบุญ
งานกุศลต่าง ๆ แล้ว จะเห็นว่ามีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ทุกประการ

3.2.3.3 สัมพันธ์กับลำดับของกิจกรรม ลำดับก่อนหลัง
ของกิจกรรมขึ้นอยู่กับจุดประสงค์เฉพาะของผู้มีส่วนร่วม แต่ละคนจึงมีลำดับไม่ตายตัว

3.2.3.4 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ในการ
ตีความหมายพฤติกรรมใด ๆ จะต้องคำนึงถึงจุดประสงค์ของผู้มีส่วนร่วมแต่ละคนด้วย

3.2.4 สภาพการณ์มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

3.2.4.1 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื่องจาก
สภาพการณ์คือที่วัด ในวันพระ ซึ่งวัดนี้เป็นวัดของชาวไทยใหญ่ ดังนั้น รูปแบบของข่าวสาร
ที่ใช้จึงได้แก่ ภาษาไทยใหญ่

3.2.4.2 สัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร เมื่อพิจารณา
 ดูเนื้อหาของข่าวสารแล้วจะเห็นว่า มีความสัมพันธ์กันอยู่กับสภาพการณ์ ซึ่งก็คือวัด เช่น
 มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องของงานบุญ งานกุศล ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัด เป็นต้น

3.2.4.3 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ เนื่องจาก
 การสนทนานี้เกิดขึ้นที่วัด ดังนั้น ในการตีความหมายพฤติกรรมต่าง ๆ จะต้องคำนึงถึง
 สภาพการณ์ด้วย

3.2.5 ผู้มีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

3.2.5.1 สัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื่องจากผู้
 ร่วมเป็นชาวไทยใหญ่ทั้งหมด ดังนั้นภาษาที่ใช้ในการสนทนาจึงได้แก่ภาษาไทยใหญ่

3.2.5.2 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ในการ
 ตีความหมายพฤติกรรมใด ๆ ที่เกิดขึ้นจะต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนร่วม
 ด้วย

3.2.6 รูปแบบของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ
 ดังนี้

3.2.6.1 สัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร เนื้อหาของ
 ข่าวสารจะเป็นตัวกำหนดว่าควรจะใช้รูปแบบของข่าวสารลักษณะใด จึงจะเหมาะสม

3.2.6.2 สัมพันธ์กับกฎของการปฏิสัมพันธ์ กฎของการ
 ปฏิสัมพันธ์เป็นตัวกำหนดว่าควรจะใช้รูปแบบของข่าวสารลักษณะใด กับใคร เมื่อไหร่
 เช่น เมื่อมีการเล่าหรือบอกกล่าวอะไรก็ตาม ผู้ฟังจะต้องตอบสนองด้วยคำพูดเพื่อแสดง
 การรับรู้

3.2.6.3 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ การที่
 ชาวบ้านสนทนากับพระด้วยกิริยาที่สำรวม ตีความได้ว่าพระเป็นบุคคลที่ควรเคารพนับถือ

3.2.7 เนื้อหาของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับลำดับของกิจกรรม ลำดับก่อนหลังของกิจกรรมจะขึ้นอยู่กับเนื้อหาของข่าวสาร เช่น เมื่อผู้มีส่วนร่วมคนหนึ่ง พูดปรารภเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นมา ผู้มีส่วนร่วมคนอื่น ๆ จะสนับสนุนคำพูดนั้นด้วยการ กล่าวซ้ำ

3.2.8 ลำดับของกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

3.2.8.1 สัมพันธ์กับกฎของการปฏิสัมพันธ์ ลำดับของกิจกรรมที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปตามกฎ เช่น เมื่อมีการสอบถามเรื่องราวต่าง ๆ กิจกรรมที่เกิดขึ้นตามมาคือ ผู้ฟังจะต้องตอบสนองด้วยคำพูด

3.2.8.2 สัมพันธ์กับแบบฉบับแห่งการตีความ ในการตีความจะต้องคำนึงถึงลำดับของกิจกรรม เพื่อให้สื่อความหมายได้ตามความเป็นจริง

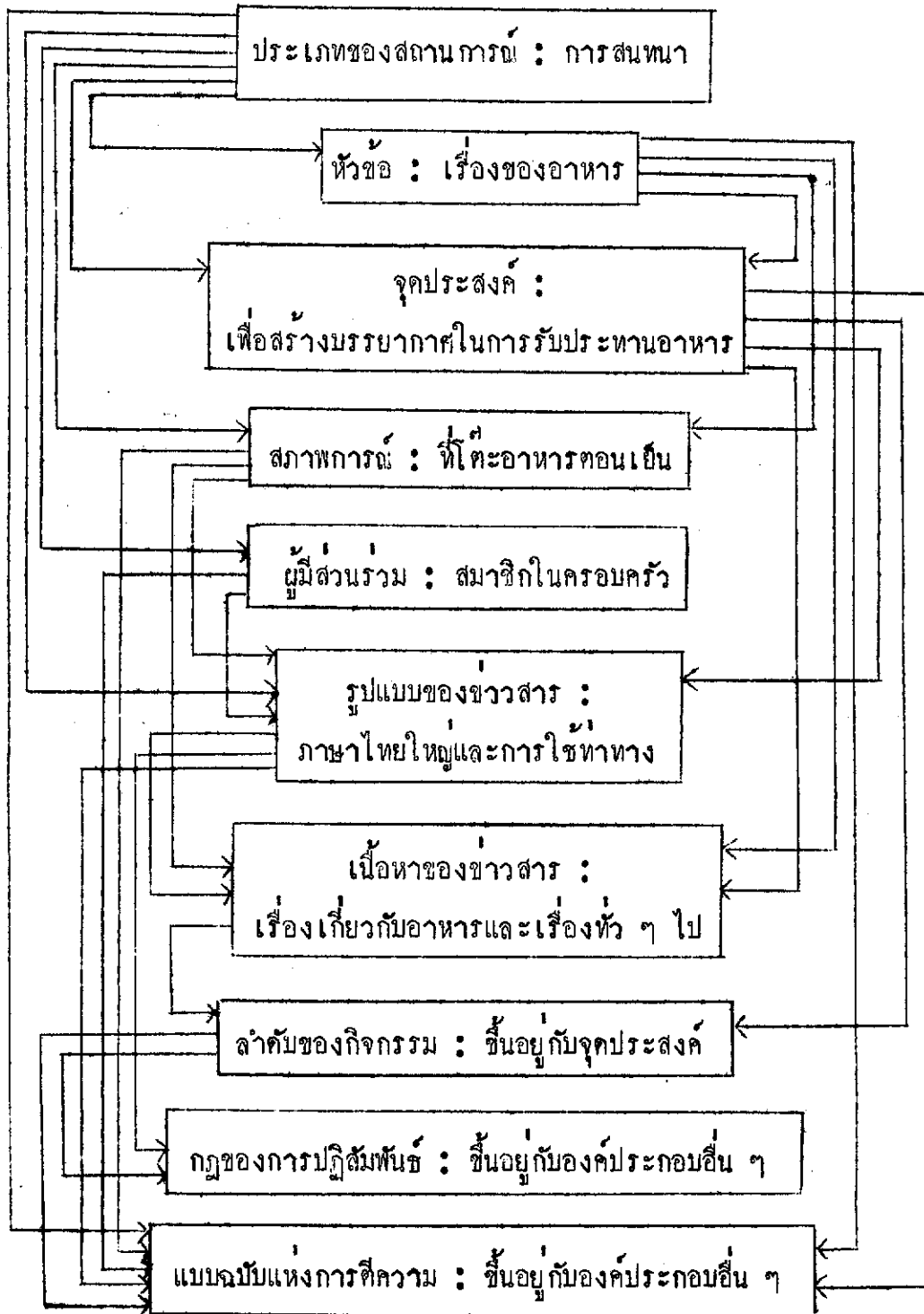
หมายเหตุ คู่มือแบบแผนในการสนทนากันในระหว่างที่ไปร่วมทำบุญได้จากภาพประกอบ 6 หน้า ๗๑

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดในเรื่องของข้อมูล จึงไม่สามารถให้ตัวอย่างความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่เป็นรูปธรรมออกมาได้ทุกตัวอย่าง

อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบต่าง ๆ ของแต่ละสถานการณ์ก็มีความสอดคล้องกับรูปแบบทางทฤษฎีเกือบทั้งหมด มีบางองค์ประกอบเท่านั้นที่ไม่สอดคล้อง ทั้งนี้เพราะประเภทของสถานการณ์เป็นข้อจำกัดที่ทำให้องค์ประกอบบางองค์ประกอบไม่ปรากฏ

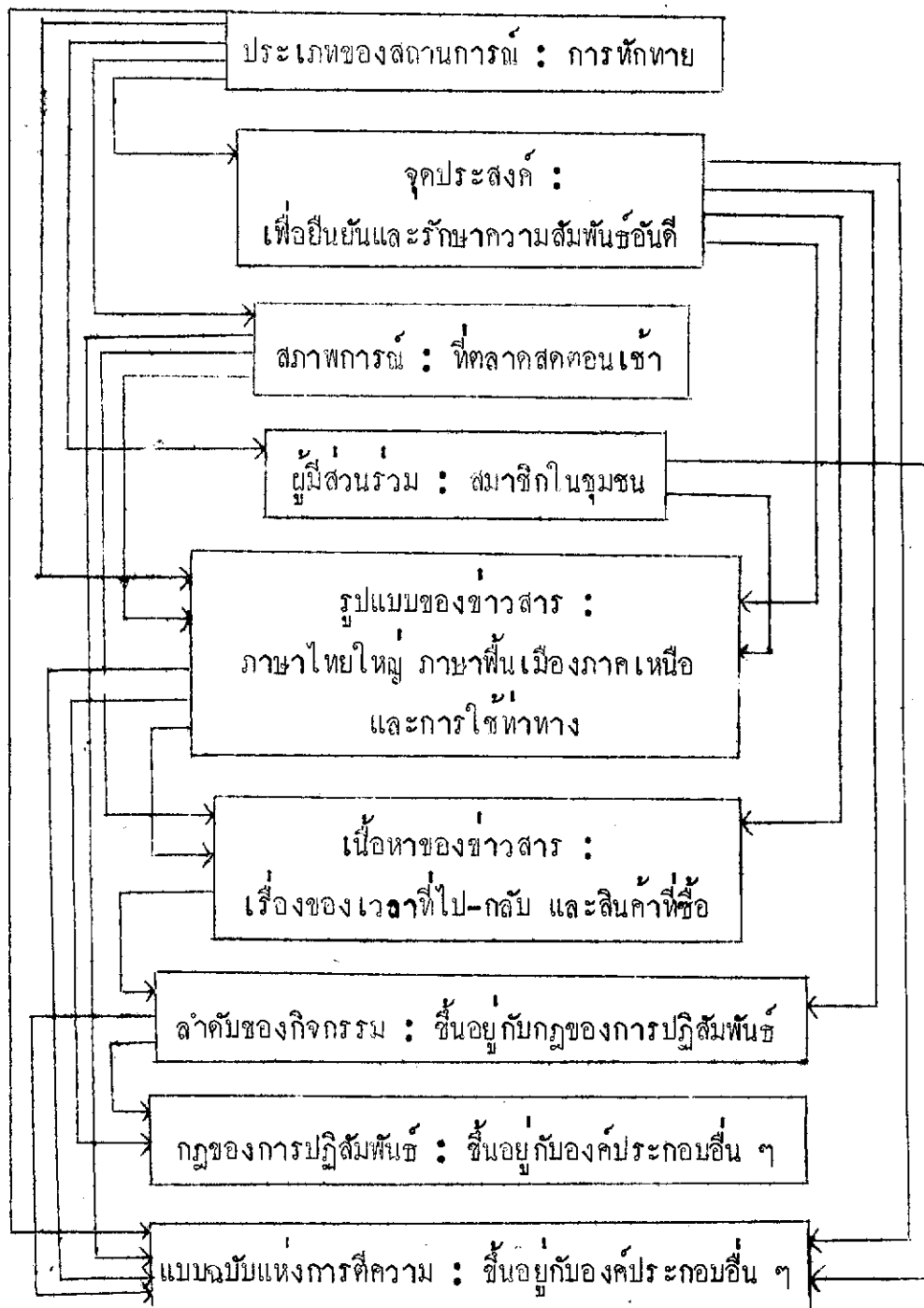
ตอนที่ 3 ผลการศึกษาในเรื่องแบบแผนในการสื่อสารของแต่ละสถานการณ์

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของแต่ละสถานการณ์ ทำให้สามารถสรุปแบบแผนในการสื่อสาร นำมาเสนอโดยการใช้อภาพประกอบประกอบการพรรณนาดังต่อไปนี้

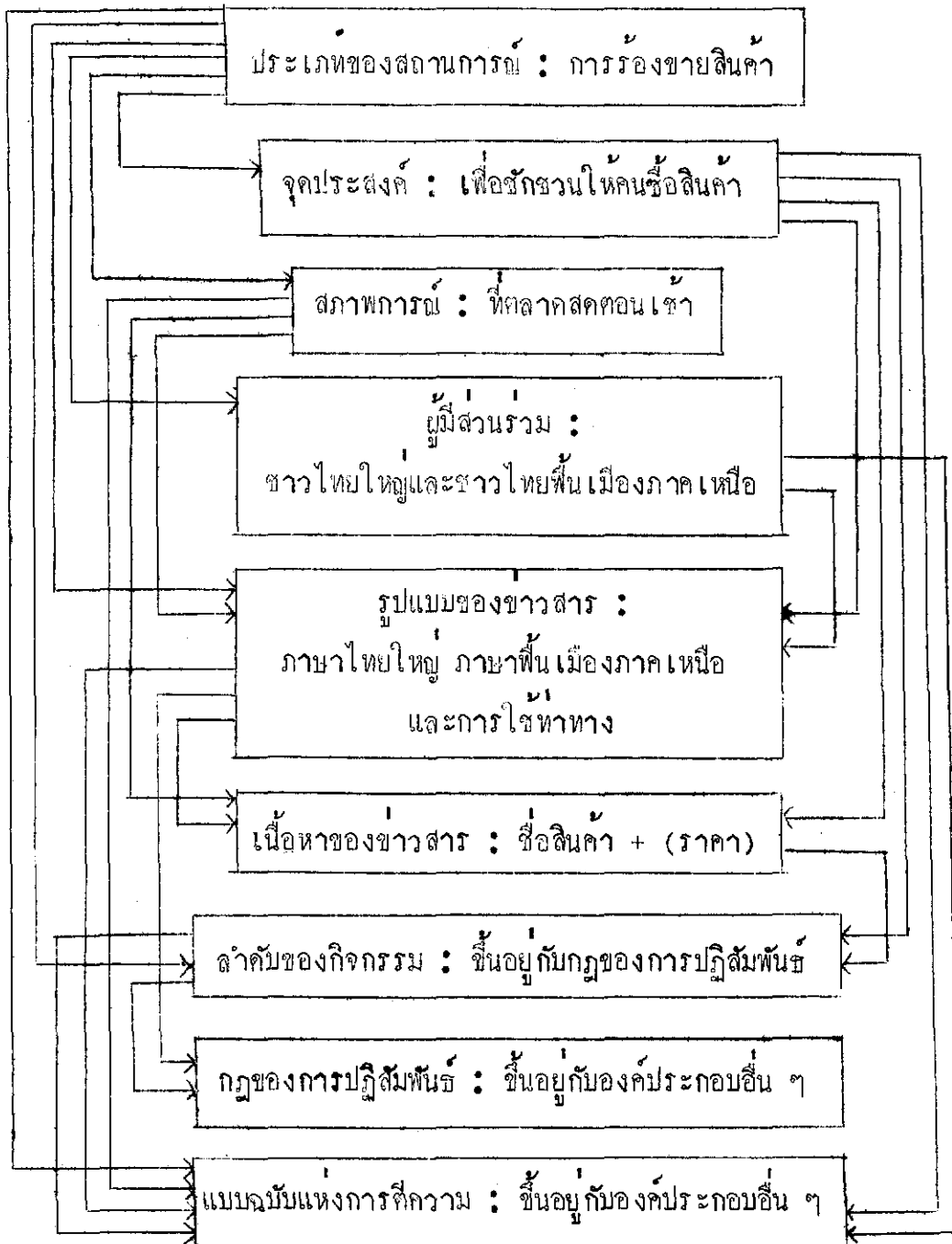
ภาพประกอบ 2 แบบแผนในการสนทนาระหว่างสมาชิกในครอบครัวขณะที่กำลังรับประทานอาหาร

จากภาพประกอบ 2 สรุปรูปแบบแผนในการสนทนาขณะที่กำลังรับประทานอาหาร
ได้ว่า มีจุดประสงค์เพื่อสร้างบรรยากาศในการรับประทานอาหาร ดังนั้นหัวข้อหลักที่
สนทนาจึงเป็นเรื่องของอาหาร สำหรับรูปแบบของข่าวสารที่ใช้ได้แก่ ภาษาไทยใหญ่
และการใช้ท่าทาง ทั้งนี้เพราะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่โต๊ะอาหารในบ้าน ซึ่งผู้มีส่วนร่วม
เป็นชาวไทยใหญ่ ส่วนลำดับของกิจกรรมนั้นจะขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้มีส่วนร่วม

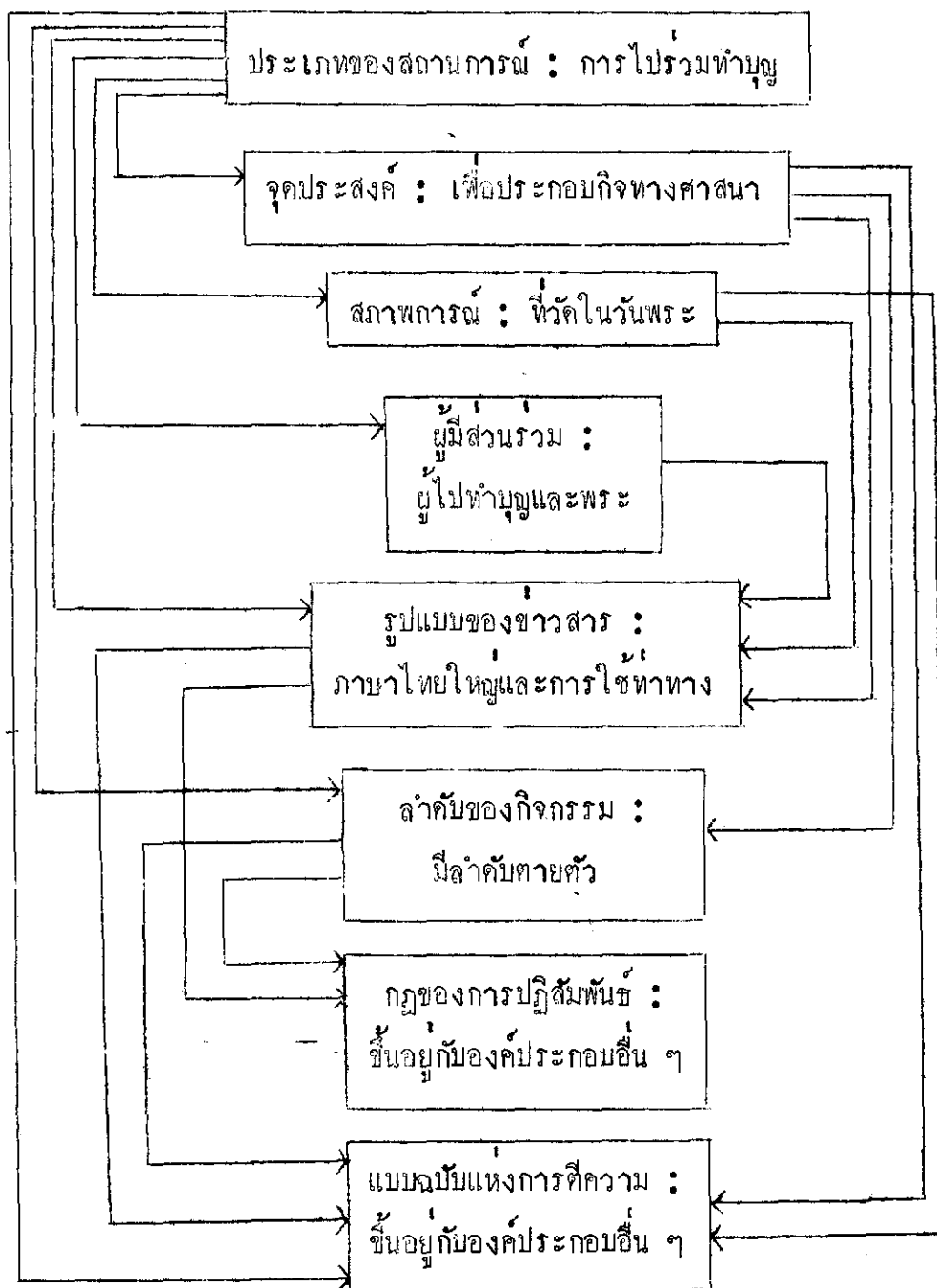
ภาพประกอบ 3 แบบแผนในการหักทลายกันระหว่างสมาชิกในชุมชนที่ตลาดสด

จากภาพประกอบ 3 รูปแบบแผนในการหักทลายกันได้ว่า การหักทลายซึ่งเกิดขึ้นที่ตลาดสดตอนเช้า นั้น มีจุดประสงค์เพื่อยืนยันและรักษาความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ซึ่งเนื้อหาของข่าวสารจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับเวลาที่ไป-กลับตลาดและสินค้าที่ซื้อ สำหรับรูปแบบของข่าวสารที่ใช้ได้แก่ภาษาไทยใหญ่ ภาษาพื้นเมืองภาคเหนือและการใช้ท่าทาง ทั้งนี้เนื่องจากผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ สมาชิกในชุมชน ซึ่งมีทั้งชาวไทยใหญ่และชาวไทยพื้นเมืองภาคเหนือ

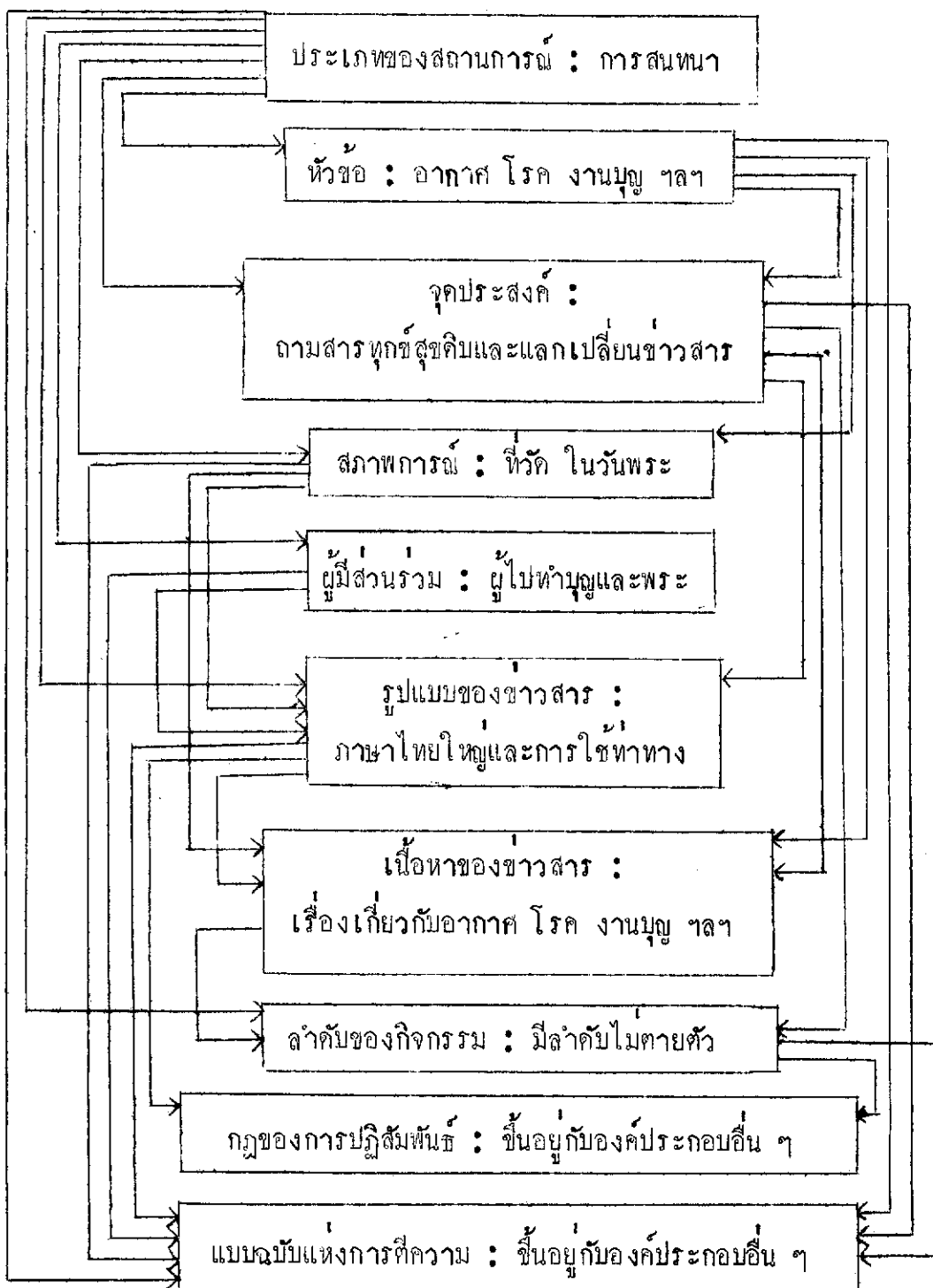
ภาพประกอบ 4 แบบแผนในการร้องขายสินค้าที่ตลาดสด

จากภาพประกอบ 4 สรุปแบบแผนในการร้องขายสินค้าได้ว่า การร้องขาย
สินค้านี้เกิดขึ้นที่ตลาดสดตอนเช้า และมีจุดประสงค์เพื่อชักชวนให้คนซื้อสินค้า สำหรับ
รูปแบบของข่าวสารที่ใช้ ได้แก่ ภาษาไทยใหญ่ ภาษาพื้นเมืองภาคเหนือ และการใช้
ท่าทาง เพราะผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ ชาวไทยใหญ่และชาวไทยพื้นเมืองภาคเหนือ ส่วน
เนื้อหาของข่าวสาร ได้แก่ ชื่อสินค้า * (ราคา)

ภาพประกอบ 5 แบบแผนในการไปร่วมทำบุญที่วัดของสมาชิกในชุมชน

จากภาพประกอบ 5 สรุปแบบแผนในการไปร่วมทำบุญได้ว่า มีจุดประสงค์ เพื่อประกอบกิจทางศาสนา ซึ่งผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้ที่ไปร่วมทำบุญและพระ สำหรับ รูปแบบของข่าวสารที่ใช้ ได้แก่ ภาษาไทยใหญ่ และการใช้ท่าทาง ส่วนลำดับของ กิจกรรมนั้นมีลำดับตายตัว เพราะเป็นเหตุการณ์ที่เป็นแบบเป็นแผน

ภาพประกอบ 6 แบบแผนในการสนทนาระหว่างสมาชิกในชุมชนขณะไปร่วมทำบุญ

จากภาพประกอบ 6 สรุปแบบแผนในการสนทนาระหว่างที่ไปร่วมทำบุญได้ว่า มีจุดประสงค์เพื่อเล่าหรือสอบถามสารทุกข์สุขดิบและแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน ดังนั้น หัวข้อที่สนทนากันจึงเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น เรื่องกินฟ้าอากาศ โรคภัยไข้เจ็บ งานบุญ งานกุศลต่าง ๆ ฯลฯ สำหรับรูปแบบของข่าวสารที่ใช้ ได้แก่ ภาษาไทยใหญ่ และการใช้ท่าทาง ทั้งนี้เพราะผู้มีส่วนร่วมทั้งหมดเป็นชาวไทยใหญ่

ตอนที่ 4 ผลการเปรียบเทียบแบบแผนในการสื่อสารของแต่ละสถานการณ์กับรูปแบบทางทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสื่อสาร และผลการเปรียบเทียบระหว่างแบบแผนในการสื่อสารทั้ง 5 แบบ

1. เปรียบเทียบแบบแผนในการสนทนาระหว่างสมาชิกในครอบครัวกับรูปแบบทางทฤษฎีของความสัมพันธระหว่างองค์ประกอบในการสื่อสาร

จากภาพประกอบ 1 และภาพประกอบ 2 จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบในการสื่อสารที่ปรากฏในภาพประกอบ 2 มีลักษณะความสัมพันธ์เป็นไปตามรูปแบบทางทฤษฎีของความสัมพันธระหว่างองค์ประกอบในการสื่อสารทุกประการ ยกเว้น ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสถานการณ์กับลำดับของกิจกรรม ที่ไม่มีปรากฏในภาพประกอบ 2 ทั้งนี้เพราะประเภทของสถานการณ์เป็นตัวจำกัดที่ทำให้ลำดับของกิจกรรมไม่แน่นอนตายตัว

2. เปรียบเทียบแบบแผนในการทักทายกันระหว่างสมาชิกในชุมชนที่ตลาดสด
ตอนเช้ากับรูปแบบทางทฤษฎีของความสัมพันธระหว่างองค์ประกอบในการสื่อสาร

จากภาพประกอบ 1 และภาพประกอบ 3 จะเห็นได้ว่า มีลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหมือนกัน ยกเว้นองค์ประกอบที่ 2 ซึ่งได้แก่ หัวข้อที่ไม่ปรากฏในภาพประกอบ 3 ทั้งนี้เพราะประเภทของสถานการณ์เป็นการทักทาย จึงไม่มีหัวข้อ และนอกจากนี้ยังไม่ปรากฏความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของสถานการณ์กับลำดับของกิจกรรม ทั้งนี้เพราะในการทักทายนั้น ใครจะเป็นฝ่ายทักก่อนก็ได้ขึ้นอยู่กับบริบท

3. เปรียบเทียบแบบแผนในการร้องขายสินค้าที่คลาดคลึงกับรูปแบบทางทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสื่อสาร

จากภาพประกอบ 1 และภาพประกอบ 4 จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในภาพประกอบ 4 มีลักษณะที่สอดคล้องกับรูปแบบทางทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสื่อสารทุกประการ ยกเว้นหัวข้อที่ไม่ปรากฏในภาพประกอบ 4 ทั้งนี้เพราะเป็นสถานการณ์ของการร้องขายสินค้า จึงไม่มีหัวข้อ

4. เปรียบเทียบแบบแผนในการไปร่วมทำบุญที่วัดของสมาชิกในชุมชนกับรูปแบบทางทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสื่อสาร

จากภาพประกอบ 1 และภาพประกอบ 5 จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสื่อสารในภาพประกอบ 5 นั้น สอดคล้องและเป็นไปตามรูปแบบทางทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสื่อสารทุกประการ ยกเว้นหัวข้อและเนื้อหาของข่าวสาร ซึ่งไม่ปรากฏในภาพประกอบ 5 ทั้งนี้เนื่องจากประเภทของสถานการณ์เป็นการไปร่วมทำบุญ ซึ่งเป็นพิธีกรรมทางศาสนา ฉะนั้นองค์ประกอบทั้ง 2 องค์ประกอบดังกล่าว จึงไม่ปรากฏในสถานการณ์ประเภทนี้

5. เปรียบเทียบแบบแผนในการสนทนาระหว่างสมาชิกในชุมชนขณะที่ไปร่วมทำบุญที่วัดกับรูปแบบทางทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสื่อสาร

จากภาพประกอบ 1 และภาพประกอบ 6 จะเห็นได้ว่าลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสื่อสารที่ปรากฏในภาพประกอบ 6 นั้น มีความสอดคล้องและเป็นไปตามรูปแบบทางทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทุกประการ

6. เปรียบเทียบระหว่างแบบแผนในการสื่อสารทั้ง 5 แบบ

จากภาพประกอบ 2, 3, 4, 5 และ 6 จะเห็นได้ว่า แบบแผนทั้ง 5 แบบนั้น มีลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหมือนกัน เป็นส่วนใหญ่ จะแตกต่างกันก็แต่เฉพาะแบบแผนในภาพประกอบ 3 และ 4 ที่ไม่ปรากฏหัวข้อ และแบบแผนในภาพประกอบ 5 ที่ไม่ปรากฏหัวข้อ และเนื้อหาของข่าวสาร ทั้งนี้เพราะประเภทของสถานการณ์เป็นตัวจำกัดที่ทำให้องค์ประกอบดังกล่าวไม่ปรากฏ

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาแบบแผนในการสื่อสารและวิเคราะห์ลักษณะองค์ประกอบในการสื่อสารของชาวไทยใหญ่

วิธีดำเนินการศึกษา

1. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา และการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยใหญ่ในหมู่บ้านแมลานอย ตำบลแมลานอย อำเภอแมลานอย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความรู้ทางมานุษยคดีด้านการสื่อสาร (Ethnography of Communication) ซึ่งผู้วิจัยได้ยึดเป็นแนวในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้
3. ติดต่อกับบุคคลากรฝ่ายต่าง ๆ เพื่อขอความร่วมมือและให้ช่วยอำนวยความสะดวกในการติดต่อกับชาวไทยใหญ่ ตลอดจนการปฏิบัติงานภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการศึกษา
4. การปฏิบัติงานภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น มีระยะเวลา 1 เดือน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การสังเกตโดยเข้าไปมีส่วนร่วม (Participant Observation)
ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีการสื่อสาร และได้
- 1.1 สังเกตพฤติกรรมในการสื่อสารที่เกิดขึ้น และบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์

อักษร

- 1.2 บันทึกตัวอย่างคำพูดที่ใช้ในสถานการณ์การสื่อสารด้วยเครื่องบันทึกเสียงแบบไขแถบบันทึกเสียง
  2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกรบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
  3. วิเคราะห์ตัวอย่างคำพูดที่ใช้ในสถานการณ์การสื่อสาร โดยนำแถบบันทึกเสียงที่บันทึกไว้มาก่อเป็นอักษรภาษาไทยให้ใกล้เคียงกับเสียงที่ได้ยิน
  4. ตรวจสอบความถูกต้องในการวิเคราะห์ข้อมูลกับผู้ออกข้อมูล (Informants)

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ลักษณะองค์ประกอบในการสื่อสารต่อไปนี้
  - 1.1 ชนิดหรือประเภทของสถานการณ์ (The genre or type of event)
  - 1.2 หัวข้อ (The topic)
  - 1.3 จุดประสงค์หรือหน้าที่ (The purpose or function)
  - 1.4 สภาพการณ์ (The setting)
  - 1.5 ผู้มีส่วนร่วม (The participants)
  - 1.6 รูปแบบของข่าวสาร (The message form)
  - 1.7 เนื้อหาของข่าวสาร (The message content)
  - 1.8 ลำดับของกิจกรรม (The act sequence)
  - 1.9 กฎของการปฏิสัมพันธ์ (The rules for interaction)
  - 1.10 แบบฉบับแห่งการตีความ (The norms of interpretation)
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อหาแบบแผนในการ

สื่อสาร

3. สรุปแบบแผนในการสื่อสารตามประเภทของสถานการณ์
4. เปรียบเทียบแบบแผนในการสื่อสารของแต่ละสถานการณ์กับรูปแบบทางทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสื่อสาร และผลการเปรียบเทียบระหว่างแบบแผนในการสื่อสารทั้ง 5 แบบ
5. รายงานผลโดยการพรรณนาและใช้ภาพประกอบ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะองค์ประกอบในการสื่อสารของแต่ละสถานการณ์

1. การสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวขณะที่กำลังรับประทานอาหารเป็นองค์ประกอบในการสื่อสารแต่ละองค์ประกอบมีลักษณะดังนี้

- 1.1 ประเภทของสถานการณ์ : การสนทนาในครอบครัว
- 1.2 หัวข้อ : เรื่องเกี่ยวกับอาหารและเรื่องทั่ว ๆ ไป
- 1.3 จุดประสงค์ : เพื่อสร้างบรรยากาศในการรับประทานอาหาร
- 1.4 สภาพการณ์ : ที่โต๊ะอาหาร เวลาประมาณ 17.00 - 18.00 น.
- 1.5 ผู้มีส่วนร่วม : สมาชิกในครอบครัว
- 1.6 รูปแบบของข่าวสาร : ภาษาไทยใหญ่ และการใช้ท่าทาง
- 1.7 เนื้อหาของข่าวสาร : เรื่องเกี่ยวกับอาหารและเรื่องทั่ว ๆ ไป
- 1.8 ลำดับของกิจกรรม : ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์เฉพาะของผู้มีส่วนร่วม

แต่ละคน

1.9 กฎของการปฏิสัมพันธ์ :

1.9.1 การพูดเพื่อบอกความจะไม่มีการตอบสนองด้วยคำพูดจากผู้ฟัง แต่จะตอบสนองด้วยการใช้ท่าทาง

1.9.2 การพูดชมความอร่อยของอาหาร ผู้ฟังต้องตอบสนองด้วยคำพูด

- 1.9.3 การถามความต้องการ ถ้าผู้ตอบมีอายุมากกว่าผู้ถาม ผู้ตอบจะตอบสนองด้วยการไร้อาหาร แต่หาผู้ตอบมีอายุน้อยกว่าผู้ถาม ผู้ตอบจะตอบสนองด้วยคำพูด
- 1.9.4 การพูดคุยชักชวนให้รับประทานอาหาร ผู้ใหญ่เป็นผู้พูดคุยชักชวนเด็ก
- 1.9.5 ถ้ามีเพื่อนบ้านมา พอบานหรือแมบ้านจะต้องเชิญชวนให้มารับประทานอาหารด้วยกัน และจะต้องออกไปด้วยมารับประทานข้าวกับอะไร

1.10 แบบฉบับแห่งการตีความ :

- 1.10.1 บรรยากาศในการรับประทานอาหารมีความเป็นกันเอง
- 1.10.2 ใครอื่นก่อนลุกออกจากวงไปได้เลย
- 1.10.3 การตักกับชามจะต้องใช้ช้อนกลาง
- 1.10.4 การมองไปที่หน้าผู้พูด เมื่อมีการพูดบอกกล่าวเป็นการแสดงการรับรู้คำบอกกล่าวนั้น
- 1.10.5 การเชิญชวนเพื่อนบ้านให้มาร่วมรับประทานอาหาร ถือเป็นมารยาทที่เจ้าของบ้านพึงกระทำ
- 1.10.6 การที่เจ้าของบ้านรองนอกเพื่อนบ้านไปว่ารับประทานข้าวกับอะไรนั้น ก็เพราะทราบว่า เพื่อนบ้านจะต้องถามอย่างแน่นอน

2. การสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชนที่ตลาดสดตอนเช้า

2.1 การหักท่าย

ลักษณะองค์ประกอบในการสื่อสาร แต่ละองค์ประกอบมีดังนี้

2.1.1 ประเภทของสถานการณ์ : การหักท่าย

2.1.2 จุดประสงค์ : เพื่อยืนยันและรักษาความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

ต่อกัน

2.1.3 สภาพการณ์ : ที่ตลาดสดตอนเช้า เวลาประมาณ 6.00 -

7.00 น.

- 2.1.4 ผู้มีส่วนร่วม : คนซื้อทั้งผู้ชายและผู้หญิง
คนขายทั้งผู้ชายและผู้หญิง
- 2.1.5 รูปแบบของข่าวสาร : ภาษาไทยใหญ่ ภาษาพื้นเมืองภาคเหนือ และการใช้ท่าทาง
- 2.1.6 เนื้อหาของข่าวสาร : เรื่องเกี่ยวกับเวลาที่ไป - กลับตลาด และการซักถามหรือบอกกล่าวว่าซื้ออะไรไปบ้าง
- 2.1.7 ลำดับของกิจกรรม : ขึ้นอยู่กับบริบท
- 2.1.8 กฎของการปฏิสัมพันธ์ :
- 2.1.8.1 เมื่อเจอนักกันจะต้องทักทายด้วยการยิ้มก่อน จากนั้นจึงทักทายกันด้วยคำพูด
- 2.1.8.2 คำพูดทักทายต้องเป็นประโยคสั้น ๆ ไม่เกิน 2 ประโยค
- 2.1.8.3 ใครจะเป็นฝ่ายทักทายก่อนนั้น ขึ้นอยู่กับบริบท
- 2.1.8.4 การทักทายด้วยการใช้สายตาออกไปที่สิ่งของข้างหรือที่โต๊ะข้างบ้าง อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องบอกไปเลยว่ากำลังซื้ออะไรหรือซื้ออะไรไปแล้วบ้าง
- 2.1.8.5 วัชริยามวลของคู่สนทนาอยู่ในท่าต่าง ๆ กัน เช่นหันหน้าเข้าหากัน หันข้างเข้าหากัน
- 2.1.9 แบบฉบับแห่งการตีความ :
- 2.1.9.1 การยิ้มทักทายเป็นการแสดงถึงไมตรีจิตมิตรภาพและแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่บุคคลมีต่อกัน ในฐานะที่รู้จักมักคุ้นสนิทสนมกัน
- 2.1.9.2 การมองเป็นการทักทายในรูปของคำถาม อีกฝ่ายจะทราบที่ว่า ควรจะตอบสนองไปด้วยคำพูดเช่นไร
- 2.1.9.3 ลักษณะของคำพูดทักทายไม่ว่าจะออกมาในรูปของการถามหรือการบอกกล่าวก็ตาม จะมีจุดประสงค์และความหมายเหมือนกันหมด นั่นคือการทักทาย

2.2 การร้องขายสินค้า

องค์ประกอบในการสื่อสาร แต่ละองค์ประกอบมีลักษณะดังนี้

2.2.1 ประเภทของสถานการณ์ : การร้องขายสินค้า

2.2.2 จุดประสงค์ : เพื่อชักชวนให้คนมาซื้อสินค้า

2.2.3 สถานการณ์ : ที่ตลาดสดตอนเช้า เวลาประมาณ 6.00 -

7.00 น.

2.2.4 ผู้มีส่วนร่วม : คนซื้อทั้งผู้ชาย และผู้หญิง

คนขายทั้งผู้ชาย และผู้หญิง

2.2.5 รูปแบบของข่าวสาร : ภาษาไทยใหญ่ ภาษาพื้นเมือง
ภาคเหนือ และการใช้ท่าทาง

2.2.6 เนื้อหาของข่าวสาร : ชื่อสินค้า + (ราคา)

2.2.7 กฎของการปฏิสัมพันธ์ :

2.2.7.1 การร้องขายสินค้าต้องใช้คำพูดสั้น ๆ โดยการบอกชื่อของสินค้าและตามด้วยการบอกราคาของสินค้านั้น ๆ ซึ่งการบอกราคานี้ บางคนก็ไม่บอก

2.2.7.2 ใช้ภาษาพื้นเมืองภาคเหนือ ถ้าต้องการสื่อสารกับคนซื้อส่วนใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยชาวไทยใหญ่ และชาวไทยพื้นเมืองภาคเหนือ แต่ต้องการสื่อสารกับชาวไทยใหญ่ด้วยกันจะใช้ภาษาไทยใหญ่

2.2.8 แบบฉบับแห่งการตีความ :

การร้องขายสินค้า โดยบอกราคากวายนั่นก็เพราะต้องการให้ข้อมูลแก่คนซื้ออย่างครบถ้วน และเพราะทราบว่าคนซื้อจะต้องถามอีกประการหนึ่งก็เพราะต้องการให้คนซื้อทราบว่าสินค้าของตนมีราคาถูก

3. การสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชนที่วัดขณะไปร่วมทำบุญ

3.1 การไปร่วมทำบุญ

องค์ประกอบในการสื่อสาร มีลักษณะดังนี้

3.1.1 ประเภทของสถานการณ์ : การไปร่วมทำบุญ

3.1.2 จุดประสงค์ : เพื่อความสุขทางใจ เพื่อสร้างกุศลผลบุญ หรือเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว

3.1.3 สภาพการณ์ : ที่วัดในวันพระ เวลาประมาณ 8.00 น.

3.1.4 ผู้มีส่วนร่วม : พระและชาวบ้านที่ไปร่วมทำบุญ

3.1.5 รูปแบบของข่าวสาร : ภาษาไทยใหญ่ และการใช้ท่าทาง

3.1.6 ลำดับของกิจกรรม : มีลำดับเป็นแบบแผนตายตัวดังนี้

3.1.6.1 ประเคนภัตตาหาร ข้าวตอกดอกไม้ และ

รูปเทียน

3.1.6.2 สันทนากัน

3.1.6.3 สมาทานศีล

3.1.6.4 ไห้ศีล - รับศีล

3.1.6.5 กรวคน้ำ

3.1.6.6 สมาทาน

3.1.6.7 ไห้พร - รับพร

3.1.6.8 สันทนากัน

3.1.6.9 แยกย้ายกันกลับ

3.1.7 กฎของการปฏิสัมพันธ์ :

3.1.7.1 การนั่งตอหน้าพระต้องสำรวจ และนั่งห่างจาก

พระพอสมควร

3.1.7.2 เมื่อถึงตอนที่รับศีล รับพร พระจะต้องบอกให้ชาวบ้านที่ไปร่วมทำบุญทราบ

3.1.7.3 ในการสนทนาในช่วงแรก พระเป็นผู้ควบคุมเวลา ส่วนการสนทนาในช่วงหลัง ชาวบ้านเป็นผู้ควบคุมเวลา

3.1.7.4 พระจะยุติการสนทนาโดยการบอกให้ชาวบ้านเตรียมตัวรับศีล และชาวบ้านจะยุติการสนทนาโดยการกล่าวลากลับ

3.1.8 แบบฉบับแห่งการทำความ :

3.1.8.1 การนั่งอย่างสำรวมท่อน้ำพระ เป็นการแสดงออกซึ่งความเคารพบูชา และเลื่อมใสศรัทธาในตัวพระ

3.1.8.2 การไปทำบุญ เป็นกิจอย่างหนึ่งที่พุทธศาสนิกชนที่ศรัทธาปฏิบัติ

3.1.8.3 การที่พระบอกให้ชาวบ้านเตรียมตัวรับศีลนั้นมีจุดประสงค์ที่แฝงอยู่คือ พระต้องการยุติการสนทนาไว้ก่อน ส่วนจุดประสงค์จริง ๆ คือเพื่อให้ชาวบ้านปฏิบัติกิจไ้ถูกต้องตามลำดับขั้นตอน

3.1.8.4 ชาวบ้านที่ไปร่วมทำบุญทุกคนมีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส

3.2 การสนทนากันในระหว่างที่ไปร่วมทำบุญ

ลักษณะองค์ประกอบในการสื่อสาร แต่ละองค์ประกอบมีดังนี้

3.2.1 ประเภทของสถานการณ์ : การสนทนา

3.2.2 หัวข้อ : เรื่องทั่ว ๆ ไป

3.2.3 จุดประสงค์ : เพื่อสอบถามหรือเล่าสารทุกข์สุขดิบและแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน

3.2.4 สภาพการณ์ : ที่วัดระหว่างที่ไปร่วมทำบุญในวันพระ

3.2.5 ผู้มีส่วนร่วม : พระและชาวบ้านที่ไปร่วมทำบุญ

3.2.6 รูปแบบของข่าวสาร : ภาษาไทยใหญ่และการใช้ท่าทาง

3.2.7 ลำดับของกิจกรรม : ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์เฉพาะของผู้มี

ส่วนรวมแต่ละคน

3.2.8 กฎของการปฏิสัมพันธ์ :

3.2.8.1 การเล่าหรือการบอกกล่าวอะไรก็ตาม ผู้ฟังจะต้องตอบสนองด้วยคำพูด เพื่อแสดงการรับรู้ พร้อมทั้งสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมด้วย

3.2.8.2 การสอบถามเรื่องราวต่าง ๆ ผู้ฟังจะต้องตอบสนองด้วยคำพูด

3.2.8.3 การพูดเป็นเชิงปรารภนั้น ผู้ฟังจะสนับสนุนคำพูดนั้นด้วยการกล่าวซ้ำ

3.2.9 แบบฉบับแห่งการตีความ :

การที่ผู้ฟังตอบสนองด้วยคำพูด เมื่อมีการเล่า บอกกล่าว หรือสอบถามเรื่องราวต่าง ๆ นั้น เป็นการแสดงถึงความสนใจและความตั้งใจฟังของผู้ฟัง ที่มีส่วนร่วม ทั้งเป็นการให้เกียรติและให้ความสำคัญแก่ผู้พูดด้วย

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของแต่ละสถานการณ์ สรุปได้ดังนี้

1. การสนทนาระหว่างสมาชิกในครอบครัวขณะที่กำลังรับประทานอาหาร เป็น

การศึกษาพบว่า

ประเภทของสถานการณ์มีความสัมพันธ์กับหัวข้อ จุดประสงค์ สภาพการณ์ ผู้มีส่วนร่วม รูปแบบของข่าวสาร และแบบฉบับแห่งการตีความ

หัวข้อมีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์ สภาพการณ์ เนื้อหาของข่าวสาร และแบบฉบับแห่งการตีความ

จุดประสงค์มีความสัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื้อหาของข่าวสาร ลำดับของกิจกรรม และแบบฉบับแห่งการตีความ

สภาพการณ์มีความสัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื้อหาของข่าวสาร และแบบฉบับแห่งการตีความ

ผู้มีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสารและแบบฉบับแห่งการตีความ

รูปแบบของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร กฎของการปฏิสัมพันธ์ และแบบฉบับแห่งการตีความ

เนื้อหาของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับลำดับของกิจกรรม

ลำดับของกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับกฎของการปฏิสัมพันธ์และแบบฉบับแห่งการตีความ

2. การสื่อสารของสมาชิกในชุมชนที่ตลาดสดตอนเช้า

2.1 การหักทลาย

ผลจากการศึกษาพบว่า

ประเภทของสถานการณ์มีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์ สภาพการณ์ ผู้มีส่วนร่วม รูปแบบของข่าวสาร และแบบฉบับแห่งการตีความ

จุดประสงค์มีความสัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื้อหาของข่าวสาร ลำดับของกิจกรรม และแบบฉบับแห่งการตีความ

สภาพการณ์มีความสัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื้อหาของข่าวสาร และแบบฉบับแห่งการตีความ

ผู้มีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสารและแบบฉบับแห่งการตีความ

รูปแบบของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร กฎของการปฏิสัมพันธ์ และแบบฉบับแห่งการตีความ

เนื้อหาของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับลำดับของกิจกรรม

ลำดับของกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับกฎของการปฏิสัมพันธ์ และแบบฉบับแห่งการตีความ

2.2 การร้องขายสินค้า

จากการศึกษาพบว่า

ประเภทของสถานการณ์มีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์ สภาพการณ์
ผู้มีส่วนร่วม รูปแบบของข่าวสาร ลำดับของกิจกรรม และแบบฉบับแห่งการตีความ

จุดประสงค์มีความสัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื้อหาของข่าวสาร
ลำดับของกิจกรรม และแบบฉบับแห่งการตีความ

สภาพการณ์มีความสัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื้อหาของข่าวสาร
และแบบฉบับแห่งการตีความ

ผู้มีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร และแบบฉบับแห่ง
การตีความ

รูปแบบของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร กฎของ
การปฏิสัมพันธ์ และแบบฉบับแห่งการตีความ

เนื้อหาของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับลำดับของกิจกรรม

ลำดับของกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับกฎของการปฏิสัมพันธ์ และ
แบบฉบับแห่งการตีความ

3. การสื่อสารของสมาชิกในชุมชนที่วัดขณะที่ไปร่วมทำบุญกัน

3.1 การไปร่วมทำบุญ

ผลการศึกษาพบว่า

ประเภทของสถานการณ์ มีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์ สภาพการณ์
ผู้มีส่วนร่วม รูปแบบของข่าวสาร ลำดับของกิจกรรม และแบบฉบับแห่งการตีความ

จุดประสงค์มีความสัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร ลำดับของกิจกรรม
และแบบฉบับแห่งการตีความ

สภาพการณ์มีความสัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร และแบบฉบับ
แห่งการตีความ

ผู้มีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร และแบบฉบับแห่ง
การตีความ

รูปแบบของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับกฎของการปฏิสัมพันธ์ และ
แบบฉบับแห่งการตีความ

ลำดับของกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับกฎของการปฏิสัมพันธ์ และ
แบบฉบับแห่งการตีความ

3.2 การสนทนากันในระหว่างที่ไปร่วมทำบุญ

ผลที่ได้จากการศึกษา ปรากฏว่า

ประเภทของสถานการณ์มีความสัมพันธ์กับหัวข้อ จุดประสงค์
สภาพการณ์ ผู้มีส่วนร่วม รูปแบบของข่าวสาร ลำดับของกิจกรรม และแบบฉบับแห่ง
การตีความ

หัวข้อมีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์ สภาพการณ์ เนื้อหาของข่าวสาร
และแบบฉบับแห่งการตีความ

จุดประสงค์มีความสัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื้อหาของข่าวสาร
ลำดับของกิจกรรม และแบบฉบับแห่งการตีความ

สภาพการณ์มีความสัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร เนื้อหาของข่าวสาร
และแบบฉบับแห่งการตีความ

ผู้มีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กับรูปแบบของข่าวสาร และแบบฉบับ
แห่งการตีความ

รูปแบบของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวสาร กฎของ
การปฏิสัมพันธ์ และแบบฉบับแห่งการตีความ

เนื้อหาของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับลำดับของกิจกรรม

ลำดับของกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับกฎของการปฏิสัมพันธ์ และ
แบบฉบับแห่งการตีความ

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาในเรื่องแบบแผนในการสื่อสารของแต่ละสถานการณ

จากการศึกษา สามารถสรุปแบบแผนในการสื่อสารได้ดังนี้

1. แบบแผนในการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวขณะที่กำลังรับประทาน
อาหารเย็น

สรุปได้ว่า การสนทนาในขณะที่รับประทานอาหารเย็นนั้น จะมีจุดประสงค์
เพื่อสร้างบรรยากาศในการรับประทานอาหาร ฉะนั้นหัวข้อที่สนทนากันจึง เป็นเรื่องเกี่ยวกับ
อาหาร และเรื่องทั่ว ๆ ไป สำหรับรูปแบบของข่าวสารที่ใช้ได้แก่ ภาษาไทยใหญ่ และ
การใช้ท่าทาง

2. แบบแผนในการทักทายกันที่ตลาดสด

สรุปได้ว่า การทักทายกันนั้นมีจุดประสงค์เพื่อยืนยันและรักษาความสัมพันธ์
อันดีที่มีต่อกันและกัน รูปแบบของข่าวสารที่ใช้ได้แก่ภาษาไทยใหญ่ ภาษาพื้นเมืองภาคเหนือ
และการใช้ท่าทาง ทั้งนี้เพราะผู้มีส่วนร่วมประกอบด้วยชาวไทยใหญ่ และชาวไทยพื้นเมือง
ภาคเหนือ

3. แบบแผนในการร้องขายสินค้าที่ตลาดสด

สรุปได้ว่า การร้องขายสินค้านั้นมีจุดประสงค์เพื่อชักชวนให้คนมาซื้อสินค้า
ดังนั้น ถ้าต้องการสื่อสารกับชาวไทยใหญ่ด้วยกัน รูปแบบของข่าวสารที่ใช้ต้องเป็นภาษา
ไทยใหญ่ แต่ถ้าต้องการสื่อสารกับชาวไทยใหญ่และชาวไทยพื้นเมืองภาคเหนือจะใช้ภาษา
พื้นเมืองภาคเหนือ และใช้ท่าทางประกอบด้วย สำหรับเนื้อหาของข่าวสารนั้นได้แก่
การร้องบอกชื่อสินค้า แล้วตามด้วยการบอกราคา

4. แบบแผนในการไปร่วมทำบุญที่วัด

สรุปได้ว่า การไปร่วมทำบุญนั้น มีจุดประสงค์เพื่อประกอบกิจการศาสนา
รูปแบบของข่าวสารที่ใช้ได้แก่ ภาษาไทยใหญ่ และการใช้ท่าทาง ทั้งนี้เนื่องจากผู้มีส่วน
ร่วมทั้งหมดเป็นชาวไทยใหญ่

5. แบบแผนในการสนทนากันระหว่างที่ไปร่วมทำบุญ

สรุปได้ว่า การสนทนาระหว่างที่ไปร่วมทำบุญนั้นมีจุดประสงค์เพื่อสอบถามสารทุกข์สุขดิบ และแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกัน ดังนั้นหัวข้อที่สนทนากันจึงเป็นเรื่องทั่วไป เช่น เรื่องดินฟ้าอากาศ โรคภัยไข้เจ็บ งานบุญ งานกุศลต่าง ๆ ฯลฯ สำหรับรูปแบบของข่าวสารที่ใช้ได้แก่ ภาษาไทยใหญ่ และการใช้ท่าทาง เพราะผู้มีส่วนร่วมเป็นชาวไทยใหญ่ทั้งหมด

ตอนที่ 4 ผลการเปรียบเทียบแบบแผนในการสื่อสารของแต่ละสถานการณ์กับรูปแบบทางทฤษฎีของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสื่อสาร และผลการเปรียบเทียบระหว่างแบบแผนในการสื่อสารทั้ง 5 แบบ

ผลการเปรียบเทียบปรากฏว่า

1. แบบแผนในการสนทนาระหว่างรับประทานอาหาร มีลักษณะความสัมพันธ์เป็นไปตามรูปแบบทางทฤษฎีทุกประการ ยกเว้นลำดับของกิจกรรมที่ไม่ปรากฏในแบบแผนในการสนทนา

2. แบบแผนในการทักทาย มีลักษณะความสัมพันธ์สอดคล้องกับรูปแบบทางทฤษฎีทุกประการ ยกเว้นหัวข้อที่ไม่มีปรากฏในแบบแผนการทักทาย

3. แบบแผนในการร้องขายสินค้า มีลักษณะความสัมพันธ์สอดคล้องกับรูปแบบทางทฤษฎีทุกประการ ยกเว้นหัวข้อที่ไม่มีปรากฏ

4. แบบแผนในการไปร่วมทำบุญ มีลักษณะที่สอดคล้องและเป็นไปตามรูปแบบทางทฤษฎีทุกประการ ยกเว้น หัวข้อและเนื้อหาของข่าวสาร ซึ่งไม่มีปรากฏในแบบแผนของการไปร่วมทำบุญ

5. แบบแผนในการสนทนาระหว่างที่ไปร่วมทำบุญมีลักษณะความสัมพันธ์สอดคล้องและเป็นไปตามรูปแบบทางทฤษฎีของความสัมพัทธ์ระหว่างองค์ประกอบทุกประการ

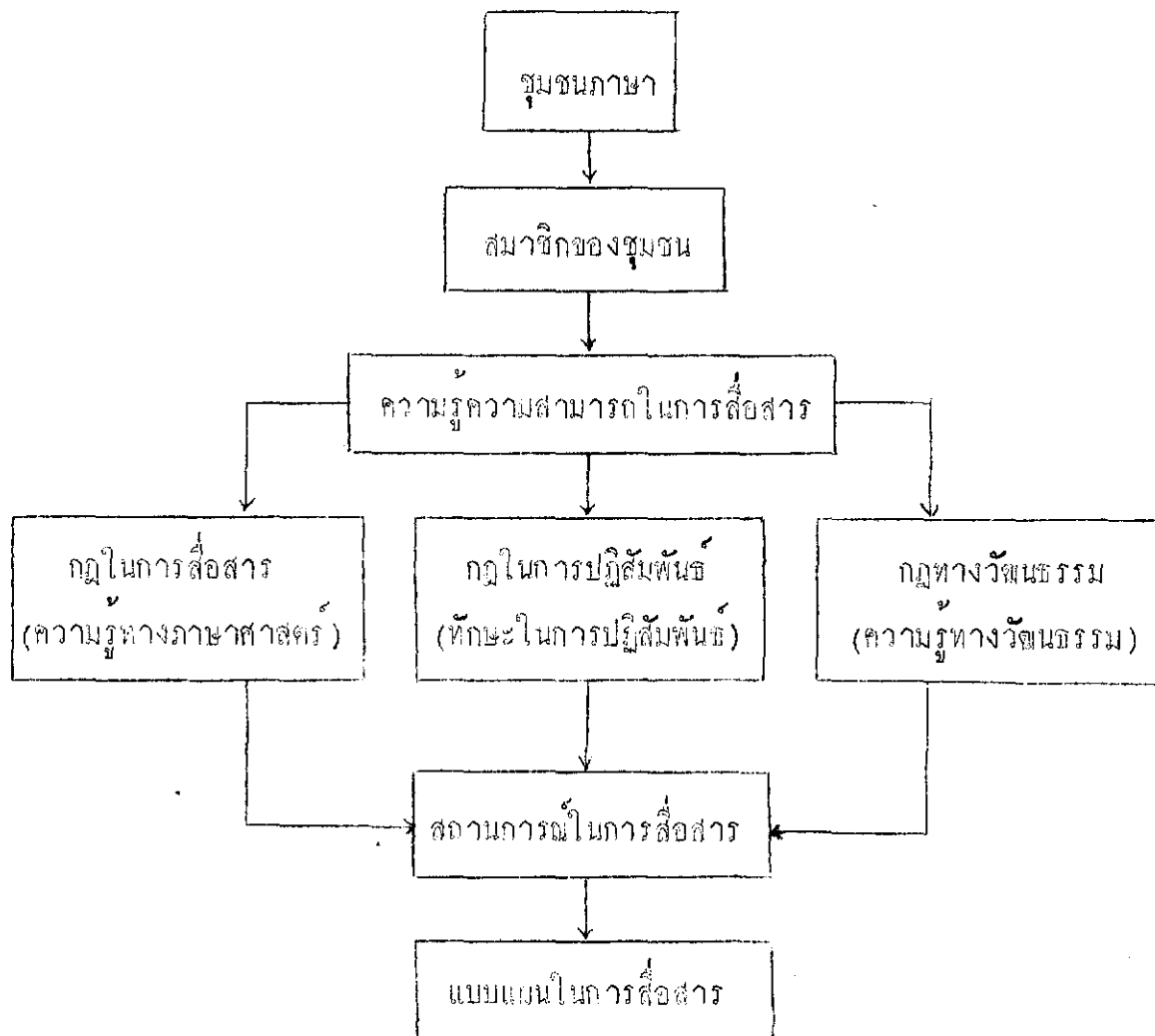
6. แบบแผนในการสื่อสารทั้ง 5 แบบ มีลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นแบบแผนในภาพประกอบ 3 และ 4 ที่ไม่ปรากฏหัวข้อและแบบแผนในภาพประกอบ 5 ที่ไม่ปรากฏหัวข้อและเนื้อหาของข่าวสาร

อภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ว่า เพื่อศึกษาแบบแผนในการสื่อสารของชาวไทยใหญ่ และเพื่อวิเคราะห์ลักษณะองค์ประกอบในการสื่อสารของชาวไทยใหญ่ ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ทำให้เห็นแบบแผนในการสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ 5 ประเภทด้วยกัน และสถานการณ์แต่ละประเภทยังมีกฎเกณฑ์ในการใช้ภาษาในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะต่าง ๆ ขององค์ประกอบในการสื่อสาร ดังได้กล่าวอย่างละเอียดแล้วในบทที่ 4 ว่าด้วยผลการศึกษาค้นคว้า

ผลที่ได้จากการศึกษานั้น ปรากฏว่าเป็นไปตามหลักการทฤษฎีของวิชามานุษยคดี คำนการสื่อสาร ซึ่งผู้วิจัยได้ยึดเป็นหลักในการศึกษาค้นคว้า

สำหรับวิชามานุษยคดี คำนการสื่อสารนั้น มีหลักการทฤษฎีที่แสดงให้เห็นด้วยภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบ 7 หลักการทฤษฎีของวิชามานุษยคดีด้านการสื่อสาร

จากภาพประกอบ 7 จะเห็นได้ว่าวิชามานุษยคดีด้านการสื่อสารเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับการค้นพบและอธิบายกฎเกณฑ์ในการสื่อสารและแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ในชุมชนภาษาหนึ่ง ๆ ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยทางมานุษยคดีนี้ คือทำให้ทราบแบบแผนในการสื่อสาร และการตีความหมายกฎเกณฑ์ในการใช้ภาษา การพูด และการใช้ท่าทาง ตลอดจนค่านิยมและทัศนคติต่าง ๆ เกี่ยวกับภาษา อันจะเป็นประโยชน์สำหรับคนที่อยู่นอกชุมชนที่จะเข้าใจวิธีการที่จะสื่อสาร และเข้าไปมีส่วนร่วมในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า การสื่อสารของชาวไทยใหญ่ในสถานการณทั้ง 5 ประเภท ต่างก็มีแบบแผนที่เป็นแบบฉบับเฉพาะตัวแตกต่างกัน และนอกจากนี้ยังมีการสื่อสารในสถานการณอื่น ๆ อีก ซึ่งอยู่นอกขอบข่ายของการวิจัยครั้งนี้

การที่ผู้วิจัยกำหนดสถานการณสำหรับศึกษาเพียง 5 สถานการณ ก็เพราะการศึกษาคนควาครั้งนี้เป็นการศึกษาที่เน้นหลักการทฤษฎีของวิชามานุษยคดีคานการสื่อสาร ไม่ได้เน้นที่ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ข้อมูลเป็นเพียงส่วนที่นำมาสนับสนุนทฤษฎี เพื่อแสดงให้เห็นว่าการวิจัยที่ยึดหลักการทฤษฎีนี้มีทางเป็นไปได้โดยอย่างไร และทำไคโดยอย่างไร อีกประการหนึ่ง เนื่องจากระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษามีจำกัด ดังนั้นในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสถานการณขึ้น และกำหนดระยะเวลาให้เหมาะสม รวมทั้งกำหนดจำนวนครั้ง ในการเก็บข้อมูลของแต่ละสถานการณให้มีปริมาณใกล้เคียงกัน และมากพอที่จะสามารถมองเห็นแบบแผนที่ชัดเจนได้

อนึ่ง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบปัญหาบางประการ กล่าวคือ ในการเก็บข้อมูลที่ตลาดสด ผู้วิจัยไม่สามารถบันทึกเสียงตัวอย่างคำพูดได้ ทั้งนี้เนื่องจากสภาพของตลาดสดนั้นมีเสียงดัง แข็งแรง เมื่อทำการบันทึกเสียง จึงปรากฏว่ามีเสียงอื่น ๆ เข้าไปรบกวน และกลบเสียงที่ต้องการ ทำให้ไม่สามารถถอดแบบบันทึกเสียงออกมาได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงแก้ปัญหาโดยใช้วิธีจับบันทึกตัวอย่างคำพูดแทนการบันทึกเสียง

นอกจากนี้ ปัญหาอีกประการหนึ่งก็คือการเก็บข้อมูลที่วัด ผู้วิจัยไม่สามารถเก็บข้อมูลที่วัดในวันปกติธรรมดาได้ ทั้งนี้เพราะในวันธรรมดานั้น ชาวบ้านจะนำอาหารใส่บิโนโตไปส่งที่วัด เมื่อจัดการถวายอาหารจากบิโนโตใส่ภาชนะของทางวัดเสร็จแล้วก็จะกลับ ไม่มีการนำไปถวายพระ และกวไปส่งบิโนโตนั้นก็ไปไม่พร้อมกัน เพราะต่างคนต่างไป จากกิจกรรมดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มีการสื่อสารเกิดขึ้นนอยมากและเป็นอวจนสารกวย กวยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องไปเก็บข้อมูลเฉพาะในวันพระ ซึ่งเป็นวันที่มีชาวบ้านไปร่วมทำบุญ และถึงแม้ว่าจะเป็นวันพระ แต่จำนวนผู้ที่ไปร่วมทำบุญในวันพระแต่ละครั้งก็น้อย คือบางครั้งก็มี 2 คน บางครั้งก็มี

3 - 4 คน สาเหตุที่ผู้คนไปทำบุญน้อย ก็เพราะในช่วงที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลนั้นเป็นช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยว ชาวบ้านจะต้องออกไปไร่นาคั้งแต่เช้า จึงไม่มีเวลาไปทำบุญ แต่สภาพในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวไปแล้ว จะมีผู้ไปทำบุญเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเข้าพรรษา

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีปัญหาอยู่บ้างดังกล่าว ก็เป็นปัญหาที่ไม่มีผลกระทบต่อเพื่อน และเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาคนควาครั้งนี้มากมายนัก

ตามหลักทฤษฎีแล้ว งานวิจัยประเภทนี้จะต้องใช้ระยะเวลาอันเป็นปีขึ้นไป และผู้ทำการวิจัยจะต้องเข้าไปอยู่ในชุมชนภาษาที่ต้องการจะศึกษากว้ย แต่ผลสรุปที่ได้จากการศึกษาคนควาครั้งนี้ก็สอดคล้องและเป็นไปตามหลักการทฤษฎีของวิชามานุษยคดีศึกษานการสื่อสารทุกประการ ถึงแม้ว่าจะใช้เวลาอันน้อยกว่าก็ตาม นั่นคือ ทำให้ทราบแบบแผนในการสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ของชาวไทยใหญ่ 5 สถานการณ์ และทำให้ทราบถึงลักษณะองค์ประกอบในการสื่อสารของชาวไทยใหญ่ ซึ่งนับว่าได้ผลสมดังจุดหมายที่ตั้งไว้ทุกประการ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

สำหรับผู้สนใจจะศึกษาคนควาในแนวนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ก่อนที่จะลงมือเก็บข้อมูลจริงนั้น ผู้ที่จะทำการวิจัยควรจะได้เข้าไปทำความสนิทสนมคุ้นเคยกับคนในชุมชนที่ต้องการจะศึกษาเสียก่อน ทั้งนี้เพื่อจะได้ไม่เกิดปัญหาในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นธรรมชาติมากที่สุดกว้ย

2. ผู้ที่จะศึกษาในแนวนี้ ควรจะมีความรู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของคนในชุมชนที่ต้องการจะศึกษาบ้าง พอเป็นพื้นฐานในการที่จะเข้าใจในสิ่งที่จะทำการศึกษาได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

3. ผู้ที่จะทำการศึกษาในแนวนี้ ควรเป็นผู้ที่ช่างสังเกต และมีความละเอียดถี่ถ้วนในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาแบบแผนในการสื่อสารในสถานการณ์อื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานศพ เป็นต้น เพิ่มเติม ในชุมชนเดียวกันนี้
2. ควรศึกษาแบบแผนในการสื่อสารของชาวไทยใหญ่ในชุมชนอื่น เช่น ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย และเชียงใหม่ เพื่อเปรียบเทียบกัน
3. ควรมีการศึกษาและเปรียบเทียบแบบแผนในการสื่อสารของชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่น ๆ
4. ควรศึกษาแบบแผนในการสื่อสารโดยเน้นที่ข้อมูลควย โดยการบันทึกเสียงคำพูดที่ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ทุกครั้งที่ไปเก็บข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์อย่างละเอียด

บรรณาธิการ

บรรณานุกรม

- คลิฟตัน คอคคัก, วิลเลียม. ไทย แปลโดย หลวงนิเพทย์นิติสรรค์ โรงพิมพ์
พระจันทร์ 2518, 200 หน้า
- บรรจบ พันธุเมธา กาเลหมานไต สมาคมภาษาและหนังสือ 2504, 364 หน้า
"ลักษณะภาษาไทยใหญ่" สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับพิเศษ : 146 - 184
ธันวาคม 2507
- ไปสอบคำไทย โครงการเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย กระทรวงศึกษาธิการ
2522, 277 หน้า
- บรรยายสรุป อำเภอแม่ลาน้อย 2527, 11 หน้า
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ คนไทยในพม่า โรงพิมพ์รามินทร์ 2503, 615 หน้า
- ปราโมทย์ ทัศนาศูวรรณ รักเมืองไทยเที่ยวเมืองไทย สำนักพิมพ์สยาม 2523,
538 หน้า
- เรืองเดช บันเขื่อนขันธ์ ภาษาถิ่นตระกูลไทย โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์ 2525,
94 หน้า
- ✓ ลออ หุตางกูร หลักการสื่อสารภาษา โรงพิมพ์อักษรไทย 2524, 86 หน้า
- วิทย์ พิศคันเงิน ไทยศึกษาคำบรรพ์ พิษนาคะการพิมพ์ 2508, 216 หน้า
- สงวน อึ้งคง ผู้รวบรวม สารานุกรมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย เกษมบรรณกิจ
2514
- ✓ สุมิตร คุณากร ภาษาท่าทาง พิมพ์ครั้งที่ 1 โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด
2519, 308 หน้า

- Giglioli, F.P., ed. Language and Social Context. Middlesex : Penguin, 1976. 399 p.
- Lebar, Frank M., Gerald C. Hickey and John K. Musgrave. Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia. New Haven : Human Relations Area Files Press, 1964. 288 p.
- Saville - Troike, Muriel. The Ethnography of Communication. Oxford : Basil Blackwell, 1982. 289 p.
- Seidenfaden, Erik. The Thai Peoples. Bangkok : The Siam Society, 1967. 162 p.

ภาคผนวก

คำพหูพจน์ภาษาไทยใหญ่ถ่ายทอดความหมายเป็นภาษาไทยกลาง

1. คำพหูพจน์ที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวขณะที่กำลังรับประทานอาหารเย็น

ก. คำพหูพจน์บอกความ

คำพหูพจน์ภาษาไทยใหญ่

"ฟักกาคสมบ้านเฮาเนี่ยะ"

"แกงป่าบ้านพัฒนา ฯ"

"กินหวาน ๆ นะ"

"กินข้าวหวาน "

"กินข้าวหลามนี่อิมคี่"

"กินตีก ๆ ฉา"

คำพหูพจน์ภาษาไทยกลาง

"ผักกาดคองบ้านเรานี้แหละ"

"แกงปลาของบ้านพัฒนา ฯ"

"กินให้อร่อย ๆ นะ"

"กินข้าวอร่อย"

"กินข้าวหลามนี่อิมคี่"

"กินเยอะ ๆ นะ"

ข. คำพหูพจน์ชมความอร่อยของอาหาร

คำพหูพจน์ภาษาไทยใหญ่

"ฮังเลนี้หวานหลี่อะ"

"แกงป่านี้หวานหลี่"

"ฟักกาคนี้หวานหลี่"

"หวานหลี่หนอ นาน ๆ ได้กิน"

"ฮังเลกับน้ำฟักนี้หวานแท้ ๆ อะ"

"หวาน"

คำพหูพจน์ภาษาไทยกลาง

"แกงฮังเลนี้อร่อยคี่นะ"

"แกงปลานี้อร่อยคี่"

"ผักกาคนี้อร่อยคี่"

"อร่อยคี่นะ นาน ๆ ได้กิน"

"แกงฮังเลกับน้ำฟักนี้อร่อยจริง ๆ"

"อร่อย"

ค. คำพูดถามความต้องการ

คำพูดภาษาไทยใหญ่

"เอาฮา ของหวาน"
 "เอาฮา ฟักฮี้"
 "น้องอรทัยเอาแฉมนะข้าว"
 "ปอ เติมข้าวแฉมนะ"
 "น้อง บ่เอาฮา แกงทอยอะ"

คำพูดภาษาไทยกลาง

"เอาของหวานมัย"
 "เอาผักเสื่อคมี"
 "น้องอรทัยเอาข้าวอีกนะ"
 "พอ เติมข้าวอีกนะ"
 "น้องไม่เอาแกงทอยเหรอ"

ง. คำพูดชักชวนรับประทานอาหาร

คำพูดภาษาไทยใหญ่

"น้องเจียบกินของหวานเหี้ยก่าอะ"
 "น้อง จิมเหี้ยก่าอะ"
 "อะ จิมทวยเหี้ยก่า วานหวาน"
 "น้อง ฟักกาคนี จิมลอ หวานหลี่หนา"
 "ฟักฮี้ลอ กิ้นแล"

คำพูดภาษาไทยกลาง

"น้องเจียบกินของหวานชักค่านะ"
 "น้อง ลองจิมลัดค่านิ่งนะ"
 "เอา จิมคู้ชักค่า อรอย"
 "น้อง ผักกาคนี จิมลือ อรอยคีนะ"
 "ผักเสื่อคมีใจ กิ้นลือ"

จ. คำพูดร้องชวนเพื่อนบ้านให้มารับประทานอาหาร

คำพูดภาษาไทยใหญ่

"มา ข้าว แกงป่า"
 "มากินข้าวจอมป็ยม เมอไนป็ยมทำ
 ยาใหญ่"
 "แมฉิวมา กิ้นข้าวจอมกิ้นแกงฮังเล"
 "กิ้นข้าวจอมกิ้น แมเตาแกงฟักหม่น"
 "ป้อลุงกิ้นสาข้าว มา กิ้นจอมเฮา
 มีน้ำฟัก"

คำพูดภาษาไทยกลาง

"มากินข้าวด้วยกัน แกงปลา"
 "มากินข้าวกับป็ยม วันนีป็ยมทำ
 ยาใหญ่"
 "แมฉิวมา กิ้นข้าวด้วยกันแกงฮังเล"
 "กิ้นข้าวด้วยกัน ยาย แกงฟัก"
 "ลุงกิ้นข้าวหรือยัง มา กิ้นกับเรา
 มีน้ำฟัก"

2. คำพหูที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชนที่ตลาดสดคอนเซ้า

ก. คำพหูที่ทักทาย

คำพหูภาษาไทยใหญ่

"แม่เต้า วันนีมาเจ้า"

"วันนีมาขายน้อปี้"

"ปลั่งจุงไค้อีสัง"

"ไค้ป้า ไค้ฝัก"

"แก้งหะหนุ่น ไค้อีสัง"

"ข้าวหลามกานอง"

"เมออะฮ่า หลา"

คำพหูภาษาไทยกลาง

"คุณยาย วันนีมาแต่เช้า"

"วันนีมาขายนะพี่"

"คุณลุงไค้อะไรบ้าง"

"ไค้ปลา ไค้ผัก"

"ซื้อแก้งหนุ่น ไค้อะไร"

"ซื้อข้าวหลาม เทรอน้อง"

"กลับแล้วเทรอลลา"

ข. คำพหูครองขายสินค้า

คำพหูภาษาไทยใหญ่

"กะหล่ำบ่อ โลบาท"

"ผักกาดบ่อ งาม งาม มัดบาท"

"ไค้บ่อเจ้า"

"ข้าวหลามบ่อ บอ ก 2 บาท"

"มะเขือส้มเนี้ยะ ก่องบาท"

"หนมถวย บ่อเจ้า"

"มะแตงบ่อ ก่องบาท"

"ป้าบ่อ แขงห้าบาท"

คำพหูภาษาไทยกลาง

"กะหล่ำปลีมี๊ย โลละ 1 บาท"

"ผักกาดมี๊ย งาม ๆ มัดละ 1 บาท"

"ไค้มี๊ยคะ"

"ข้าวหลามมี๊ย กระจบอ กละ 2 บาท"

"มะเขือเทศเนี้ยะ ก่องละ 1 บาท"

"ขนมถวยมี๊ยคะ"

"แตงกวามี๊ย ก่องละ 1 บาท"

"ปลาทูมี๊ย แขงละ 5 บาท"

3. คำพูดที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชนที่วัดตอนไปร่วมทำบุญ

คำพูดภาษาไทยใหญ่

"ขอ ซำ เป็นวัดเหี้ย ไอแต่ไอว่า"

"กินยาเหี้ยนอ"

"กิน ยา อะสังอะ มันเป็นยาแก้ไอ อาบายู ซำ คิง เกอ มาอม ลมแลวมันตีบ
เลยเอาน้ำผึ้งกับหมากผา บีบเหี้ยกิน"

"อ้อ น้ำผึ้งหมีอะ น้ำผึ้งเหลือนทานี่หมีอะ"

"อ้อ"

"ได้เกอ เหี้ยอีก"

"อ้อ"

"ไอ ไอวัดนอ"

"อ้อ ๆ"

"ยาลุงหลำ มันก็อะหนอ"

"ยาลุงหลำ อม"

"มันอากาศมัน จอง ๆ แด ๆ หนอ"

"อ้อ ๆ"

"กำใหม่ กำกัก ไค้มตั้งแต่กางวัน เมอไนกใหม่"

"อ้อ"

คำพูดภาษาไทยกลาง

"เฮ้อ เป็นหวัดซะนี่ ไอจังเลย"

"กินยาเสียสิ"

"กิน ยาอะไรนะ มันเป็นยาแก้ไอ เอาใบชะพลู ซำ และเกลือมาอม อมแล้ว
คอมันยังตีบ เออเอาน้ำผึ้งกับมะนาวบีบลงไปกิน"

"อ้อ น้ำผึ้งนี่ดี น้ำผึ้งเดือนห้านี่ดีนะ"

"คะ"

"ใส่เกลือสักนิดหน่อย"

"คะ"

"ไอ ไอหวัคนะเธอ"

"คะ คะ"

"ยาลุงคำ มันเย็นนะ"

"ยาลุงคำอม"

"อากาศมันเปลี่ยนแปลง"

"คะ คะ"

"เดี๋ยวร้อน เดี่ยวหนาว ร้อนตั้งแต่กลางวัน วันนี้ก็ร้อน"

"คะ"

คำพูดภาษาไทยใหญ่

"นี่ วันตีซิบห้าหนอ วันตีซิบห้า เขากจะมาหลูผ่าป่า"

"ออ"

"จะมามอกเก้าโมงนี่ยะ"

"เก้าโมง"

"แย้วเสร็จแย้วก ปอบายเป็นจะขึ้นหลอย วันตีซิบห้านี้ กมาจ้วยกันแถมก้านอ"

"ออ ๆ"

คำพูดภาษาไทยกลาง

"นี่ก็วันที่ 15 นะ วันที่ 15 เขากจะมาทำบุญทอดผ้าป่า"

"คะ"

"จะมาประมาณ 9 โมง นี่แหละ"

"9 โมง"

"แล้ว เสร็จแล้วก็พอบ่าย เขาก็จะขึ้นคอยกัน วันที่ 15 นี้ก็มาช่วยกันอีกทีหนึ่งนะ"

"คะ ๆ"

การศึกษาแบบแผนในการสื่อสารของชาวไทยใหญ่ในหมู่บ้านแม่อาน้อย
ตำบลแม่อาน้อย อำเภอแม่อาน้อย
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทคัดย่อ

ของ

ศุภลักษณ์ วิริยะสุนน

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กรกฎาคม 2528

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแบบแผนในการสื่อสาร และเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบในการสื่อสารของชาวไทยใหญ่ ในหมู่บ้านแม่อาน้อย ตำบลแม่อาน้อย อำเภอแม่อาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยใช้เวลา ๑ เดือน ในการเข้าไปสังเกต และมีส่วนร่วมในสถานการณ์การสื่อสาร

ผลการวิจัยพบว่า ในสถานการณ์การสื่อสาร ซึ่งได้แก่ การสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวขณะที่กำลังรับประทานอาหารเป็น การสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชนที่ตลาดสดตอนเช้า และการสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชนที่วัดขณะที่ไปร่วมทำบุญนั้น ต่างก็มีแบบแผนในการสื่อสารที่เป็นแบบแผนเฉพาะตัวแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะองค์ประกอบในการสื่อสาร ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบในการสื่อสารของแต่ละสถานการณ์

A STUDY OF PATTERNS OF COMMUNICATION AMONG THE THAI YAI IN
BAN MAE LA NOI, TAMBON MAE LA NOI, AMPHOE MAE LA NOI,
CHANGWAT MAE HONG SON

AN ABSTRACT

BY

SUPAIK WIRIYASUMON

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University

July 1985

The purposes of this research are to study the patterns of communication and to analyze the components of communication among the Thai Yai in Ban Mae La Noi, Tambon Mae La Noi, Amphoe Mae La Noi, Changwat Mae Hong Son. The researcher spent one month in observing and participating in communicative events.

The findings show that:

In the following communicative events : communication among the family's members while having dinner, communication among the speech community's members at the market and communication among the speech community's members at the temple while making merit, each has different patterns of communication of its own and they are dependent on the components of communication and the relationships between the components of communication of each event.